

LÄNSIMAAT EDUSKUNTAPUHEESSA

Tanja Räsänen
Maisterintutkielma
Kulttuurit ja yhteisöt muuttuvassa maailmassa (KUMU)
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Historian ja etnologian laitos
Tekijä Tanja Räsänen	
Työn nimi Länsimaat eduskuntapuheessa	
Oppiaine Kulttuurit ja yhteisöt muuttuvassa maailmassa (KUMU)	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Syksy 2023	Sivumäärä 59
Tiivistelmä <p>Tämän maisterintutkielman kolme tutkimuskysymystä ovat: 1) Millaisia merkityksiä länsimaat saavat eduskunnassa pidetyissä puheenvuoroissa? 2) Millä tavoin puheenvuorot osallistuvat länsimaiden rakentamiseen kuviteltuna yhteisönä? 3) Millaisia valtasuhteita puhe länsimaista heijastaa?</p> <p>Tutkielman aineisto on koottu eduskunnan täysistunnoissa pidetyistä puheenvuoroista, joissa esiintyy sana länsimaa(t). Aineisto rajautuu täysistuntojen pöytäkirjoihin vuodelta 2015 maaliskuuhun 2020. Tarkastelen puheenvuoroja kriittisen diskurssianalyysin keinoin hyödyntäen kuvitellun yhteisön käsitettä.</p> <p>Länsimaita koskevassa kirjallisuudessa länsi on teoretisoitu historiallisena ja poliittisena kategoriana, kertomuksena läntisestä sivilisaatiosta sekä tyyliteltyä, stereotyyppisenä kokoelmana kuvia. Länsimaat käsitteenä saakin muuttuvia sisältöjä eri konteksteissa. Länsimaat ovat myös todellinen, taloudellisesti ja poliittisesti kytkeytynyt valtioiden verkosto. Sivilisaatiokertomuksena länsimaalaisuus tarkoittaa edistystä, sivistystä sekä yhteiskunnallisia ihanteita kuten demokratiaa, oikeusvaltiota, tasa-arvoa ja ihmisoi-keuksia. (Pennanen ja Jouhki 2016, 20.)</p> <p>Länsimaat merkitsivät aineistossa poliittista toimijaa, kulttuuri- ja arvoyhteisöä sekä viiteryhmää. Länsimaille tunnusomaisina piirteinä nähtiin muun muassa vapaus, avoimuus, suvaitsevaisuus ja teollistuneisuus. Länsimaita yhdistää myös vauraus ja suurempi päästöjen tuottaminen. Länsimaista yhteiskuntajärjestystä aineistossa kuvaa länsimainen demokratia ja oikeusvaltioperiaate. Suomi sai aineistossa merkityksen länsimaana erityisesti osana Eurooppaa ja pohjoismaita. Länsimaat edustivat standardia, johon Suomen on pyrittävä. Länsimaat merkitsivät myös yhteisöä, jonka elämänmuotoa terrorismi uhkaa. Länsimaisen kulttuurin ja maailmankatsomuksen yhtenäisyyttä rakennettiin myös islamin edustamaa toiseutta vasten. Länsimaat ovat aineistossa tarkemmin määrittelemätön, kyseenalaistamaton ja todelliseksi koettu yhteisö, johon halutaan identifioitua.</p>	
Asiasanat länsimaat, länsimainen kulttuuri, eduskuntatyö, diskurssintutkimus	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto, JYX	
Muuta tietoa	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	LÄNSI TEORETISOITUNA	4
	2.1 Länsimaat kategoriana	4
	2.2 Läntinen sivilisaatio	5
	2.3 Oksidentalismi	10
	2.4 Kuviteltu yhteisö	12
3	AINEISTOT JA MENETELMÄT	15
	3.1 Eduskunnan täysistuntojen puheenvuorot	15
	3.2 Diskurssintutkimus	17
	3.3 Analyysin käytännön toteutus	19
4	EDUSKUNTAPUHEIDEN ANALYYSI	21
	4.1 Länsimaat kuviteltuna yhteisönä	21
	4.2 Suomi länsimaana	32
	4.3 Islamin uhka	37
5	POHDINTA	50
	LÄHTEET	56
	Tutkimusaineistot	56
	Kirjallisuus	57

1 JOHDANTO

Länsimaat esitetään usein keskeisenä maailmanpolitiikan toimijana. Tämä korostuu, kun esimerkiksi englanninkielisessä mediassa lännestä kirjoitetaan isolla alkukirjaimella *the West*. Mediassa länsi kuvataan usein dominoivana toimijana: länsi toimii ja muut reagoivat. Amerikkalaisiin ja eurooppalaisiin arvo- ja ideologiajärjestelmiin perustuva ajatus ”kansainvälisestä yhteisöstä” on viitekehys, jossa muun maailman on operoitava. Käytännössä monet kansainväliset taloudelliset organisaatiot on rakennettu länsimaiden intressien ja periaatteiden pohjalta. Länsi ei kuitenkaan tosiasiallisesti ole kansainvälinen järjestö tai virallinen allianssi, joten siihen viittaaminen toimijana on ongelmallista. (Pennanen ja Jouhki 2016, 14–15.)

Kun puhutaan lännestä tai länsimaista, ei voida tietää, kuka varsinaisesti toimii: tietty valtioiden liittouma vai järjestö vai yksittäiset poliitikot, virkamiehet tai pankkiirit. Eräänlainen ”sumea puhe” länsimaista häivyttää näkyvistä myös lännen sisäiset eriävyydet. Usein katsotaan lännen jakautuvan Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin, joilla on erilaiset tulkinnat lännen keskeisille arvoille, kuten vapaus ja demokratia. Euroopassa ne merkitsevät tasa-arvoa ja sosiaalidemokratiaa, kun taas Yhdysvalloissa ne tarkoittavat uusliberalismia ja individualismia. Kulttuurisena yhteisönä näitä kahta länttä erottaa Yhdysvaltojen uskonnollisuus ja Euroopan sekulaarisuus. (Pennanen ja Jouhki 2016, 14–15.)

Henna-Riikka Pennanen ja Jukka Jouhki (2016, 13–14) toteavat, että länsimaihin lukeutuminen on vaihteleva olotila, joka riippuu paitsi kontekstista myös omasta ja muiden arvioista. Länsi-Euroopan ja Pohjois-Amerikan lisäksi länsimaihin on yleensä luettu Australia, Uusi-Seelanti ja Israel. Itä-Euroopan maiden asema on pitkälti määrittynyt Euroopan unionin jäsenyyden kautta. Toisaalta unionin jäsenmaidenkin länsimaisuutta voidaan kyseenalaistaa kulttuuristen tai yhteiskunnallisten erojen perusteella, esimerkiksi Turkin kohdalla. Brasilia on pyrkinyt identifioitumaan länteen, ja Japanin katsotaan käyneen läpi länsimaistumisen prosessin, minkä ansiosta se voidaan nähdä vähintäänkin lännen liittolaisena.

Pekka Korhosen (2016, 156–157) mukaan länsi on vain näennäisesti maantieteellinen mutta käytännössä symbolinen käsite, jonka merkitys vaihtelee tilanteittain

kussakin valtiossa. Korhonen viittaa George Lakoffin ja Mark Johnsonin metaforateoriaan ehdottaessaan, että länsi maantieteellisenä nimenä on retorinen kuori tai säiliö. Siihen voidaan sijoittaa erilaisia merkityksiä periaatteessa rajattomasti, aikakaudesta tai keskusteluyhteydestä riippuen. Kriteerit, joiden varassa merkityksiä asetetaan, ovat aina kiistanalaisia. Usein poliittiseen länteen voi kuulua mikä tahansa Aasian valtio, joka toimii yhdessä lännen ”ydinvaltioiden” kanssa, erityisesti jos toimitaan jotain ei-länttä vastaan. Korhonen huomauttaa, että itä ei ole samanlainen toimijakäsite kuin länsi.

Itseäni kiinnostaa ajatus länsimaista kuviteltuna yhteisönä samaan tapaan kuin Benedict Anderson (2007) on kuvannut kansallisvaltioita kuviteltuina yhteisöinä. Länsimaihin viitataan yleisesti etenkin mediassa, eikä niille kuitenkaan ole selkeää määritelmää. On kiinnostavaa, miten näin ”huokoisen” käsitteen kautta ilmaistaan kuulumista yhteisöön. Pennasen ja Jouhkin (2016, 26–27) mukaan länsimaalaisuudesta on tullut merkittävä identiteetin rakennusväline sekä samaistumisen että erottautumisen kautta. Tällöin koetaan, että länsimaalaiset jakavat tietyt arvot, normit ja traditiot sekä yhteisen käsityksen siitä, millainen länsimainen sivilisaatio on ja kuinka se toimii. Tällöin yhteenkuuluvuutta voidaan kokea yli valtioiden rajojen sekä etnisten ja uskonnollisten eroavaisuuksien. Tämä identiteetti ei kuitenkaan ole yksiselitteinen tai luonnollinen, vaan sitä rakennetaan ja muovataan jatkuvasti. Se voi sisältää ristiriitaisuuksia ja monimuotoisuutta.

Jouhkin ja Pennasen (2016, 6–7) mukaan länsi on todellinen, joskin vaihteleva verkosto taloudellisesti ja poliittisesti kytkeytyneitä toimijoita, joita yhdistää muun muassa vauraus ja teknologinen kehitys. Kuviteltuna, miljardin ihmisen ryhmittymänä, lännen voima pohjautuu uskoon omaan olemassaolonsa, todelliseksi koettuun. Länttä tuotetaan kuvaamalla asioita länsimaisiksi. Yleisesti länteen liitetään vapaus, demokratia ja individualismi.

Etnologian ja antropologian alan maisterintutkielmani aiheena on länsimaiden saamat merkitykset eduskunnan täysistuntojen puheenvuoroissa. Maisterintutkimassa käsite *länsi* toimii historiallisena ja käsitteellisenä kategoriana, kertomuksena ja maailmankuvana (ks. tarkemmin luku 2). Länsi voi tarkoittaa yhteydestä riippuen esimerkiksi toimijaa, yhteisöä, elämäntapaa, identiteettiä tai arvojärjestelmää. Lähestyn aihetta diskurssintutkimuksen näkökulmasta ja tarkastelen, miten länsimaat rakentuvat kuviteltuna yhteisönä eduskuntapuheessa.

Eduskunnan täysistunnot ovat areena, jossa yhteiskuntamme ylintä päätäntävaltaa toteutetaan. Täysistuntopöytäkirjat aineistona tarjoaa mahdollisuuksia hyvin monenlaiselle tutkimukselle. Etnologian ja antropologian opiskelijana olen kiinnostunut siitä, mitä puheenvuorot kertovat länsimaiden saamista kulttuurisista merkityksistä. Kriittisen diskurssintutkimuksen näkökulmasta aineisto on kiinnostavaa, koska valtaapitävien kielenkäytöllä on erityistä merkitystä yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Maisterintutkielman kolme tutkimuskysymystä ovat:

- Millaisia merkityksiä länsimaat saavat eduskunnassa pidetyissä puheenvuoroissa?
- Millä tavoin puheenvuorot osallistuvat länsimaiden rakentumiseen kuviteltuna yhteisönä?
- Millaisia valtasuhteita puhe länsimaista heijastaa?

Täysistuntopöytäkirjat ovat eduskunnan verkkopalvelusta vapaasti saatavilla olevia asiakirjoja, joihin on litteroitu täysistunnoissa pidetyt puheenvuorot. Tutkielman aineisto on koottu täysistuntojen puheenvuoroista, joissa esiintyy sana länsi-maa(t) ja rajattu pöytäkirjoihin vuodesta 2015 maaliskuuhun 2020.

2 LÄNSI TEORETISOITUNA

2.1 Länsimaat kategoriana

Riccardo Bavaj (2011) kirjoittaa siitä, miten ilmansuuntaan viittaavasta ilmauksesta länsi tuli yhteiskunnallinen, poliittinen ja kulttuurinen käsite. Bavaj huomauttaa, että vaikka ”läntisen sivilisaation” ja oksidentalismien tutkimusta on paljon, itse lännen käsitteen syvempi analyysi on ollut harvinaista. Käsitettä on alettu tutkia vasta viime aikoina eikä sen konstruktiivinen synty ole tarkkaan tiedossa historioitsijoilla.

Länttä alettiin käyttää tiettyyn elämäntapaan ja kulttuuriin viittaavana abstraktina käsitteenä 1200–1300-luvuilla englannin kielessä. Ensisijaisesti länsi tarkoitti Länsi-Eurooppaa. Historiallisia tapahtumia oli helpompi artikuloida ja prosessoida niputtamalla yhteen ryhmän valtioita. Samalla luotiin kuitenkin jo diskurssia, joka yksinkertaistaa ja häivyttää eroavaisuuksia ilmiöistä ja alueista. (Pennanen ja Jouhki 2016, 13.)

Poliittisen puheen aseeksi länsi tuli, kun aiemmin universaalit käsitteet vapaus, demokratia, järki ja individualismi rajattiin koskemaan aluetta nimeltä länsi. Toisaalta tämä rajaaminen ei ollut täysin poissulkevaa, sillä usein esimerkiksi länsimaiseen demokratiaan viitattiin kehityksellisenä saavutuksena, jonka muutkin alueet voivat saavuttaa. Länsi konnotoi nimenomaan tulevaisuuden ja modernin kanssa, siihen liitettiin odotuksia edistyksestä. Tämä ajallinen ulottuvuus näkyy edelleen termien länsimaalaistuminen tai länsimaistuminen käytössä. Poliitiikan kielessä länsipuheen avulla luotiin kansallista identiteettiä ja ajettiin omaa agenda. (Bavaj 2011.)

Länsi käsitteenä rakentuu vastakohtansa pohjalle, käsitettä muovataan jostain ”toista” vasten. Lännen looginen ja perinteinen vastakohta on tietenkin ollut itä. Historiassa on ollut erilaisia vaihtuvia länsi-itä-jaotteluja. Lännen näkökulmasta keskiajalla rajaa määritti uskonto, lännen kristikunnan vastaparina oli idän

muslimikunta, ”vääräuskoiset”. Löytöretkien aikaan lännen rajat siirtyivät yhä kauemmas ja itä laajeni Lähi-idästä Kauko-itään. Kristikunta itsessään jakautui vuonna 1054 läntiseen ja itäiseen kirkkoon. Siirtomaa-ajalla itä-länsi jaottelu sumeni eurooppalaisten ja amerikkalaisten mielissä epämääräisemmäksi länsi ja muut jaotteluksi. (Pennanen ja Jouhki 2016, 13.)

Alunperin Yhdysvallat katsottiin osaksi länttä lähinnä eurooppalaisen perintönsä kautta. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen länsimaisen sivilisaation nähtiin olevan kriisissä, ja amerikkalaiset alkoivat tuoda itsensä esiin tämän sivilisaation turvaajina. Kylmän sodan aikaan Yhdysvallat nousi merkitykseltään vastapooliksi Neuvostoliiton edustamalle idälle. Tuolloin itä-länsiraja asettui myös keskelle Eurooppaa, kun lännen vastapooliksi rakentui marxilainen ideologia, vaikkakin kommunistiset puolueet olivat melko vahvoja myös Länsi-Euroopan maissa, ja marxilaisuus oli lähtöisin Euroopasta. Kylmän sodan myötä länsimaihin kytkeytyivät ajatukset rauhasta ja turvallisuuspolitiikasta. (Pennanen ja Jouhki 2016, 13, 22.)

2.2 Läntinen sivilisaatio

Länsi on myös kertomus länsimaisesta sivilisaatiosta. Siinä länsimaisen sivilisaation alku sijoittuu antiikin Kreikkaan ja Roomaan ja jatkuu historiallisten etappien kautta moderniin aikaan jatkuen ennustuksina tulevaisuudestamme. Sivilisaatio on narratiivinen tapa jäsentää maailmaa ja länsimaisen ihmisen paikkaa siinä. Kertomus vastaa kysymyksiin siitä, mistä me tulemme, miten päädyimme tähän, ja mihin olemme menossa. (Pennanen ja Jouhki 2016, 16.)

Valistuksen ajalla ajatus edistyksestä liitettiin erottamattomasti länteen. Edistys ja tiede saatettiin nähdä Jumalan johdatuksena, jolloin yhteys kristinuskoon säilyi. Toisaalta syntyi yhä enemmän ajattelua, jossa läntinen edistys tarkoitti sekulaarin ajan alkamista ja irrottautumista kristinuskosta. Amerikan ja Ranskan vallankumousten myötä länsimaisen sivilisaation piirteisiin liitettiin edistyksen lisäksi yhteiskunnallisia ihanteita, kuten demokratia, oikeusvaltio, yksityisomistus, tasa-arvo, vapaus, perustuslaillisuus sekä ihmisoikeudet. Nämä ihanteet on myös nähty siinä mielessä universaaleina, että ne ovat muiden sivilisaatioiden saavutettavissa kehityksen myötä. (Pennanen ja Jouhki 2016, 20.)

Kun lännestä tuli edistyksen ja modernisaation edustaja, sivilisaatioajattelu antoi samalla oikeutuksen sivistysmissiolle. Lännen ulkopuolinen nähtiin sivistymättömänä, passiivisena ja takapajuisena. Länsimaisen sivilisaation leviäminen lännen ulkopuolelle oli suorastaan länsimaiden velvollisuus. Läntisen sivilisaation kertomus

on säilynyt nykyaikaan. Siinä korostuu länsimaiden yliverisuus markkinatalouden, instituutioiden ja teknologian kehityksessä. (Lehti 2016, 44.)

1900-luvun alkupuolella länttä käsittelevässä tieteessä tunnetuksi tuli erityisesti kaksi teoreetikkoa, Oswald Spengler (1880–1936) ja Arnold Toynbee (1889–1975), jotka esittivät maailmanhistorian keskeisiksi toimijoiksi kulttuurit ja sivilisaatiot. Toynbeelle sivilisaatiot eivät olleet täysin erillisiä vaan toistensa kanssa vuorovaikutuksessa kehittyviä. Hän esitti teoriansa sivilisaatioiden kehityshistoriasta kirjasarjassaan *A Study of History* (1934–1961). Toynbeeen mukaan länsi oli saanut muut sivilisaatiot poliittisen ja taloudellisen valtansa alle. (Pennanen ja Jouhki 2016, 16–17.)

Spengler esitti kaksiosaisessa teoksessaan *Länsimaiden perikato: Maailmanhistorian morfologian äärioviivoja* (1918–1922), että ihmiskunta koostuu erillisistä sivilisaatioista, joilla on jokaisella oma elinkaarensa. Kuin kukkasilla kedolla ”jokaisella kulttuurilla on omat ilmaisumahdollisuutensa, jotka ilmestyvät, kypsyvät ja lakastuvat eivätkä milloinkaan palaa takaisin”. Länsimainen kulttuuri on Spenglerin mukaan saavuttanut kehityksen korkeimman ja kypsimmän muodon, ”vanhuuden”, minkä vuoksi sitä uhkaa taantuma ja kuolema. (Spengler 1963, 40–41.)

Lännen käsitettä ja ideaa käsittelevässä kirjallisuudessa yleisesti tunnustetut ja viitatu teoreetikot Spenglerin ja Toynbeeen lisäksi ovat Francis Fukuyama sekä Samuel Huntington, jotka julkaisivat esseensä 1900-luvun lopussa.

Fukuyaman essee *The End of History?* (1989) sekä teos *Historian loppu ja viimeinen ihminen* (1992) esittelevät länsimaisen yhteiskuntajärjestyksen syrjäyttämässä muut maailman poliittiset ja ideologiset muodot. Historian lopulla Fukuyama viittaa siihen, ettei ihmiskunnan historiassa tulisi enää suuria ideologisia käännekohtia, sillä kehityksen päätepisteenä liberaali demokratia vallitsisi useimmissa maailman maissa. Fukuyama (1992, 77–78) kirjoittaa:

Voiton on tosin sanottuna saavuttamassa pikemminkin liberaalisen valtion *idea* kuin käytännön liberalismi. Tällä tarkoitan sitä, että hyvin suuressa osassa maailmaa ei nykyisin ole yleispätevyttä tavoittelevaa ideologiaa, joka pystyisi kilpailemaan liberaalisen demokratian kanssa, eikä mitään muuta yleisesti hyväksyttyä vallan legitiimisyyden perustetta kuin kansan suvereenisuus. Monarkismi eri muodoissaan oli suureksi osaksi jo voitettu tämän vuosisadan alkuun mennessä. Fasismi ja kommunismi, jotka ovat olleet liberaalisen demokratian tärkeimmät kilpailijat nykypäiviin asti, ovat kumpikin pilanneet maineensa. [...] Nekin, jotka eivät ole demokraatteja, joutuvat käyttämään demokratian kieltä pyrkiesään perustelemaan poikkeamistaan ainoasta yleismaailmallisesti hyväksytyistä standardeista.

Islam on tosin järjestelmällinen ja yhtenäinen ideologia liberalismiin ja kommunismin tavoin, sillä on oma moraalisäännöstönsä sekä käsityksensä poliittisesta ja sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta. Islamiin sisältyy universaalisuuden ajatus, se suuntaa sanomansa kaikille ihmisille ihmisinä, ei vain tietyn etnisen tai kansallisen ryhmän jäsenenä. Ja islam onkin voittanut demokratian monella taholla islamilaisessa maailmassa ja uhkaa vakavasti liberaalista käytäntöä myös maissa, joissa se ei ole saanut poliittista valtaa suoranaisesti haltuunsa. Kylmän sodan päätyttyä Euroopassa esiin nousi heti Irakin länteen suuntaama uhka, jonka nousuun islamilla epäilemättä oli osuutensa. Huolimatta islamin parhaillaan käynnissä olevan elpymisen ilmaisemasta voimasta tällä uskonnolla ei kuitenkaan ole juuri lainkaan vetovoimaa niiden alueiden ulkopuolella, jotka ovat olleet vanhastaan

kulttuuriltaan islamilaisia. Näyttää siltä, että islamilaisen kulttuurin valloitukset ovat jääneet menneisyyteen: se voi voittaa menettämiään uskovia takaisin, mutta ei saa osakseen lainkaan vastakaikua Berliinin, Tokion tai Moskovan nuorisolta. Ja vaikkakin kulttuuriltaan islamilaisia ihmisiä on melkein miljardi – viidesosa maailman väestöstä – he eivät pysty uhkaamaan liberaalista demokratiaa sen omassa valtapiirissä ideoiden tasolla. Itse asiassa islamilainen maailma näyttää olevan alttiimpi liberaalisten ideoiden vaikutukselle ajan mittaan kuin liberaalinen maailma ottamaan vaikutteita islamista, koska liberalismi on saanut puolentoista viime vuosisadan aikana useita vaikutusvaltaisia kannustajia muslimien keskuudesta. Uskonnon nykyinen elpyminen fundamentalismin merkeissä johtuukin osaksi siitä, että liberaaliset läntiset arvot on havaittu suureksi uhaksi perinteisille islamilaisille yhteiskunnille.

Fukuyaman (1992, 171–172) mukaan ihmiskunta kehittyy tiettyyn suuntaan, ja sivilisaatiot ovat tuon kehityksen eri kohdissa:

Historiassa tapahtuvan kehityksen katkokset, sellaiset kuin juutalaisten joukkotuho, eivät myöskään – miten hirmuisia ne sitten ovatkin – kumoa sitä ilmeistä tosiasiaa, että moderni sivilisaatio on yhtenäinen ja äärimmäisen voimakas kokonaisuus. Katkosten olemassaolo ei lainkaan vähennä modernisoitumisen prosessissa elävien ihmisten kokemusten merkittävää samankaltaisuutta. Kukaan ei voi kiistää sitä, että 1900-luvulla elämä on monessa suhteessa perusolemukseltaan toisenlaista kuin koskaan ennen, ja harvat kehittyneiden demokratioiden mukavissa oloissa elävistä ihmisistä, jotka suhtautuvat abstraktin ajattelun tasolla pilkallisesti ajatukseen historiassa tapahtuvasta edistyksestä, haluaisivat elää elämänsä takapajuisessa kolmannen maailman maassa, joka itse asiassa edustaa ihmiskunnan varhaisempaa vaihetta. On mahdollista myöntää, että moderni aika on antanut inhimilliselle pahuudelle uusia ulottuvuuksia, ja jopa epäillä ihmisen *moraalisen* edistymisen todellisuutta, mutta uskoa silti edelleen, että historian kulku on suuntautunutta ja johdonmukaista.

Fukuyama esittää, että esteitä liberaalin demokratian omaksumiselle eri maissa on muodostunut kulttuurisista ja uskonnollisista eroista. Myös nationalismi on pitänyt pintansa yhtenäistävästä politiikan ja talouden kehityksestä huolimatta. Kapitalismista ja liberaalista demokratiasta näkyy tulevaisuudessa erilaisia tulkintoja valtioiden välillä, ja kansallisidentiteetin merkitys säilyy. Taloudellinen kehitys ohjaa kuitenkin ihmiskuntaa ideologisesti samaan suuntaan. (Fukuyama 1992.)

Huntington (1993) tarkoittaa sivilisaatioilla laajimpia kulttuurisia ryhmiä, joihin ihmiset identifioituvat. Niitä erottaa uskonto, historia, kieli ja traditio. Sivilisaatiot voivat jakaantua, yhdistyä, muuttua ja kuolla. Sivilisaatioiden väliset erot ovat kuitenkin perustavanlaatuisia, ja johtavat ne konflikteihin. Sivilisaatioiden merkitys identiteetille tulee olemaan tulevaisuudessa yhä suurempi. Läntisen sivilisaation Huntington esittää olevan valtansa huipulla suhteessa muuhun maailmaan.

Huntingtonin mukaan länsi on ollut konfliktissa islamilaisen sivilisaation kanssa viimeiset 1300 vuotta. Hän yhdistää erityisesti islamilaisen sivilisaation väkivaltaisuuteen kirjoittaessaan:

The interactions between civilizations vary greatly in the extent to which they are likely to be characterized by violence. Economic competition clearly predominates between the American and European subcivilizations of the West and between both of them and Japan. On the Eurasian continent, however, the proliferation of ethnic conflict, epitomized at the extreme in “ethnic cleansing,” has not been totally random. It has been most frequent and most violent between groups belonging to different civilizations. In Eurasia the great

historic fault lines between civilizations are once more aflame. This is particularly true along the boundaries of the crescent-shaped Islamic bloc of nations from the bulge of Africa to central Asia. Violence also occurs between Muslims, on the one hand, and Orthodox Serbs in the Balkans, Jews in Israel, Hindus in India, Buddhists in Burma and Catholics in the Philippines. Islam has bloody borders. (Huntington 1993, 34–35.)

Huntington (1993, 38) toteaa, että konflikteja ja väkivaltaa tulee olemaan sivilisaatioiden sisälläkin pienempien ryhmien välillä, mutta laajimmat ja vakavimmat yhteenotot tulisivat sivilisaatioiden välille. Esimerkkinä Huntington arvelee, että Venäjän ja Ukrainan välille tuskin syntyisi väkivaltaa, sillä kumpikin edustaa slaavilais-ortodoksista sivilisaatiota.

Huntingtonin (1993) mukaan moderni demokratia syntyi lännessä. Länsi edustaa myös liberalismia, ihmisoikeuksia, vapautta, tasa-arvoa ja vapaita markkinoita. Lännen yritys levittää näitä ihanteitaan muualle maailmaan on synnyttänyt vastareaktiona kulttuurin alkuperäisten arvojen korostamista ja uskonnollista fundamentalismia. Ei-läntiset sivilisaatiot pyrkivät saavuttamaan samaa modernia teknologiaa, taitoa ja aseita kuin lännessä, mutta arvojen ja intressien tasolla sivilisaatiot eivät yhdenmukaistu. Siispä lännen on syytä varautua konflikteihin.

Länsimaisen sivilisaation tarinoita on siis useita. Osassa ennustetaan lännen taantumista ja rappiota, osassa länsi jatkaa voittokulkuaan kehityksen kärjessä. Sivilisaatiotarinoita yhdistää ajatus sivilisaatioille erityisistä piirteistä, jotka tekevät niistä erillisiä. Länsimaisen sivilisaation olennaiseksi piirteeksi on Huntingtonia ja Max Weberiä myöten nähty kristinusko. Ainakin angloamerikkaisessa puheessa 1800-luvulta lähtien on ollut tavallista käyttää synonyymeina termejä länsimainen ja kristillinen sivilisaatio. Ortodoksinen kristinusko nähtiin itäisenä eli poissuljettuna lännessä. Merkittävää on ollut liittää länsimaisen sivilisaation muut arvot tai piirteet kristinuskoon. Tämä on näkynyt muun muassa länsimaisen tieteen synnyn kytkemisestä kristinuskon oppeihin. Esimerkiksi Max Weber esitti länsimaisen rationaalisuuden saaneen alkunsa eurooppalaisesta uskonpuhdistuksesta ja protestanttisuuden etiikasta ja ”hengestä”. (Pennanen ja Jouhki 2016, 18–19.)

Marko Lehden mukaan sivilisaatioajattelu teki paluun Huntingtonin puheenvuorojen myötä. Ajatus sivilisaatioiden rajapinnoista konfliktien näyttämönä on säilynyt huntingtonilaisen maailmankuvan saamasta kritiikistä huolimatta. Lehti viittaa Chiara Botticin ja Benoit Challandin näkemyksiin sivilisaatioiden konfliktista poliittisena myyttinä, jota ei voida todistaa oikeaksi tai vääräksi, mutta joka luo raamit tapahtumien tulkitsemiselle. Yksittäisiä konflikteja voidaan tulkita myytin kautta ja näin siitä tulee itseään ylläpitävä. Myytistä muodostuu osa poliittisten toimijoiden itseyemmärrystä ja toiminnan legitimoitua. Sivilisaatio kuviteltuna yhteisönä tai strategisena kehyksenä voi näkyä myös pyrkimyksenä sivilisaatioiden väliselle dialogille esimerkiksi Euroopan Unionin toiminnassa. (Lehti 2016, 47–48.)

Gregorio Bettiza ja Fabio Petito (2018) esittävät, että sivilisaatiopuhe palvelee hyvin nykyajan identiteettipolitiikkaa, joka ammentaa kulttuurista, uskonnosta ja traditiosta. Heidän mukaansa sivilisaatio tarjoaa globalisaation aikana strategisen viitekehysten, kun kansallisidentiteetin merkitys on vähentynyt. Maailmanpolitiikassa on nykyisin valtavasti toimijoita, joten keskusteluissa on hyödyllistä vedota makrotason viiteryhmään, jonka ajatellaan jakavan samoja arvoja yli valtioiden rajojen. Erilaiset maailmanpolitiikan toimijat puhuvat sivilisaatioiden välisestä dialogista ja ymmärryksestä, joita tarvitaan. Tästä esimerkkinä on YK:n julistus vuodesta 2001 ”Sivilisaatioiden välisen dialogin vuotena”, josta ehdotuksen teki silloinen Iranin presidentti Mohammed Khatami. Tätä seurasi vuonna 2005 YK:n Sivilisaatioiden Alliansin (UNAOC) perustaminen. Myös sellaiset organisaatiot kuin UNESCO ja Organization for Islamic Cooperation (OIC) ovat nimenneet ohjelmiaan ja toimintaansa sivilisaatioiden välisen dialogin edistämiseksi.

Jan Ifversen (2008, 248–249) katsoo, että länttä on viime vuosina samanaikaisesti purettu ja kyseenalaistettu lännen sisältä päin sekä valjastettu ja vahvistettu kulttuurisena ja sivilisaatiollisena toimijana erityisesti, kun kyse on vastakkainasettelusta islamin kanssa. Väittelyä islamin ja lännen suhteesta on hänen mukaansa synnyttänyt ennen kaikkea kaksi asiaa: Huntingtonin artikkelista syntynyt keskustelu sekä 9/11 terroristi-iskut. Vaikka huntingtonilaista ajattelua on kritisoitu liian yksinkertaistavana, usein ajatus erilaisista sivilisaatioista säilyy keskustelun ytimessä kyseenalaistamattomana.

Myös Richard Jackson (2007, 394, 399) toteaa, että Huntingtonin artikkelin sekä 9/11 terrori-iskujen jälkeen keskusteluihin nousi entistä enemmän orientalistisia väitteitä, jotka pohjustivat tietä islamilaisen terrorismin diskurssille. Moni läntinen valtio ja kansainvälinen organisaatio nosti terrorismin tärkeimmäksi turvallisuusuhaksi 9/11 terrori-iskujen jälkeen. Samalla terrorismi tuli merkittäväksi aiheeksi poliittiseen keskusteluun ilmastonmuutoksen, ihmisoikeuksien, globaalien köyhyyden ja asevarustelun rinnalle. Terrorismista puhuminen on arkipäiväistynyt niin, ettei termin merkitystä ja käyttöä kyseenalaisteta. Erityisesti diskurssi islamilaisesta terrorismista nousi huomattavaan osaan poliittisessa, akateemisessa ja kulttuurisessa keskustelussa.

Jacksonin mukaan diskurssin ytimessä on ajatus, että väkivalta ja sen myötä terrorismi on kulttuurisesti juurtunut islamiin. Toistuva puhe islamilaisesta terrorismista vahvistaa itsessään assosiaatiota noiden sanojen välille, ja kytköstä rakennetaan monin eri tavoin diskursseissa. Diskurssin perustana toimivat vastakkainasettelut, hatarasti jos lainkaan määritellyt laajat käsitteet, kuten länsi ja islamilainen maailma, ääri- liikkeet ja maltilliset, demokratia ja totalitarismi. (Jackson 2007, 401, 404.)

Lehti huomauttaa, että nykyajan populaarin äärioikeiston puheissa taantuva länsi on sekoittunut rasistissävytteisiin näkemyksiin islamin uhasta ja sivilisaatioiden konfliktista. Noissa tarinoissa korostetaan väestön ikääntymisen ja alati kasvavan

maahanmuuttajien joukon muodostamaa uhkaa aidolle läntiselle kulttuurille. Demografisen taantuman lisäksi länsimaita kohtaa siis ulkoinen uhka. Islamilaisuus nähdään ei-läntisenä sivilisaationa, joka tunkeutuu läntisen sivilisaation sisään. Puhutaan Euroopan islamilaistumisesta, joissain puheenvuoroissa dystopia on saanut nimen Eurabia. (Lehti 2016, 57–58.)

Suvi Keskinen (2013) on tutkinut tunnettujen suomalaisten äärioikeistolaisten julkaisemia tekstejä, joissa Lehden kuvaamia näkemyksiä esiintyi. Teksteissä Suomi sijoitettiin valkoiseen läntiseen sivilisaatioon, joka oli uhattuna. Teksteissä viitattiin muun muassa Huntingtonin ja Spenglerin ajatuksiin sivilisaatioista. Esille nousi myös kirjoittajien feminismin vastaiset ja heteronormatiiviset näkemykset.

Pia Mikander on tutkinut suomalaisten peruskoulun oppikirjojen tapaa kuvata historiallisia tapahtumia ja kansainvälisiä suhteita. Vaikka monet vanhat stereotypiat ei-länsimaalaisista ovat alkaneet kadota oppikirjoista, niissä kuvattiin länsimaalaista ylivoimaisuutta eri tavoin. Mikander huomasi esimerkiksi, että erilaisten konfliktien kuvauksissa länsimaalainen väkivalta oli näkymätöntä tai oikeutettua. Lisäksi oppikirjoissa kuvattiin demokratia ja ihmisoikeudet keskeisesti läntisinä. Länsikeskeisyys näkyi oppikirjoissa myös neutraaleina esitettyinä kuvauksina esimerkiksi tarpeesta kontrolloida ei-länsimaalaisten liikkumista tai väestöjä sekä kyseenalaistamattomana asenteena maailmanlaajuiseen rakenteelliseen epätasa-arvoon. (Mikander 2016, 8.)

Idea lännestä ja länsimaisesta sivilisaatiosta todellisena kategoriana, kokonaisuutena ja toimijana on pitkään säilynyt ongelmattomana myös historian ja kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa. Toisaalta viime vuosikymmeninä on syntynyt länsikeskeisyyden kritiikin tutkimusta, jossa historian Eurooppa-keskeistä näkökulmaa on pyritty purkamaan. Länttä on myös alettu tutkia konstruktivistisesti tarkastellen lännen käsitteen merkityksiä eri yhteyksissä. Vielä nuori ja vakiintumaton tutkimussuunta on ollut oksidentalismien tutkimus, jossa huomio kiinnitetään tyylliteltyihin kuviin lännestä. (Pennanen ja Jouhki 2016, 30–33.)

2.3 Oksidentalismi

Aikoinaan orientti oli yleisesti käytetty termi alueelle, jonka tarkempi määritelmä riippui puhujasta, mutta yleensä sillä tarkoitettiin Aasiaa, usein Lähi-Itää. Orientin tutkimuksesta käytettiin termiä *orientalismi*. Orientalismi oli siis länsimaalaisten tekemää tutkimusta idästä. Edward Saidin teos *Orientalism* (1978) toi näkyväksi tämän tieteen tradition sisältämän kolonialistisen ja toiseuttavan maailmankuvan. Said määritteli orientalismin tarkoittamaan tapaa luoda ei-lännestä yksinkertaistettu, monoliittinen kuva, jossa orientin asukkaat nähtiin lapsenomaisina, irrationaalisina, tunteellisina ja yhteisöllisinä. Orientalismi heijasti sivilisaatioajattelua, sillä orientti edusti

usein länsimaalaisten mielissä sekä eksoottista että kehityksessä jäljessä olevaa, takapajuista aluetta. Said (2011, 14) kirjoittaa, että orientalismi ”on tapa ajatella, joka perustuu ontologiseen ja epistemologiseen erotteluun ’itämaiden’ ja useimmiten ’länsimaiden’ välillä:

Orientalismi on ennen muuta diskurssi, joka ei suinkaan ole suorassa vastaavuussuhteessa poliittisen vallan kanssa sellaisenaan. Pikemminkin diskurssia tuotetaan, se on ja se muotoutuu epätasaisessa vaihdossa vallan eri muotojen kesken, joita ovat poliittinen valta (kuten kolonialistinen tai imperialistinen järjestelmä), intellektuaalinen valta (kuten vertaileva kielitiede tai anatomia tai mikä tahansa moderni yhteiskuntatiede), kulttuurinen valta (kuten maun, tekstien ja arvojen ortodoksiat ja kaanonit) ja moraalinen valta (kuten käsitykset siitä, mitä ”me” teemme ja mitä ”he” eivät kykene tekemään tai ymmärtämään kuten ”me”). Varsinainen väitteeni onkin se, että orientalismi ei vain yksinkertaisesti ilmennä nykyistä poliittista ja älyllistä kulttuuria vaan on olennainen osa sitä. Sellaisena sillä on vähemmän tekemistä itämaiden kuin ”meidän” maailmamme kanssa. (Said 2011, 23.)

Vaikka orientin tutkimuksessa orientti viittasi todelliseen maantieteelliseen alueeseen, sen merkitys tuli selväksi vain lännen kontekstissa. Näin monitahoiset alueet, sekä orientti (itä) että länsi tulivat pelkistetyiksi ydinpiirteisiinsä, jotka poikkeavat toisistaan. Antropologit ovat osaltaan luoneet orienttia kirjoittamalla siitä. Saidin teoksen ilmestymisen jälkeen antropologien itsereflektio kehittyi huomaamaan, että tulkintoihin vieraasta kulttuurista vaikuttaa aina antropologin käsitykset omasta kulttuuristaan. (Carrier 1995, 2–3.)

James Carrier (1995, 3) esittää *oksidentalismin* vastakäsitteenä Saidin orientalismin, sitä täydentävänä diskurssina, jossa länsimaalaiset itse määrittelevät länttä yksinkertaistettujen kuvien kautta:

Thus although ‘the Orient’ may have appeared in Oriental Studies to be a term with a concrete referent, a real region of the world with real attributes, in practice it took on meaning only in the context of another term, ‘the West’. And in this process is the tendency to essentialize, to reduce the complex entities that are being compared to a set of core features that express the essence of each entity, but only as it stands in contrast to the other. In conventional anthropology, the orientalisms that have attracted critical attention, thus, do not exist on their own. They are matched by anthropologists’ occidentalisms, essentializing simplifications of the West.

Kun ihmisryhmä haluaa vahvistaa tunnetta ryhmän olemassaolosta, tapahtuu tuon ryhmän pelkistämistä ydinpiirteisiinsä, essentialisointia, samalla kun korostetaan eroja ja etäisyyttä muihin. Sinänsä asioiden pelkistäminen ei ole ongelmallista, jotta ne voidaan hahmottaa paremmin. Erityisesti tutkijoiden on kuitenkin syytä varoa, ettei pelkistettyjen käsitteiden käytöstä tule niin luonnollista, ettei niihin osata ottaa etäisyyttä. (Carrier 1995, 8.)

Taipumuksemme esittää ryhmistä pelkistettyjä ilmauksia voi olla haitallista. Yhteisön määritelmät toimivat väistämättä vallan ja sosiaalisen kontrollin välineenä. Myös puhe länsimaista sisältää vallankäyttöä. Puhuessaan lännestä ihminen valitsee tietyt elementit edustamaan sitä. Tuohon valintaan vaikuttaa ihmisen oma asema suhteessa lännen valtakeskuksiin sekä se, mistä hän haluaa erottaa lännen. Yleisesti

länteen liitetään ajatus lännen ylivertaisuudesta ja moderniudesta. Oksidentalismien länsi ei ole vain maantieteellinen alue siinäkään mielessä, että joidenkin ei-länsimaalaisten on mahdollista asua sen rajojen sisäpuolella. Ne länsimaiden asukkaat, jotka eivät sovi hallitsevaan määritelmään länsimaalaisuudesta, eivät ole todellisia, aitoja länsimaalaisia. Tällöin ”toinen” löytyy läntisen yhteisön rajojen sisäpuolelta. Tuo toinen voi muodostaa uhan oksidentalismille järjestykselle, jolloin siihen voidaan myös kohdistaa toimia. (Carrier 1995, 18, 26.)

Oksidentalismilla on myös tarkoitettu ei-länsimaalaisten stereotyyppisiä lännen kuvauksia. Esimerkiksi Kiinassa länsi-diskurssin avulla on muokattu oman kansakunnan identiteettiä ja poliittista valta-asemaa. Joskus tällaisella oksidentalismilla tarkoitetaan nimenomaan lännen idean vastaista ajattelua. Siinä vastustetaan lännen kapitalismia, materialismia, ”sieluttomuutta”, kaupungistumista, teknologia- ja tiede-keskeisyyttä ja individualismia. Tällöin länsi edustaa uhkaa oman kansakunnan yhtenäisyydelle ja syvälliselle kulttuurille. (Pennanen ja Jouhki 2016, 34–35.)

Oksidentalismille on siis useita, keskenään ristiriitaisiakin määritelmiä. Jouhkin (2006, 59) mukaan oksidentalismien tutkimuksessa tarkastellaan tapoja kuvitella länsi joko populaarissa tai tieteellisessä puheessa, sekä lännessä että muualla.

2.4 Kuviteltu yhteisö

Ainoastaan hyvin pienessä kylässä jokainen yhteisön jäsen voi tuntea toisensa. Meidän on mahdotonta tavata valtiomme jokaista asukasta, saati tuntea heitä. Silti koemme olevamme samaa yhteisöä kuin nuo muut valtion asukkaat, ”maanmiehiä”. Lisäksi tuohon yhteisön kokemukseen liittyy suuri emotionaalinen lataus, onhan moni ollut valmis kuolemaan isänmaansa puolesta. Benedict Anderson (2007) käsittelee tuota yhteenkuuluvuutta tuntemattomien kanssa määrittelemällä kansakunnan kuvitelluksi yhteisöksi. Vaikka kansakunta on kuviteltu, eivätkä siihen kuuluvat tunne toisiaan, sillä on selkeät, joskin joustavat rajansa. Kansakunnan tai valtion rajojen ulkopuolella on toisia kansakuntia, jotka yhtä lailla kuvitellaan eli luodaan mielissämme.

Andersonin (2007, 38–41) mielestä nationalismi ei kuvaudu ideologiana kuten vaikkapa liberalismi, vaan se on paremmin analysoitavissa sukulaisuuden tai uskonnon kaltaisena. Kansakunta on nimenomaan yhteisö, syvä toveruus tai veljeys, joka ylittää kansakunnan sisällä vallitsevan epätasa-arvon tai riiston.

Anderson (2007) käy läpi historiallista muutosta, joka mahdollisti kansakunnan kuvittelemisen. Taloudelliset, sosiaaliset ja tieteelliset muutokset loivat tilan, jossa veljeys, valta ja aika yhdistettiin uusin merkityksin toisiinsa. Ensinnäkin uskontokuntien muodostama maailmankuva mureni, kun vanhojen pyhien kielten yhtenäistämät pyhät yhteisöt asteittain alueellistuivat, sirpaloituivat ja moniarvoistuivat. Yhteiskunta

oli järjestynyt luonnollisesti merkittävien keskusten ympärille ja alaisuuteen. Kuninkaalliset erosivat henkilöinä muista, he hallitsivat kosmologisen (jumalallisen) sallimuksen perusteella. Hallitsija oli keskipiste, josta oli pääsy itse olevaiseen, ja joka sisältyi siihen myös itse. Kosmologia ja historia olivat erottamattomat toisistaan, maailman ja ihmisen alkuperä olivat olemukseltaan identtiset. Käsitys ajallisuudesta oli siis hyvin erilainen. Näiden toisiinsa limittyneiden ajatusmallien hidas ja epätasainen muutos mahdollisti kansakuntien "synnyn" eli kuvittelun, mikä ei kuitenkaan tarkoita, että nationalismi esimerkiksi olisi syrjäyttänyt uskonnon. Kasvavat ihmisjoukot alkoivat nähdä itsensä ja suhteensa muihin syvällisesti uusin tavoin erityisesti kirjapainotaidon kehityksen avulla.

Kun Anderson nimeää yhteisön kuvitelluksi, hän ei tarkoita, että vastakohtana olisi olemassa todellisia yhteisöjä. Kuviteltu ei myöskään tarkoita vähättelevästi sepitettyä, jotakin epäaitoa:

Antropologisessa hengessä ehdotankin kansakuntien määritelmäksi seuraavaa: ne ovat kuviteltuja poliittisia yhteisöjä – ja ne on kuviteltu sekä sisäisesti rajallisiksi että täysivaltaisiksi. Ne ovat *kuviteltuja*, koska pienimpienkään kansakuntien jäsenet eivät ikinä voi tuntea tai tavata useimpia kanssakansalaisiaan, tai edes kuulla heistä, vaikka kaikkien mielissä elää kuva heidän jakamastaan yhteydestä. [...] (Anderson 2007, 39.)

Kuitenkin kaikki kasvokkainkontakteihin perustuneita varhaisimpia kyliä suuremmat yhteisöt (ja ehkäpä myös nämä kylät) – ovat kuviteltuja. Yhteisöjen erotteluperusteena ei tulekaan käyttää niiden valheellisuutta tai aitoutta, vaan tapoja, joilla ne on kuviteltu. (Anderson 2007, 39–40.)

Kuviteltu tässä yhteydessä tarkoittaa myös koettua, ja tuo kokemus pohjaa sosiaaliseen todellisuuteen. Johanna Vuorelma huomauttaa, että "yhteisön kuvitteellisuus ei liity siihen, että se eroaisi 'rationaalisemmasta' tavasta muodostaa ihmisyyhteisö, vaan sen kokemusperäisyyteen. Voisimme puhua lännestä myös koettuna yhteisönä." Vaikka länsi on politisoitu diskurssi, se on myös todelliseksi koettu yhteisö. Todellisuuden kokemus on eri asia kuin todellisuuden käsite. (Vuorelma 2016.)

Michael Billig kyseenalaistaa totuttuja tapoja käsitellä kansallista identiteettiä ja nationalismia. Yleensä nationalismi tai kansallismielisyys yhdistetään johonkin "eksotiseen" ja kiihkeämieliseen toimintaan. Billig kiinnittää huomion arkiseen kansallistunteeseen, joka välittyy banaalein tavoin. Useimpien ihmisten mielissä kansallistunne on arjessa läsnä uinuvana, muttei unohdettuna asiana. Billigin mukaan vakiintuneissa valtioissa, erityisesti länsimaissa, ihmisiä muistutetaan kansallisuudestaan arkisissa yhteyksissä lähes huomaamattomasti. Uutisissa kansakunta mainitaan toimijana, rakennuksiin kiinnitetään valtion lippu ja tavaroihin lipun kuva, luokkahuoneessa on esillä presidentin kuva. Tämänkaltaiset askareet ovat niin arkisia ja tuttuja, ettei niitä tiedosteta muistutuksiksi kansallisuudesta. (Billig 1995, 7–8.)

Jouhki (2015, 2016) kirjoittaa länsimaista kuviteltuna yhteisönä. Jouhkin mukaan myös länsimaiden olemassaololle kuviteltuna yhteisönä on tärkeää sen banaalius eli

se, että länsimaista puhutaan arkisissa yhteyksissä toistuvasti. Tällaisessa banaalissa oksidentalismissa ihmiset asemoivat itsensä ja viiteryhmänsä maailmaan kuvaamalla objekteja, tekoja tai ajatuksia länsimaisiksi. Jouhki viittaa Anthony Cohenin "hurraa-sanoihin", joilla tarkoitetaan symboleja, joilla uskoa yhteisöön pidetään yllä. Länsimaiden yhteydessä tällaisia hurraa-sanoja olisivat esimerkiksi vapaus, yksilöllisyys ja demokratia. Näiden symbolien täytyy "toimiakseen" olla yksinkertaisia, mutta myös monitulkintaisia, jotta valtava joukko ihmisiä voi ryhmittyä niiden taakse – tai niitä vastaan. Lännen olemassaolon kannalta ei olekaan tärkeää, että kaikki ovat yhtä mieltä lännestä. (Jouhki 2015, 165; Pennanen ja Jouhki 2016, 6–7.)

Arkisessakin puheessa esiintyvä banaali oksidentalismi voi olla haitallista. Tiedostettu tai tiedostamaton tapa kuvata asia länsimaalaiseksi voi sisältää usein tarpeetonta poissulkemista. Taipumus esittää laajemmat, jopa globaalit ilmiöt länsimaisina voi vahvistaa etnosentristä kokemusta siitä, että vain länsimailla on väliä. Inhimillisen luonnollinen tapa hahmottaa itsensä ja yhteisönsä tapahtumien keskiössä voi korostuessaan johtaa mittaviin geopoliittisiin seurauksiin. (Pennanen ja Jouhki 2016, 27–28; Jouhki 2018.)

3 AINEISTOT JA MENETELMÄT

3.1 Eduskunnan täysistuntojen puheenvuorot

Tämän maisterintutkielman aineisto koostuu eduskunnan täysistunnoista laadituista pöytäkirjoista. Aineisto on niin kutsuttua valmista aineistoa, joka on syntynyt tutkijasta riippumatta. Valmiilla aineistoilla tarkoitetaan erilaisten tahojen tuottamia kirjallisia ja visuaalisia aineistoja (Turunen 2022, 351). Pöytäkirja-aineisto on litteroitua puhetta, josta ei ilmene esimerkiksi puhujan äänenpainot tai tauot. Eduskunnassa pidetyt puheenvuorot ovat usein puhujien etukäteen laatimia, ja niitä ohjaavat sovitut käytännöt, esimerkiksi aikarajoitukset.

Täysistunnot ovat keskeinen ja näkyvä osa eduskunnan toimintaa. Niissä eduskunta muun muassa tekee päätöksiä lakimuutoksista ja käsittelee valtion talousarviota ja Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia. Täysistunnoissa eduskunnalla on myös mahdollisuus keskustella ajankohtaisista asioista. Täysistunnot ovat yleisölle vapaita ja seurattavissa myös suorana verkkolähetyksenä. Täysistunnoista laaditaan pöytäkirjat, joihin kirjataan käsitellyt asiat sekä kaikki käytetyt puheenvuorot, myös mahdolliset välihuudot. Pöytäkirjat ovat kenen tahansa saatavilla eduskunta.fi-verkkosivustolla. Pöytäkirjat julkaistaan sinne heti niiden valmistuttua suomeksi ja ruotsiksi, mutta puheenvuorot kirjataan vain sillä kielellä, jolla ne on pidetty. Eduskunnan verkkopalvelussa voi tehdä hakuja valtiopäiväasiakirjoista hakusanoilla. Hakua voi rajata monin tarkentimin, esimerkiksi asiakirjatyypin, puhujan tai vuoden mukaan. (eduskunta.fi.)

Tässä maisterintutkielmassa hyödynnetty aineisto on osa antropologi Jukka Jouhkin tutkimushanketta, jota hän toteutti Jyväskylän yliopistossa vuosina 2020–2021. Maisterintutkielmani oli osa tätä hanketta. Jouhki keräsi ja rajasi aineistoksi täysistuntojen pöytäkirjat ajalta tammikuu 2015–maaliskuu 2020. Pöytäkirjoista

suoritettiin haku sanalla ”länsimaat” eri taivutusmuotoineen. Käsittelin itse rajattua aineistoa, johon oli koottu ainoastaan puheenvuorot, joissa länsimaat mainittiin. Tämä aineisto käsitti 175 puheenvuoroa ja 185 sivua tekstiä. Rajattu aineisto on koottu huh-tikuussa 2020, jolloin myös tutustuin aineistoon ensimmäisen kerran. Tarkastelin, millaisissa yhteyksissä länsimaat mainittiin, ja järjestelin aineistoa niiden yhteyksien pohjalta teemoihin. Kerron analyysin toteutuksesta tarkemmin luvussa 3.3.

Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti tutkijan tulee toimia tavoilla, jotka tuottavat kestäväää tietoa ja kohtelevat tutkittavia ihmisiä hyvin. Tästä on kyse tutkimuseetikassa. Outi Fingerroosin ja Marja Kokon (2022) mukaan ”tutkimuseettinen ammattitaito on erityisen tärkeää kulttuurien tutkimuksen alalla, sillä kulttuureita ja yhteisöjä tutkittaessa kohteena ovat lähes aina luonnollisiin henkilöihin ja ihmisryhmiin liittyvät ilmiöt”. Keskeistä on suunnitella ja toteuttaa tutkimusta niin, että se kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa, itsemääräämisoikeutta, yksityisyyttä ja muita oikeuksia. Tutkimuksessa on vältettävä aiheuttamasta tutkittaville ihmisille tai yhteisöille merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja.

Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa myös rehellisyyttä ja huolellisuutta kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Rehellisyyden vaatimus tarkoittaa vilpin välttämistä kaikissa muodoissaan. Tutkija ei saa esittää sepitettyjä tai vääristeltyjä tuloksia, eikä luvattomia lainauksia tai toisen tekstiä omanaan. Tärkeää on siis omien tulosten esittäminen oikeassa valossa ja muiden tutkijoiden työn huomioon ottaminen. (Pietarinen 2022, 66.)

Suomessa Tutkimuseettinen neuvottelukunta eli TENK on se elin, joka käsittelee tieteelliseen tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja edistää tutkimuseetikkaa. TENK on laatinut ohjeen *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Ohjeessa hahmotetaan eettisiä periaatteita peilaten voimassa olevaa lainsäädäntöä. Siihen on kirjattu tutkijayhteisön yleiset arvot, tavoitteet ja tutkimuseettiset ohjenuorat. Kaiken kattavaa ohjeistusta hyvästä eettisestä käytännöstä ei voi antaa, sillä käytännön soveltaminen konkreettisiin tutkimustilanteisiin on aina tapauskohtaista. ”Ohjeiden soveltaminen on tutkijayhteisön itsesäätelyä, jolle lainsäädäntö määrittelee rajat”, kuten Fingerroos ja Kokko toteavat. He jatkavat, että ”hyvä tieteellinen käytäntö on tärkeää myös siksi, että tieteellinen tutkimus voi nauttia yhteiskunnan laajaa luottamusta”. (Fingerroos ja Kokko 2022, 66–68, 71, 84.)

Suomessa keskeinen perusoikeus on yksilön henkilötietojen suojaaminen tai oikeasuhtainen käyttö. Tutkimuksessa onkin tärkeää huomioida huolellisesti henkilöä koskeva tieto ja sen tiedon lainmukainen hallinta ja käsittely. Julkisten henkilöiden yksityiselämän suoja on kuitenkin kapeampi kuin tavallisten kansalaisten. Julkisia henkilöitä ovat merkittävät vallankäyttäjät mm. politiikan, hallinnon ja elinkeinoelämän alalla. Arja Kuulan mukaan ”julkisuudessa esiintyvien henkilöiden ammatillisiin

tehtäviin ja julkisiin rooleihin kuuluvia toimintoja ei lueta sellaisenaan suojattuun yksityiselämään”. (Kuula 2006, 77.)

Tutkimani valmiit aineistot ovat vapaasti internetissä luettavissa, joten aineiston käyttöön tutkielman lähteenä ei tarvita erillistä lupaa, eikä informointivelvoite koske aineistoni käyttöä. Eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjat ovat julkisia dokumentteja sisältäen julkisiin ammatillisiin tehtäviin kuuluvia puheenvuoroja. Tämän maisterintutkielman aineiston käyttöä ei siis koske myöskään henkilötietojen suojaamisen vaatimukset. Raportoinnissa pyrin noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä edellä kuvaamillani tavoilla.

3.2 Diskurssintutkimus

Maisterintutkielmani sijoittuu metodologisesti kriittisen diskurssintutkimuksen piiriin. Diskurssintutkimus on kielenkäytön tutkimusta, jossa huomio ei ole kielessä sinänsä vaan sen merkityksiä luovassa toiminnassa. Diskurssintutkimuksen avulla siis tarkastellaan, millaista sosiaalista todellisuutta kieltä käyttämällä tuotetaan. Ajatellaan, että kieli ei välitä olemassa olevia merkityksiä, vaan merkitykset syntyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa kielen avulla. Tutkimuksessani tarkastelen, miten kulttuuriset ja sosiaaliset ilmiöt rakentuvat kielenkäytössä, “ millaista todellisuutta puhujan kielenkäyttö tuottaa ja millaisia yhteyksiä sillä on muussa kielenkäytössä rakentuvaan todellisuuteen”. Tutkimuksessa ei pyritä yleistäviin teorioihin ilmiöiden syistä, esimerkiksi tarkastelemaan psykologisia syitä, jotka johtivat puhujan tietynlaiseen kielenkäyttöön. (Potinkara, Raippalinnä ja Turunen 2022, 330–331.)

Laajempi teoreettinen viitekehys diskurssintutkimuksen taustalla on sosiaalinen konstruktionismi. Sosiaalisen konstruktionismin lähtökohtana on, että erilaiset ilmiöt ovat sosiaalisesti rakentuneita. Maltillisessa tai heikossa konstruktionismissa kielellisen ulottuvuuden lisäksi nähdään sen takana olevan todellisuus. Vahvassa tai radikaalissa konstruktionismissa ajatellaan, ettei kielen ulkopuoliseen todellisuuteen ole edes mahdollista päästä käsiksi. (Potinkara, Raippalinnä ja Turunen 2022, 330–331.)

Diskurssintutkimuksessa nähdään myös tutkijan ja tutkimuskohteen suhde konstruktiivisena. Oletuksena on, että tutkimuskohdetta voi lähestyä vain niiden merkitysten ja symbolien kautta, jotka ovat tutkijalle kulttuurisesti mahdollisia. Emme kohtaa todellisuutta niin sanotusti puhtaana, eikä tutkija vain raportoi faktoja. Tutkija luo sosiaalista todellisuutta tutkimuksensa tuloksena samalla kun kuvaa sitä. (Jokinen 2016.)

Diskurssintutkimuksella voidaan tarkoittaa mitä tahansa merkityksiä välittävää toimintaa, kuten suullista puhetta tai kuvallista ilmaisua. Diskurssintutkimusta tehdään monilla eri tieteenaloilla hyödyntäen monenlaisia aineistoja ja menetelmiä.

(Potinkara, Raippalinnalla ja Turunen 2022, 329–330.) Diskurssianalyysillä voidaan niinkään tarkoittaa monenlaisia lähestymistapoja, mutta se kohdistuu aina puhutun tai kirjoitetun kielenkäytön piirteiden tarkasteluun. Diskurssianalyttisessä lähestymisessä analyysi tapahtuu ulkopuolisen näkökulmasta kohdistuen vuorovaikutukseen kokonaisuutena eli diskurssiin. Diskurssilla tarkoitetaan lausetta suurempien kielenkäytön yksiköiden tarkastelemista sosiaalisessa kontekstissa. Tutkimus kohdistuu kahteen ulottuvuuteen, sekä kielenkäyttöön että sen taustalla oleviin sosiaalisiin ja kulttuurisiin funktioihin. (Leiwo ja Pietikäinen 1996, 102–103.)

Kielenkäytön sosiaalinen konteksti, josta ollaan kiinnostuneita, vaihtelee tutkimuksesta toiseen. Kielitieteellisessä tutkimuksessa ollaan tyypillisesti kiinnostuneita mikrotasosta, välittömän vuorovaikutustilanteen kontekstista ja esimerkiksi kieliopillisista valinnoista siinä. Sosiaalinen konteksti makrotasolla voi tarkoittaa koko yhteiskunnan tai kulttuurin tasoa, jolloin diskurssianalyysi soveltuu myös yhteiskuntatieteelliseen käyttöön. Osaksi etnologiaa diskurssitutkimus tulikin yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kautta. (Potinkara, Raippalinnalla ja Turunen 2022, 331–333.)

Tässä tutkielmassa hyödynnän kriittisen diskurssianalyysin keinoja analysoidessani eduskunnassa pidettyjen puheenvuorojen sisältämiä merkityksenantoja. Kriittisellä diskurssianalyysillä tarkoitetaan näkökulmaa, jossa tarkastellaan erityisesti kielen suhdetta valtaan: diskurssin valtaa ja vallan diskursiivisuutta. Siinä kiinnostus kohdistuu kielenkäytön taakse kätkeytyvään ideologiaan ja valtasuhteisiin. (Potinkara, Raippalinnalla ja Turunen 2022, 332; Leiwo ja Pietikäinen 1996, 105–106.) Analyysissäni kiinnitän huomiota muun muassa siihen, sisältääkö puhe länsimaista joidenkin valta-asemien oikeutusta tai joidenkin näkökulmien poissulkemista. Tarkastelen, millaisessa roolissa erilaiset toimijat esitetään, esitetäänkö esimerkiksi länsimaat vastuullisena toimijana.

Lähestyn diskursseja ja niihin liittyviä valtasuhteita aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisyys ei tarkoita, että diskurssit nousevat aineistosta ikään kuin itsestään, vaan tutkijana valitsen ne diskurssit tai kielenkäytön piirteet, jotka tutkimuskysymyksen kannalta ovat olennaisia. Tutkimuskysymykseni ovat muovautuneet ja tarkentuneet tutkimuksen tekemisen prosessissa, jossa olen perehtynyt aiempaan aiheesta tehtyyn tutkimukseen sekä jäsennellyt alustavasti aineistoa. Analyysin tuloksena kuvaan aineiston länsimaita koskevan diskurssin ominaispiirteitä.

Kriittisen diskurssianalyysin mukaisesti oletan, että kielelliset valinnat kuvaavat viestijän uskomuksia ja käsityksiä asioista. Viestijän asenteet ja arvostukset näkyvät sanojen valinnoissa, sillä sanat symboleina herättävät erilaisia sosiaalisia assosiaatioita. Kielellisten valintojen lisäksi olen kiinnostunut kielen funktionaalisesta luonteesta, jolla diskurssianalyysissä tarkoitetaan kielen kykyä luoda ja kuvata maailmaa, sosiaalisia suhteita sekä identiteettejä. (Leiwo ja Pietikäinen 1996, 103–104.) Tutkin,

millä tavoin aineistossa puheella länsimaista rakennetaan länsimaiden olemassaoloa kuviteltuna yhteisönä, johon voidaan identifioitua tai josta voidaan erottautua.

Nyky-yhteiskunnassa kirjallisilla aineistoilla ja dokumenteilla on keskeinen rooli. Ne eivät synny muusta kulttuurista erillään. Kulttuuriset ja yhteiskunnalliset diskurssit muovaavat esimerkiksi yksilön kokemuksia ja niistä kertomista. On tärkeää hyödyntää diskurssianalyttistä lähestymistä, koska ”kielelliset valinnat vaikuttavat symbolisiin merkityksiin ja eri ryhmien, instituutioiden ja ilmiöiden välisiin näkemuseroihin”. Pitkällä aikavälillä diskurssi vaikuttaa kulttuurin muuttumiseen, sillä diskurssi uusintaa ja muuttaa yhteiskunnallisia ilmiöitä. (Pietarinen 2002, 63–64; Turunen 2022, 351, 354.)

3.3 Analyysin käytännön toteutus

Tutkimusaineiston valinnan ja rajaamisen suoritti antropologian yliopistonlehtori Jukka Jouhki vuonna 2020. Etnologian silloinen opiskelija Hennamari Huikko puolestaan kokosi puheenvuorot yhteen tiedostoon ja merkitsi puheenvuoron yhteyteen täysistunnon tunnistetiedot, puhujan, puolueen sekä lihavoit virkkeen, jossa länsimaat esiintyivät. Aineiston analyysin ensimmäisessä vaiheessa puheenvuoroille annettiin kahdenlaisia koodoja: länsimaiden funktio ja länsimaiden vastapooli. Hennamari Huikko suoritti tämän koodauksen Jukka Jouhkin ohjeistuksen mukaisesti.

Koodaaminen tarkoittaa aineiston käsittelyn ensivaihetta, jossa järjestellään ja luokitellaan aineistoa ennen varsinaisen analyysin aloittamista. Sen tarkoitus on saattaa raaka-aineisto hallittavampaan muotoon. Katkelmia aineistosta, joko pidempiä tai lyhyempiä, yhdistellään ja erotellaan jonkin ominaisuuden mukaan. (Juhila, nd.)

Huikko tulkitsi puheenvuoroista, millaisessa merkityksessä länsimaat-käsitettä käytetään, eli hän nimesi kustakin otteesta sisällön koodille ”länsimaiden funktio”. Useimmiten länsimaiden funktioksi oli koodattu ”vertailukohde Suomelle”. Muita koodauksia olivat esimerkiksi ”terrorismin kohde”, ”demokratia” ja ”kehitysavun antaja”.

Toisena koodauksena Huikko tulkitsi ja nimesi puheenvuoroista ”länsimaiden vastapoolin”, eli mitä puheenvuorossa esitettiin vastakohtana tai vastakkaisena toimijana länsimaille. Kaikista puheenvuoroista vastapooli-koodia ei oltu nimetty, mikä kertonee siitä, ettei aineiston puhuja ollut viitannut selkeästi mihinkään lännelle vastakkaiseen asiaan tai toimijaan. Jotkin vastapooli-koodit olivat selkeitä, kuten Kiina tai Venäjä. Nämä mainittiin kuitenkin yksittäisiä kertoja aineistossa. Useimmiten vastapoolina näyttäytyi eri sanoin koodattuna terroristiset toimijat.

Oma analyysini alkoi tutustumalla rajattuun aineistoon ensin lukemalla, ja sen jälkeen koodausten tarkastelulla. Listasin aluksi kaikki koodaukset omaksi

tiedostokseen, ja merkitsin paperille, jos sama koodaus toistui useammassa puheenvuorossa. Tarkastelin mitkä koodaukset toistuivat useimmin. Tämä antoi jo kuvaa siitä, mitkä olivat toistuvia yhteyksiä, joissa länsimaista puhuttiin aineistossa. Erilaisia koodauksia oli kymmeniä, joten aloitin teemoittelun yhdistämällä samaan aiheeseen liittyviä puheenvuoroja teemoiksi. Aluksi runsas aineisto ohjasi melko eriytyneisiin teemoihin, muodostin esimerkiksi teemat ”länsimaiset lait”, ”länsimainen demokratia” ja ”mitä länsimaat ovat”. Vastapooli-koodausten pohjalta muodostin teemat Kiina, Venäjä, kehitysmaat, terrorismi ja islam. Jotkin näistä alustavista teemoista keräsi alleen varsin vähän puheenvuoroja. Jatkamalla aineiston tarkastelua mielessäni alkoi hahmottua laajempia teemoja, joiden alle jotkin noista alustavista teemoista sijoittuivat.

Päädyinkin tarkastelemaan länsimaita kuvaavia käsitteitä yhtenäisenä teemana, jolloin esimerkiksi maininnat länsimaihin kuuluvista valtioista ja maininnat länsimaisesta demokratiasta asettuivat samaan kokonaiskuvaan siitä, mitä länsimailla aineistossa tarkoitetaan. Analyysin ensimmäisessä alaluvussa käsittelen millaisena yhteisönä länsimaat näyttäytyvät, ja miten niiden yhtenäisyyttä kuvataan.

Aineistoa lukiessa kävi selväksi, että siinä Suomi nähtiin poikkeuksetta länsimaana. Halusinkin tarkastella, millä tavoin ja missä yhteyksissä Suomi sai merkityksen länsimaana. Suomi länsimaana muodosti teeman, johon keräsin puheenvuorot, joissa Suomi nimettiin länsimaaksi tai Suomessa toteutuvat asiat yhdistettiin länsimaihin. Alustava teemani ”länsimaisista laeista” yhdistyikin tämän uuden teeman alle, sillä muiden länsimaiden lainsäädäntö toimi puheenvuoroissa vertailukohteena Suomelle. Käsittelen näitä havaintoja Suomesta suhteessa länsimaalaisuuteen analyysin toisessa alaluvussa.

Länsimaille esitettyjä vastapoolleja tarkastellessa useimmat liittyivät terrorismiin, joten päätin keskittyä siihen muiden vastapoolien jäädessä vähemmälle huomiolle. Muut vastapoolikoodaukset, esimerkiksi Afrikka, köyhä etelä, Irak, Kiina, ei-läntiset maat ja EU:n ulkopuoliset maat, keräsivät yksittäisiä mainintoja. Usein terrorismi oli nimetty islamilaiseen terrorismiin viittaavin sanoin. Lisäksi aineistossa esiintyi mainintoja islamilaisesta kulttuurista. Päädyin lopullisessa analyysissä tarkastelemaan terrorismia ja islamia käsitteleviä puheenvuoroja omana teemanaan. Analyysin viimeisessä luvussa kuvaankin länsimaiden merkityksen rakentumista erontekona terrorismiin ja islamiin.

4 EDUSKUNTAPUHEIDEN ANALYYSI

Olen edellä luvussa 2 kuvannut, kuinka länttä ja länsimaita on käytetty yhteiskunnallisina, poliittisina ja kulttuurisina käsitteinä. Länsi on hahmotettu erilaisina kertomuksina lännen sivilisaatiosta sekä oksidentalismina, tyyliteltyinä kuvina lännestä. Nämä lännen teoretisoinnin tavat tarjoavat viitekehyksen tulkinnoilleni aineistosta. Hyödynnän analyysissäni myös Andersonin (2007) kuvitellun yhteisön käsitettä, ja tarkastelen miten aineiston puheenvuorot osallistuvat länsimaiden rakentamiseen kuviteltuna yhteisönä.

Analyysin rakenne jakaantuu kolmeen alalukuun, joissa lähestyn länsimaiden merkityksiä eri näkökulmista. Ensimmäisessä alaluvussa tarkastelen määritelmiä ja ominaisuuksia, joilla länsimaita aineistossa kuvataan. Sen jälkeen omassa alaluvussa tarkastelen, millaisena aineistossa näyttäytyi Suomen suhde länsimaihin. Kolmannessa alaluvussa tarkastelen, kuinka länsimaiden merkitys rakentuu toiseuden kautta islamin ja terrorismin uhkaa kuvaavissa diskursseissa.

4.1 Länsimaat kuviteltuna yhteisönä

Tässä alaluvussa tarkastelen mitä aineistossa länsimailla tarkoitetaan, millainen yhteisö länsimaat aineiston perusteella on, ja miten länsimaat toimivat. Länsimaat saivat aineistossa merkityksiä maailmanpoliittisena toimijana, demokratiaa edustavana ja edistävänä yhteisönä sekä jaettujen arvojen ja ominaisuuksien yhteisönä, kuten alla kuvaan.

Alueellisena käsitteenä länsimaat eivät saaneet aineistossa selkeää määritelmää. Usein länsimaista ja Euroopan unionista tai yleisemmin Euroopasta puhuttiin samassa puheenvuorossa ikään kuin limittäin. Joskus mainittiin erikseen Pohjoismaat osana länsimaiden joukkoa. Joissakin puheenvuoroissa nostettiin erikseen esiin Yhdysvaltojen toimet länsimaana. Aineiston perusteella länsimaihin siis kuuluu ainakin

Euroopan Unionin jäsenmaat, Pohjoismaat, Suomi sekä Yhdysvallat. Alla olevista esi-merkeistä yhdessä mainitaan myös Kanada:

Se, mistä me keskustelemme, on, että onko liian suuri hinta meille se, että meidän puolustuskykymme ehkä vähän laskee joissakin uhkatilanteissa, jos me tähän lähdemme mukaan, tähän joukkueeseen, jossa niin monet Euroopan maat, länsimaat ovat jo mukana. Tästä kai keskustelemme, ja tämä liittyy tähän oikeudenmukaisen sodan käsitteeseen.

PTK 9/2018/6 vp 17.09 Ilkka Kantola sd

Ja itse toivoisin myös, että osaksi kieliopetusta tulisi ehkä myös enemmän taloushistoriaa, sen kyseisen yhteiskunnan ymmärtämistä. Ja kyllähän me olemme osa Pohjoismaita. Aina-kin minä toivon, että olemme jatkossakin osa länsimaita, osa Pohjoismaita.

PTK 130/2017/3 vp 22.36 Joakim Strand r

Edustaja Kauma esitteli edellä lakialoitteemme, joka koskee terroristijärjestön toimintaan osallistumisen kriminalisointia. Terroristijärjestön toimintaan osallistuminen ja kuuluminen terroristijärjestöön on nimenomaisesti kriminalisoitu useissa länsimaissa, kuten Norjassa, Tanskassa, Ranskassa ja Kanadassa.

PTK 14/2020/6 vp 18.32 Heikki Vestman kok

Länsimailla aineistossa tarkoitettiin siis vaihtuvaa joukkoa valtioita riippuen asiayhteydestä ja puhujasta. Länsimaat nähtiin kuitenkin yhtenäisenä *maailmanpoliittisena toimijana*. Länsimaat esimerkiksi asettavat talouspakotteita, kuten alla olevassa otteessa Peter Östmanin (kd) puheenvuorosta. Östman viittaa ensin EU:n ”puuhaamaan” boikottiin, ja myöhemmin samaiseen boikottiin länsimaiden toimenä. Ote onkin esimerkki siitä, miten tarkemmin määritelty toimija EU voidaan puheenvuoron sisällä korvata laajempaa ryhmää tarkoittavalla länsimailla. Länsimaihin viitataan otteessa myös kansainvälisenä yhteisönä. Länsimaiden maailmanpoliittinen merkitys korostuu siinä, että länsimaiden osoittama kiinnostus on tärkeää:

Arvoisa rouva puhemies! Tilanne Ukrainassa on viime aikoina rauhoittunut. Länsimaiden kiinnostuksen siirtyessä etelämmäksi on Ukraina jätetty oman onnensa nojaan. Voimme-kin kysyä, onko hiljaisuus sellainen reaktio, mitä itse toivoisimme kansainväliseltä yhteisöltä, mikäli joku naapurimaistamme päättäisi kaapata itselleen osan Suomea. [...]

Tämän jälkeen Östman siirtyy puhumaan Syyriasta ja Israelista ja kritisoi länsimaiden toimia:

Arvoisa rouva puhemies! Suomen ja EU:n tulisi tuomita terroriteot selkeäsanaisesti sekä ohjata osapuolet neuvottelupöytään. Mutta rauhanprosessin vauhdittamisen sijaan EU:ssa puuhataan israelilaisten siirtokuntatuotteiden merkintää ja boikottia.

Myös Iranin ydinohjelma sekä sen rahoitus ja aseistus Lähi-idän terroristijärjestöille muodostaa jatkuvan uhan alueella. Kristillisdemokraattien mielestä onkin käsittämätöntä, että samanaikaisesti, kun länsimaat purkavat talouspakotteita Iranilta, ne pystyttävät boikottia Israelille.

PTK 53/2015/2 vp 15.06 Peter Östman kd

Seuraavassa otteessa viitataan konkreettiseen sopimukseen, YK:n ilmastopöytäkirjaan, jonka osapuolista esiin nostetaan länsimaat. Ville Niinistö (vihr) sanoo länsimaiden luvanneen sitovasti tietyn rahamäärän ilmasto-rahastukseen:

Ja sitten asia, jonka itse tunnen parhaiten: ilmasto-rahastus. Länsimaat ovat luvanneet sitovasti, että ilmasto-rahastus nostetaan vaiheittain vuoteen 2020 mennessä 100 miljardiin dollariin. Suomi on osaltaan nostanut ilmasto-rahastuksen osuutensa noin sille 100 miljardin euron luokkaan vuositasolla tähän mennessä, ja nyt Pariisissa joulukuussa pitäisi sopia ilmastopöytäkirja, johon kaikki maat odottavat lisää kontribuutioita, jotta kehitysmaat voivat tehdä hyppyn yli kivihiili-intensiivisen teknologian ja jotta kaikki tulevat ilmastopöytäkirjaan mukaan.

PTK 43/2015/2 vp 20.24 Ville Niinistö vihr

Poliittisen toimijuuden lisäksi länsimaat kuvautuivat aineistossa yhteisten *arvojen ja ominaisuuksien yhteisönä*. Tällaisia ominaisuuksia olivat muun muassa *liberaalidemokraattinen, sivistynyt ja vapaa*. Nämä sanat voi ymmärtää Anthony Cohenin (1985, 20–21) kuvaamalla tavalla yhteisöä rakentavina symboleina. Kun länsimailla tarkoitetaan aineistossa esimerkiksi EU-jäsenmaiden ja Yhdysvaltojen muodostamaa valtioiden joukkoa, se sisältää niin monia erilaisia ihmisiä, yhteisöjä, valtioita ja kulttuureita, että yhdistävien ominaisuuksien nimeäminen on vaikeaa. Symbolisanat kuten demokraattinen ja vapaa ovat riittävän monitulkintaisia ja muovautuvia, jotta yhteisön erilaiset jäsenet voivat ryhmittäytyä niiden taakse. Symbolit eivät ole kuitenkaan merkityksellään sisällöttömiä vaan omaavat riittävästi tunnistettavuutta ja samankaltaisuutta, että niiden avulla voidaan ilmaista yhteisön rajoja. Aineistossa länsimaihin yhdistettiin myös *ihmisoikeudet ja oikeusvaltio*, kuten esimerkiksi Pirkko Mattilan (ps) ja Tytti Tuppuraisen (sd) puheenvuoroissa:

Meillä on kansainvälisesti mitattuna hyvä hallinto, sellainen, josta moni valtio voi vasta haaveilla. Ihmisoikeusinstituutio, jonka osana on siis oikeusasiamies, on merkittävä osa länsimaista oikeusvaltioperiaatetta.

PTK 74/2015/11 vp 19.11 Pirkko Mattila ps

Tuomioistuinten riippumattomuus ja tuomareiden puolueettomuus ovat oikeusvaltion vahvaa perustaa. Oikeusvaltioperiaatetta on paikallaan pitää kansanvallan arvoisena instituutiona. Ilman oikeusvaltiota saattaa kansanvalta muuttua mielivallaksi ja yksittäisten vaalien tulos antaa sijaa satunnaisen enemmistön nimissä harjoitettavaksi diktatuuriksi. Länsimaiden on syytä pitää kiinni oikeusvaltiosta. Periaate ei vielä ole, ikävä kyllä, muuttunut yleismaailmalliseksi säännöksi. Päinvastoin, jopa Euroopan unionissa on maita, joissa oikeusvaltio on kyseenalaistettu. Tämä on hyvin huolestuttava kehityssuunta ja vaatii Suomeltakin huolellista seurantaa ja analyysiä.

PTK 12/2016/2 vp 14.06 Tytti Tuppurainen sd

Joissakin puheenvuoroissa länsimaita kuvattiin konkreettisemmin sanalla *teollistuneet* tai *teollisuusmaat*, kuten esimerkiksi Sanna Marinin (sd) puheenvuorossa:

Nämä ovat hyviä asioita, mitä on näiden agendojen avulla muun muassa toteutettu. Nyt Suomi on sitoutunut uuteen kestäväen kehityksen Agendaan 2030, ja paitsi että tässä on tarkoitus jatkaa tätä työtä, mitä aikaisemmin on tehty, niin tässä myös on paljon tavoitteita meille länsimaille, teollisuusmaille, millä tavalla me voimme tätä kehityskokonaisuutta edistää.

PTK 83/2015/4.7 vp 23.07 Sanna Marin sd

Aineistossa mainitut käsitteet demokratia, oikeusvaltio, vapaus ja ihmisoikeudet ovat samoja, joita länsimaisen sivilisaation kertomukseen on perinteisesti yhdistetty kristinuskon lisäksi (Pennanen ja Jouhki 2016, 20). Stuart Hallin (1992, 290–291) mukaan eurooppalaisen identiteetin ja sivilisaation ajatuksen synnylle kristinusko oli ensisijaista. Eurooppa tarkoitti vuosisatojen ajan kristikuntaa, kunnes vähitellen Eurooppa alkoi saada maantieteellisen, poliittisen ja taloudellisen merkityksen. Samalla se lähestyi modernin ja sekulaarin lännen käsitettä. Länsi ei kuitenkaan kokonaan irtautunut yhteydestään kristinuskoon. Huntingtonille (1993) uskonto oli keskeinen sivilisaatioita erottava tekijä, ja läntinen sivilisaatio tarkoitti kristillistä Eurooppaa sekä Pohjois-Amerikkaa.

Tämän tutkielman aineistossa kristinusko mainittiin länsimaiden yhteydessä vain pari kertaa. Alla oleva sitaatti on esimerkki Pennanen ja Jouhkin (2016, 18–19) mainitsemasta tavasta liittää länsimaisen sivilisaation oleelliset piirteet kristinuskoon. Puheenvuorossa Hannu Hoskonen (kesk) esittää kristinuskon perustaksi, jolle länsimainen kulttuuri ja yhteiskunta on rakennettu. Hän yhdistää kristinuskoon länsimaisen oikeusjärjestelmän ja avioliiton:

Koko länsimainen kulttuuri ja yhteiskuntamme perustuu kristinuskoon. Se on se perusta, ja se on peruskallio, mille tätä yhteiskuntaa on rakennettu niin Suomessa kuin muualla länsimaissa. Kristinuskon lähteillä on juuri se, että miehen ja naisen avioliitto on siunattu asia, ja se on meille suomalaisille ollut tärkeä asia vuosisatoja, niin kuin kaikissa länsimaisakin. Länsimainen oikeusjärjestelmä on asettunut heikomman puolelle, niin kuin sanoin, ja oikeusjärjestelmä on myös tunnustanut avioliiton, että se ei ole syrjivä eikä millään lailla kenenkään oikeuksia loukkaava, eli se oikeuspuolikin on kunnossa.

PTK 8/2017/7 vp 20.02 Hannu Hoskonen kesk

Läntisen sivilisaation kertomuksessa *länsimainen demokratia* on keskeisessä osassa. Poliittisessa tarkoituksessa sanaparin länsimainen demokratia käytöllä on pitkä historia liittyen muun muassa ensimmäisen maailmansodan aikaiseen liittoutuneiden maiden retoriikkaan (Bavaj 2011). Huntingtonin (1993) sivilisaatiodiskurssissa länsimaat olivat demokratian syntysija. Demokratian lisäksi läntinen sivilisaatio edusti liberalismia, ihmisoikeuksia, vapautta, tasa-arvoa ja vapaita markkinoita.

Tämän tutkielman aineistossa puhe länsimaisesta demokratiasta aktivoitui useissa eri yhteyksissä, mutta erityisesti keskusteltaessa työehtoihin liittyvästä lakiehdotuksesta. Esimerkiksi Anna Kontula (vas) puhuu lakko-oikeuden puolesta toteamalla sen kuuluvan länsimaiseen demokratiaan:

Ulkoparlamentaarinen toiminta ja myös lakot sen osana ovat oleellinen osa länsimaista demokratiaa. PTK 101/2018/3 vp 18.15 Anna Kontula vas

Eero Heinäluoma (sd) puolestaan vetoaa länsimaiseen demokratiakäsitykseen, jossa työehdoista ei päätetä parlamenteissa:

Tämä sali ottaa oikeudekseen päättää työehtosopimuksista ja palkansaajien työehdoista, jos perustuslakivaliokunta tämän sallii, mitä rohkenen epäillä. Se on hyvin erikoinen demokratiakäsitys, eivätkä länsimaissa tällaisia esityksiä hallitukset tee, että työehdot päätetään parlamenteissa. Joissain muissa yhteiskunnissa niitä on voinut olla, mutta ei meillä. PTK 57/2015/3 vp 16.49 Eero Heinäluoma sd

Alexander Stubbin mukaan länsimaisen demokratian perusolemus on sitä, että kansanedustajat ottavat vastuun työllisyydestä ja kasvusta. Hän näkee sopimusyhteiskunnan osana länsimaista demokratiaa:

Olen ollut sitä mieltä, että paras yhteiskuntamalli on liberaali demokratia yhdistettynä sosiaaliseen markkinatalouteen. Mutta siinä vaiheessa, kun kyseenalaistetaan länsimaisen demokratian perusolemus, joka siis on se, että vaaleilla valitut kansanedustajat ottavat loppupelissä vastuun sekä työllisyydestä että kasvusta lainsäädännön kautta, minun mielestäni me olemme demokratian rajamailla. Se on ilman muuta selvää, että tämä hallitus ja tämä eduskunta ottavat vastuunsa. Yhtä selvää on se, että me pidämme sopimusyhteiskuntaa edelleen ja tulevaisuudessa tärkeänä osana länsimaista demokratiaa.

PTK 63/2015/2.2 vp 16.54 Valtiovarainministeri Alexander Stubb

Vetoamalla länsimaiseen demokratiaan Kontula, Heinäluoma ja Stubb rakensivat assosiaatiota pitkään historiaan ja kansainväliseen yhteisöön. Käsitellyn asian periaatteellisuus ja filosofisuus korostuu, kun se yhdistetään länsimaisen demokratian ja sivilisaation kertomukseen, Suomea suurempaan kertomukseen.

Joissakin puheenvuoroissa länsimaisen demokratian nähtiin tarvitsevan puolustamista erilaisilta ilmiöiltä. Alla olevassa sitaatissa Sami Savio (ps) olettaa eri eduskuntapuolueiden arvostavan länsimaista demokratiaa yhtäläisesti. Hän esittää demokratiaa uhkaavina ilmiöinä ihmisvihan, syrjinnän, väkivallan, ilkeiden ja terrorismin:

Olen varma, että kaikki eduskuntapuolueet ovat yhtäläisen sitoutuneita puolustamaan länsimaista demokratiaa. Tuomitsemme yksiselitteisesti kaiken ihmisvihan, syrjinnän ja väkivallan. Demokraattisiin ja laillisiin yhteiskunnallisiin vaikuttamiskeinoihin eivät kuulu sen enempää äärioikeiston harjoittama ihmisten potkiminen kadulla kuin radikaalin ympäristöliikkeen suosima ilkeä ja väkivalta esimerkiksi tuhopolttojen muodossa useita EU-maita kohdanneesta terrorismista puhumattakaan.

PTK 95/2016/6 vp 14.07 Sami Savio ps

Seuraavassa sitaatissa Antti Rinne (sd) toteaa saman tapaan, etteivät viha ja voimankäyttö kuulu länsimaiseen demokratiaan. Länsimaista demokratiaa hän kuvaa erityisesti avoimuudella. Sitä uhkaavat sulkeutuminen, protektionismi ja rasismi:

Maailma on muuttunut tavalla, jota oli vaikea ennustaa muutama vuosi sitten. Sulkeutuminen, protektionismi ja suoranainen rasismi ovat nousseet haastamaan avoimuuteen perustuvaa länsimaista demokratiaa. Voimankäyttö on noussut haastamaan sopimuksiin ja yhteistyöhön perustuvaa kansainvälistä järjestelmää. Vaikeisiin kysymyksiin tarjotaan tänään helppoja vastauksia, jotka hakevat oikeutuksensa vihasta ja vastakkainasettelusta.

Me emme hyväksy tätä kehitystä. Me puolustamme demokratiaa, avoimuutta ja yhdenvertaisuutta. Suomi on pieni maa, ja sellaisena meidän etumme on yhteistyöhön ja kansainväliseen oikeuteen perustuva järjestelmä.

PTK 3/2017/10 vp 14.34 Antti Rinne sd

Samaan tapaan Thomas Blomqvist (r) seuraavassa sitaatissa kuvaa länsimaista yhteiskuntajärjestystä demokraattisena, avoimena ja suvaitsevana. Sitä uhkaavat poliittiset ääriliikkeet:

Myös se, että poliisilla on riittävät resurssit ja että se puuttuu ongelmiin riittävän ajoissa, on tärkeää. Erityisesti on seurattava poliittisia ääriliikkeitä. Kansallissosialististen järjestöjen toimintaa on seurattava erityisen tarkasti. Länsimaista avointa, suvaitsevaa, demokraattista yhteiskuntajärjestelmää, pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa on puolustettava. Se on sen arvoinen.

PTK 95/2016/6 vp 15.02 Thomas Blomqvist r

Andersonille (2007, 39–40) kansakunta on kuviteltu poliittinen yhteisö, joka herättää sukulaisuuden kaltaista toveruutta kansalaisten välille. Savion, Rinteen ja Blomqvistin puheenvuoroissa voi tulkita samankaltaista toveruuden rakentamista länsimaisen demokratian puolustamiseksi.

Seuraavassa sitaatissa Ville Niinistö (vihr) viittaa toisenlaiseen, sisäiseen uhkaan demokratiaa kohtaan. Hän on huolissaan länsimaissa tapahtuvasta kansalaisten luottamuksen rapistumisesta suhteessa demokratiaan ja Euroopan unioniin:

Tämä on syytä muistaa, kun me mietimme Euroopan yhteistä tulevaisuutta: miten ihmisille ja erityisesti nuorille turvataan hyvinvointi ja tulevaisuus omassa maassaan. Tämä on se, mikä aiheutti kovaa hintaa maiden elpymiselle ja toisaalta loi pohjaa ääriliikkeiden kasvulle näissä Etelä-Euroopan maissa mutta laajemmin myös länsimaissa. [...]

Mutta silti meidän, hyvät ystävät, on täällä eduskunnassa muistettava se, että demokratia lopulta nojaa ihmisten luottamukseen. Siihen on nojattava myös Euroopan unionin uskotavuuden ja sen toimintakyvyn. Tämä luottamus on laajemmin länsimaissa rapistunut, ja se meidän on korjattava. Paras tapa puolustaa markkinataloutta ja avoimuutta on pohjoismainen hyvinvointivaltio, jossa kansalaiset ovat tasa-arvoisia, jossa nuoriin panostetaan ja koulutusta arvostetaan ja jossa tavoitteena on mahdollisuus mielekkääseen työhön kaikille. Tässä Suomen hallituksella on peiliin katsottavaa, ja näitä arvoja on nyt nostettava esille entistä enemmän myös Euroopan unionin yhteistyössä, jotta voimme nousta viime vuosien kriisistä yhdessä vahvoina.

PTK 113/2018/2 vp 14.37 Ville Niinistö vihr

Niinistön puheenvuorossa korostetaan Euroopan ja EU-maiden yhteisöllisyyttä, mutta koetaan tarpeelliseksi mainita luottamuksen rapistumisen koskettavan ”länsimaita laajemmin”. Muissakin puheenvuoroissa nähtiin ongelmia, jotka koskettavat länsimaita yhteisesti. Esimerkiksi Lulu Ranne (ps) on puheenvuorossaan huolissaan syntyvyyden laskusta:

Vauvattomuus on kaikkien länsimaiden yhteinen haaste.

PTK 16/2019/3 vp 12.08 Lulu Ranne ps

Alla olevassa otteessa Tiina Elovaara (ps) viittaa globaaleihin ilmiöihin, joista aiheutuva ”tuska” on jaettua länsimaissa. Haasteiksi hän nimeää työllisyyden, elinkeinoelämän ja duunarin tilanteet. Tuska liittyy myös muuttuvan maailman, globalisaation ja ympäristöhaittojen vaikutuksiin:

Perussuomalaisen ja demareiden puheenvuoroissa näkyy mielestäni se tuska, jota kaikissa länsimaissa tällä hetkellä on, ja se liittyy nimenomaan työllisyyden, elinkeinoelämän, duunarin tilanteeseen sekä muuttuvan maailman, globalisaation ja ympäristöhaittojen vaikutuksiin, ja jollakin tavalla meidän tulisi sovittaa yhteiskuntamme tähän muutokseen, joka maailmassa tapahtuu.

PTK 122/2016/3 vp 14.52 Tiina Elovaara ps

Alexander Stubb in pitkässä puheenvuorossa käsiteltiin muuttunutta turvallisuustilannetta. Puheenvuoro sisältää historian kuvausta länsi-keskeisestä näkökulmasta. Siinä länsimaita kuvataan sanoilla vapaus, demokratia, ihmisoikeudet ja oikeusvaltio. Stubb puhuu myös länsimaisesta elintavasta ja länsimaisista arvoista, joita Suomen tulee puolustaa. Stubb esittää Yhdysvallat maailman johtajana, ja tuon johtajuuden olevan parhaillaan kriisissä. Hänen mukaansa brexit ja Yhdysvaltain harjoittama protektionismi uhkaavat ”koko länsimaista järjestelmää”.

Puheenvuorossa mainitaan historian loppu ja liberaalin demokratian leviäminen, millä Stubb viitanee Fukuyaman (1992) teksteihin ja niistä seuranneeseen keskusteluun. Stubb in mielestä on valitettavaa, ettei kaikista maailman maista tullut liberaali-demokraattisia:

Ne kolme keskeistä päivämäärää kannattaa historian saatossa käydä läpi. Ensimmäinen niistä on 1945. Miksi? Koska silloin loppui toinen maailmansota ja rakennettiin se maailmanjärjestys, jonka keskellä Suomikin tällä hetkellä on. Syntyi kaksinapainen ideologinen maailma: Neuvostoliitto vastaan Yhdysvallat liittolaisineen. Syntyi uusi kansainvälinen järjestelmä ja kansainväliset instituutiot, jotka ovat olleet meidänkin tukenamme ja turvanamme. Se oli ideologinen aikakausi.

Toinen päivämäärä, jolloin itse oikeastaan tavallaan vartuin tähän maailmaan ja olen saanut ilon elää tätä aikakautta, on 1989 ja kylmän sodan päättyminen, jolloin markkinatalous, liberaali demokratia ja globalisaatio voitti Neuvostoliiton, autoritääriset regiimit, suunnitelmatalouden ja kommunismin. Silloin me elimme sellaista toivon aikakautta, itä kohtasi uudestaan lännen, EU laajentui, Nato laajentui, Mandela vapautettiin, kylmä sota

päätyi, Neuvostoliitto hajosi. Muutamat puhuivat siitä, että historia loppuu, kaikista maista tulee liberaaleja demokratioita, mutta valitettavasti ei tullut.

Kolmas päivämäärä – en tiedä, onko tämä yhtä tärkeä, mutta tärkeä kuitenkin – on 2016. Toki tässä matkan varrella on ollut muita, iskut World Trade Centeriin 2001, Georgian sota 2008, finanssikriisi 2008, Venäjän hyökkäys Krimille ja Ukrainaan 2014, mutta uskallan silti väittää, että meidän länsimaisen elintavan, liberaalin demokratian ja vapauden näkökulmasta 2016 on ihan yhtä tärkeä kuin 1945 ja 1989. Tämä johtuu tietysti kahdesta suuresta kokonaisuudesta, joista ensimmäinen oli brexit ja toinen oli Yhdysvaltain presidentin Donald Trumpin valinta. Eli me olemme tällä hetkellä maailmassa, jossa koko länsimaista järjestelmää haastetaan ja kyseenalaistetaan. Me olemme maailmassa, jossa koemme epävakautta, ja epävakaas on aina Suomen kaltaiselle pienelle maalle ongelma. [...]

Mutta itse näkisin niin, että viisauskin lepää vanhoissa pohdinnoissa: siinä linjassa, joka oli Paasikiven ja Kekkonen aikana, joka piti meidät turvallisena, siinä linjassa, jota vetivät omalla tavallaan Koivisto, Aho, vaikkapa Suominen, Salolainen, joka toi meidät tähän läntiseen yhteisöön, johonka me kuulumme, ja loppujen lopuksi siinä linjassa, jota ajoivat Lipponen ja Ahtisaari, joka vei meidät EU:n ytimeen. Me elämme murroksessa, epävarmuudessa, ja sitä ei kannata vähätellä.

Tämä tuo minut viimeiseksi kuuteen ehdotukseen 1 minuutin sisällä:

- 1) Meidän on puolustettava länsimaisia arvoja: ihmisarvoa, ihmisoikeuksien kunnioittamista, vapautta, demokratiaa ja oikeusvaltiota.
- 2) Meidän on tehtävä kaikkemme sen eteen, että kansainvälisiä instituutioita vahvistetaan – YK, WTO, Nato ja Etyj.
- 3) Meidän on syvennettävä ja uskallettava syventää EU-yhteistyötä, olipa sitten kyse neljästä vapaudesta, turvallisuudesta, maahanmuutosta, puolustuksesta tai eurosta.
- 4) Meidän on tuettava kansainvälistä oikeutta, olipa sitten kyse Georgian kriisistä, Krimistä tai Ukrainasta. Jos Suomen kaltainen maa menettää uskonsa kansainväliseen oikeuteen ja kansainvälisiin instituutioihin, me jäämme suurvaltapolitiikan alle.
- 5) Meidän on oltava valmiita muutokseen, ja se muutos voi tapahtua yllättävänkin nopeasti. Sen takia esimerkiksi Nato-option ylläpitäminen on tärkeää.
- 6) Meidän on vaalittava hyviä kahdenvälisiä suhteita – Pohjoismaihin, Baltian maihin, Yhdysvaltoihin, Venäjään, Kiinaan ja Britanniaan.

Eli, arvoisa puhemies, yhteenvedonomaisesti: Mielestäni meidän on puolustettava länsimaisia arvoja, keskityttävä Suomen turvallisuuteen epävakauden aikana, oltava valmiita nopeisiin päätöksiin [Puhemies koputtaa] ja vietävä eteenpäin avointa keskustelua.

PTK 61/2017/6 vp 14.47 Alexander Stubb kok

Stubbin puheenvuorossa kuvattu epävakaas ja turvattomuus vahvistaa länsimaita kuviteltuna yhteisönä. Vaikka länsimaiden jäsenten kesken on epäyhtenäisyyttä, tämä esitetään uutena haasteena. Oletuksena on siis aiemmin yhtenäinen läntinen rintama, joka nyt kaipaa vahvistusta. Tähän Suomi voi osallistua puolustamalla länsimaisia arvoja.

Stubbin puheenvuorossa entinen Neuvostoliitto nimetään historiassa olleeksi vastapooliksi länsimaille. Länsimaita edustavat käsitteet markkinatalous,

globalisaatio ja liberaali demokratia "voitti" Neuvostoliiton. Stubb rakentaa vahvaa länsimaalaista yhteisöllisyyttä kuvaamalla yhteisesti jaettua historiaa, kuten lausahduksessa "me elimme toivon aikakautta". Kiinnostavasti hän sanoo, että Suomi "tuotiin" läntiseen yhteisöön ja myöhemmin jopa "EU:n ytimeen". Suomi ei siis ole aina kuulunut läntiseen yhteisöön, mutta puheenvuorossa se ei vähennä yhteisön merkitystä tai Suomen lojaliteettia sille.

Fukuyaman (1992) tekstissä länsimainen demokratia tarkoitti kehityksellistä pääteipistettä, jonka saavuttaminen on mahdollista myös ei-läntisille maille. Stubbin viitatessa melko suoraan fukuyamalaiseen toiveeseen liberaalidemokratian leviämisestä, myös muissa aineiston puheenvuoroissa esiintyy ajatus länsimaisesta demokratiasta universaalisti kaikille kansoille sopivana. Esimerkiksi alla olevassa sitaatissa Timo Soini sanoo Kiinan ja Venäjän vastustavan ihmisoikeuksien universaalisuutta ja luomaan vaihtoehtoista tulkintaa demokratiasta. Soini sanoo myös Kiinan pitävän "kansainvälistä järjestelmää" lännen luomuksena:

Yhdistyneet kansakunnat perustettiin toisen maailmansodan jälkeen tavallaan "ei koskaan enää" -hengessä. Ihmisoikeusnormisto, taloudellinen järjestelmä sekä laaja sopimusverkosto ovat osoittautuneet suhteellisen kestäviksi, mutta ongelmiakin on. Järjestelmän rakenteellinen epätasapaino on korostunut kehitysmaiden vaurastuttua. Turvallisuusneuvoston pysyvät jäsenet noudattavat luomiaan kansainvälisiä pelisääntöjä valikoivasti. Ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltiokehityksen osalta kuva on kirjava. Monin osin on tapahtunut taantumista. Useat valtiot haastavat järjestelmän perusteita. YK:n kehittymisen monimutkaiseksi ja raskassoutuiseksi koneistoksi on heikentänyt sen tuloksellisuutta. Kentällä tapahtuneet väärinkäytökset eivät helpota tilannetta. Taloudellinen integraatio on edennyt, mutta hyvinvointi ei ole jakautunut tasaisesti. Muutos on ollut suuri, ja moni on pudonnut kelkasta. Tämä on tuonut uutta liikehdintää ja myös yllättäviä vaalituloksia niin lännessä kuin muualla.

Arvoisa rouva puhemies! Suurvaltopolitiikka on palannut. Tämä vaikuttaa vahvasti kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän toimintaan. Voimapolitiikka ja kansallinen etu ovat ilmeisiä niin Yhdysvaltain, Kiinan kuin Venäjän toiminnassa.

Yhdysvaltain vetäytyminen eräistä kansainvälisistä sopimuksista ja järjestelyistä ja monenkeskisen järjestelmän kyseenalaistaminen ovat olleet Euroopalle kova pala. Lännen yhteistyö näyttää saavan uusia kolhuja kokous kokoukselta. Tämä on antanut tilaa ennen kaikkea Kiinalle mutta myös Venäjälle. Euroopan unionilta odotetaan nyt vahvempaa roolia, ja sen yhtenäisyys korostuu. [...]

Yhdysvallat on myös entistä varauksellisempi ihmisoikeussopimusten ja YK:n ihmisoikeuslinten suhteen. Sekä Kiina että Venäjä vastustavat perinteisesti ihmisoikeuksien universaalisuutta, ja nyt ne pyrkivät yhä aktiivisemmin luomaan vaihtoehtoista tulkintaa ihmisoikeuksista ja demokratiasta. On tärkeää, että EU toimii aktiivisesti tällä saralla.

Suomen kannalta on oleellista, että Yhdysvallat on jatkossakin sitoutunut Euroopan turvallisuuteen. Amerikka ensin -politiikalle on monia pidäkkeitä hallinnon ja kongressin taholta, eikä kuva Yhdysvalloista ole yksiselitteinen. Kysehän on pitkälti Yhdysvaltain itsensä johdolla rakennetusta järjestelmästä. Yhdysvaltain kanssa onkin tärkeää jatkaa vuoropuhelua, jotta länsimaiselle yhteistyölle ei aiheuteta vahinkoa. Helppoa tämä ei tule olemaan, mutta diplomatia ei ole pelkkää glooriaa.

Länsimaisen yhteistyön ongelmista hyötyy tällä hetkellä erityisesti Venäjä. [...]

Kiina suhtautuu kriittisesti kansainväliseen järjestelmään, jota se pitää länsivaltojen luomuksena. Kiina haluaa muokata kansainvälistä järjestystä vastaamaan paremmin sen kasvanutta painoarvoa, intressejä ja näkemyksiä. Kiina tekee tätä muun muassa omilla uusilla aloitteillaan ja luomalla uusia käsitteitä omista lähtökohdistaan. Kiina pystyy myös mobiilisoimaan tukea tavoitteilleen taloudellisilla keinoilla. Tähän kehitykseen on Suomenkin kiinnitettävä yhä enemmän huomiota.

PTK 64/2018/4 vp 14.02 Ulkoministeri Timo Soini

Soini puhuu länsimaiden yhteistyöstä, eikä länsi kuvaudukaan yhtenäisenä yksikkönä. Puheenvuorossa ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion kehitys ei ole yksiselitteistä, vaan siinä voi tapahtua jopa taantumista. Silti länsimaissa määritelty käsitys demokratiasta on ainoa oikea. Länsimailla kuvautuu olevan valta-asema, joka horjuu lännen yhteistyön rakoilemisesta.

Lehti (2016, 45) toteaa, että lännen kertomuksen yksi yhtenäinen metahistoriallinen pääjuonne on ollut tarina ylivertauudesta ja lännen arvojen ja normien universaaliudesta. Lehden mukaan puheessa länsimaisten arvojen kuten ihmisoikeuksien ja demokratian universaaliudesta ja niiden edistämisestä voi nähdä heijastumia 1800-luvun sivilisaatiomissiosta.

Mikander (2016, 27) puolestaan huomauttaa, että ajatus länsimaisten arvojen universaaliudesta sisältää etnosentrisyyttä. Länsimaisiksi nimetyt arvot esitetään teoriassa minkä tahansa kansan omaksuttaviksi, mutta ne perustuvat tietyn rajatun joukon kokemuksiin. Vaikka ei-länsimaalaiset omaksuisivat länsimaisia tapoja, se ei takaa täyttä hyväksyntää, sillä koko maailma ei voi muuttua länsimaiseksi.

Aineistossa länsimaista puhuttiin useimmiten joko neutraalissa tai positiivisessa valossa. Länsimaiden toimien kritisointi tai länsimaiden ominaisuuksien esittäminen negatiivisina oli harvinaista. Joissakin aineiston puheenvuoroissa kritisoitiin länsimaiden harjoittamaa kehitysyhteistyötä, kuten esimerkiksi Rami Lehdon (ps) ja Sami Savion (ps) puheenvuoroissa:

Kehitysapua perustellaan sillä, että köyhyys on puolittunut. Todellisuudessa köyhyys on puolittunut Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa eikä siellä, mihin kehitysapua on eniten suunnattu. Tutkimusten mukaan näissä maissa eli Saharan eteläpuolisessa Afrikassa äärimmäinen köyhyys on jopa lisääntynyt. Sanonta "ei kannettu vesi kaivossa pysy" kuvaa tätä hyvin. Esimerkiksi Afrikkaan länsimaat ovat vieneet omat ylituotantoviljansa kehitysapuna, kun järkevää olisi opettaa heitä viljelemään maata. Nälkää näkevät tarvitsevat apua, mutta pitkällä tähtäimellä on järkevää huolehtia myös esimerkiksi teiden kunnosta, jotta ruokaa voitaisiin kuljettaa maasta toiseen ilman, että ruoka mätänee metsiin puutteellisen tieverkon takia.

PTK 9/2016/3 vp 17.12 Rami Lehto ps

Kuten edustaja Rydman täällä aiemmin keskustelussa esitti, myös omasta mielestäni kehitysavun sijaan toimiva markkinatalous on ollut ratkaiseva tekijä monen aiemman kehitysmaan talouden nousussa. Monia hyviä esimerkkejä löytyy muun muassa Kaakkois-Aasian maista. Sitä vastoin pelkkä kehitysapu on valitettavan usein mennyt, myös entisen suurlähettilään Kääriäisen mielestä, diktaattorien taskuihin ja sementoinut entisestään heidän valtaansa. Tämä ei ole ollut useinkaan kovin hyväksi tavallisen kansan kannalta.

Länsimaissa tätä ei ole otettu huomioon, vaan on ostettu parempaa omaatuntoa kehitysavun turvin.

PTK 118/2016/4 vp 16.55 Sami Savio ps

Joissakin puheenvuoroissa puolestaan kritisoitiin kehitysapuun kohdistettuja leikkauksia (PTK 44/2016/2 vp 15.24 Hanna Sarkkinen vas; PTK 53/2015/2 vp 14.53 Paavo Arhinmäki vas). Joissakin vaadittiin länsimailta toimia veroparatiisien estämiseksi, koska kehitysmaiden varoja nähtiin menevän niihin (PTK 44/2016/2 vp 14.22 Aila Paloniemi kesk; PTK 44/2016/2 vp 15.24 Hanna Sarkkinen vas; PTK 53/2015/2 vp 14.53 Paavo Arhinmäki vas).

Länsimaat esitettiin negatiivisessa valossa ”ylikuluttavana” alla olevassa otteessa Krista Mikkosen (vihr) puheenvuorosta. Mikkonen näkee länsimaat osallisena ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden häviämiseen suuremmalla hiilijalanjäljellään:

Edustaja Niikko otti hyvin esille oikeastaan sen ison juurisyyntä, miksi me olemme tässä tilanteessa kuin olemme liittyen niin ilmastonmuutokseen, luonnon monimuotoisuuden häviämiseen kuin muutenkin luonnonvarojen ylikuluttamiseen. Se on todella se, että me kulutamme niin paljon. Kyllähän me täällä länsimaissa kulutamme vielä paljon enempi, ja se näkyy kyllä myös sitten osana meidän suuremmassa hiilijalanjäljessämme. Olen aivan samaa mieltä siitä, että meidän pitäisi miettiä kulutustottumuksiamme ja päästä eroon semmoisesta turhasta ylikuluttamisesta, ja meidän täytyisi myös miettiä, onko siihen jotain semmoisia kulutusta ohjaavia työkaluja, mitä voisimme paremmin hyödyntää.

PTK 133/2018/12.3 vp 23.25 Krista Mikkonen vihr

Seuraavassa otteessa Veronika Honkasalo (vas) käyttää kahtiajakoa ”köyhään” tai ”globaaliin etelään” sekä ”rikkaaseen pohjoiseen”. Länsimaat edustavat rikkaista pohjoista, jonka aiheuttamista päästöistä etelä kohtuuttomasti kärsii:

Niin kuin edustaja Kivelä täällä aikaisemmin totesi, tosiaan 80 prosenttia maailman väestöstä ei ole koskaan lentänyt. Suomessa tätä globaalia näkökulmaa harvoin muistetaan. Lentämisessä on kyse rikkaan pohjoisen etuoikeudesta. Tämä tosiasia kuvaa myös ilmastonmuutoksen juurisyyntä yleisemmin. Köyhä etelä joutuu kohtuuttomalla tavalla kärsimään rikkaiden länsimaiden aiheuttamista päästöistä. Me tiedämme myös, että ilmastonmuutoksen seuraukset ovat kaikkein dramaattisimpia juuri köyhimpien maiden ja niiden väestön näkökulmasta, mikä aiheuttaa uhan myös globaalin etelän ihmisoikeuksien toteutumiselle.

PTK 18/2020/4 vp 17.16 Veronika Honkasalo vas

Kaiken kaikkiaan länsimaiden toimien oikeellisuudesta aineistossa oli eriäviä näkemyksiä. Yhteistä oli kuitenkin länsimaiden näkeminen aktiivisena, todelliseksi koettuna toimijana. Kun länsimaiden sanotaan toimivan jollain tavalla suhteessa kehitysmaihin, rakennetaan länsimaita kuviteltuna yhteisönä. Kehitysmaat tai köyhä etelä edustivat näissä puheenvuoroissa länsimaille ”toista”, jota vasten esiintyi itsekritiikkiäkin. Puheenvuoroissa kehitysmaat olivat länsimaisen toiminnan kohde, eivät aktiivinen toimija. Tässä mielessä kehitysmaat edustavat aineistossa

toisenlaista ”ei-länttä” kuin Kiina tai Venäjä, joista puhuttiin maailmanpoliittisina toimijoina.

Ominaista aineiston puheenvuoroille oli niiden arkipäiväinen tapa mainita länsimaat määrittelemättä niitä. Länsimaiden olemassaolo näyttäytyi *kyseenalaistamattomana*. Aineiston voikin katsoa edustavan banaalia oksidentalismia. Toistuvat puheet länsimaista tai länsimaisesta demokratiasta muistuttavat huomaamattomasti kuulumisesta tuohon länsimaiden joukkoon Billigin (1995, 6) kuvaaman banaalin nationalismin tavoin. Billigin mukaan valtioon liitettyjä uskomuksia, tapoja, representaatioita ja käytäntöjä täytyy tuottaa arkisissa yhteyksissä toistuvasti, jotta kansallisvaltio on olemassa kansalaistensa mielissä. Länsimaille ei olemassa lippua tai kansallislaulua kuten kansallisvaltioille. Sen sijaan usko länsimaihin perustuu sille, että asioita yksinkertaisesti nimetään länsimaisiksi. Tuolloin oletetaan, että länsimaiksi nimeytyllä joukolla on merkittävä määrä sosiokulttuurista yhtenäisyyttä. (Jouhki 2015, 165, 170.)

Olen tässä alaluvussa tarkastellut länsimaiden yhtenäisyyttä kuvaavia merkitysisältöjä aineistossa. Länsimaille tunnusomaisina piirteinä nähtiin muun muassa vapaus, avoimuus, suvaitsevaisuus ja teollistuneisuus. Länsimaista yhteiskuntajärjestystä aineistossa kuvaa länsimainen demokratia ja oikeusvaltioperiaate. Länsimaat esiintyivät yhtenäisenä toimijana esimerkiksi kehitysavun antajana ja ihmisoikeuksien puolustajana. Toisaalta länsimaita yhdistää myös vauraus ja suurempi päästöjen tuottaminen. Valtioiden rajat ylittävänä poliittisena ja kulttuurisena yhteisönä länsimaat tarjoavat identifioitumisen kohteen kansallisvaltioille. Seuraavassa alaluvussa tarkastelen, kuinka aineistossa Suomi identifioidaan länsimaaksi.

4.2 Suomi länsimaana

Aineiston kaikissa puheenvuoroissa Suomi nähtiin yhtenä länsimaana. Länsimaiden koettu maailmanpoliittinen valta-asema ja positiiviset ominaisuudet ovat tulkittavissa tässä halukkuudessa liittää Suomi samaan joukkoon.

Keskinen (2014, 473, 483) toteaa, että vaikka Suomen liittyminen Euroopan Unioniin (1995) vakiinnutti sen aseman länsimaissa, tuohon asemaan liittyi vielä hienoista epävarmuutta johtuen Suomen sijainnista ”idän” ja ”lännen” välissä. Historiansa vuoksi Suomen kuulumisen länteen on epävarmempaa kuin muiden Pohjoismaiden. Suomi-kuva sivistyneenä ja rauhallisena länsimaana kaipaa siis jossain määrin edelleen turvaamista. Tämänkaltainen asemoituminen on tulkittavissa aineiston puheenvuoroissa, joissa Euroopan unioniin kuulumisen ja kansainvälinen yhteistyö näyttäytyivät tärkeänä osoituksena Suomen länsimaalaisuudesta:

Suomi on osa länsimaita ja liittynyt kansanvaltaisesti EU:n jäseneksi.

PTK 122/2017/7 vp 14.56 Simon Elo sin

Meidän sosiaalidemokraattien mielestä euroon liittyminen oli järkevää ja hyvä, järkevä tapa hoitaa suomalaisia Eurooppaan, Euroopan yhteisöön ja länsimaihin kiinni.

PTK 127/2017/2.2 vp 16.33 Antti Rinne sd

Karim Maïchen mukaan kylmän sodan aikaan suomettumisen politiikka piti Suomen idän ja lännen välimaana. Suomen siirtyminen poliittiseen länteen tapahtui askeleittain maan liittyessä läntisiin organisaatioihin, kuten OECD (1969), EEC-vapaa-kauppasopimus (1974) ja EU (1995). (Maïche 2015, 43–45.) Alla olevassa sitaatissa Lea Mäkipää (sin) mainitsee kylmän sodan korostaen tällä tavoin, kuinka tärkeää Suomen on profiloitua länsimaihin:

Olemme lainsäädännössämme muita länsimaita ja verrokkimaitamme jo pahasti jäljessä. On aika nostaa Suomi tässäkin mielessä kylmän sodan poteroista tukevasti muiden länsimaiden tasolle.

PTK 9/2018/6 vp 17.25 Lea Mäkipää sin

Seuraavassa sitaatissa Kauko Juhantalo (kesk) kokee tarpeelliseksi mainita, että Suomi kuuluu tietysti ”lännen rintamaan” suhteessa Venäjään:

Miten on mahdollista sekin, että Pietarin kaupat kyllä loistavat ulkomaisista länsimaiden viineistä ja konjakeista, mutta eivät Suomen juustoista? On joku väylä, jossa me emme ole riittävän hoksaavia. Tähän haluaisin panostaa, ja me panostimme muutenkin Venäjänvientiin hyvin paljon näissä monissa lisäpanostuksissa. Toivon, vaikka me kuulumme tietysti lännen rintamaan ja kunnioitamme pakotteita ja monta muutakin seikkaa on nyt (Puhemies koputtaa) Venäjän-viennin esteenä, siitä huolimatta: enemmän kekseliäisyyttä ja enemmän rohkeutta.

PTK 83/2015/4.10 vp 18.27 Kauko Juhantalo kesk

Aineistossa Suomen oli siis länsimaana tärkeä erottautua Venäjästä. Seuraavassa otteessa Hannu Hoskosen (kesk) puheenvuorosta ei-länttä edustaa Kiina, jonka kansalaisten uskotaan näkevän Suomen länsimaana. Hoskonen esittää Suomen paikkana, jonne kiinalaiset opiskelijat voivat tulla ”näkemään meidän tietojärjestelmiä” ja ennen kaikkea hankkimaan ”länsimaista tietoutta” kielitaidon lisäksi. Puheenvuorosta voi tulkita tarpeen turvata länsimaiden ylempi asema taloudellisesti vahvan Kiinan rinnalla. Vaikka kiinalaisilla voi olla paljon enemmän rahaa kuin keskivertoeurooppalaisella, heillä ei ole pääsyä länsimaiseen tietouteen:

Mitä tulee ulkomailta tuleviin opiskelijoihin, kuten Kiinasta tuleviin opiskelijoihin Suomeen päin suuntautuvaan opiskeluun, niin Kiinassa on tällä hetkellä noin 300 miljoonaa ihmistä, joilla on paljon paljon enemmän rahaa kuin keskivertoeurooppalaisella. Siellä on valtava määrä miljonäärejä, joilla on kyllä varaa maksaa se pieni lukukausimaksu tänne. Heillä itsellään valmistuu noin 3 miljoonaa insinööriä, diplomi-insinööriä ja opistoinsinööriä vuosittain, elikkä kyllä siellä potentiaalia on. Hyvin moni näistä nuorista ja niistä perheistä, joilla on varallisuutta maksaa, haluaa tulla Suomeen kokemaan, mitä on ulkomailta opiskelu, ja nimenomaan näkemään näitä meidän tietojärjestelmiä ja ennen kaikkea

länsimaista tietoutta ja kielitaitoa hankkimaan. Se on meille rikkaus, mutta jos he ovat siitä valmiita pikkuisen maksamaan, niin se on meidän yliopistoille vain hyvä lisä.

PTK 50/2016/4 vp 14.35 Hannu Hoskonen kesk

Myös seuraavassa otteessa Arto Satonen (kok) näkee Suomen tarjoavan länsimaista koulutusta. Tässä puheenvuorossa ei-länttä edustavat Aasian maat, Kiina ja entisen Neuvostoliiton alue. Satonen korostaa länsimaisen koulutuksen yleismaailmallista tavoiteltavuutta kuvaamalla kansainvälistä kiinnostusta sitä kohtaan valtavaksi:

Mutta jos sellainen palvelu on, niin koulutus nimenomaan on se, koska kansainvälinen kiinnostus suomalaista ja ylipäätään länsimaista koulutusta kohtaan on aivan valtava. Se on Kiinassa aivan valtava, se on Aasian maissa, entisen Neuvostoliiton alueella. Olin itse käymässä istuntotauolla Kiinassa ja siellä puhumassa lukioissa, ja kun siellä mainitsin, että Suomessa on koulutusta 1 500 eurolla kaupan, valtava kuhina syntyi opiskelijoiden keskuudessa. Ei siellä koulutus ole ilmaista myöskään heidän omassa maassaan. Halukkuus ja ostovoima länsimaista koulutusta kohtaan on siellä valtavassa kasvussa.

PTK 79/2015/6 vp 20.52 Arto Satonen kok

Puhumalla länsimaisen koulutuksen vetovoimasta rakennetaan länsimaita ylivertaisena yhteisönä, johon Suomi kuuluu. Taustalla voi nähdä vaikutuksia länsimaisen sivilisaation kertomukseen liittyvästä myytistä modernista länsimaisesta tieteestä (ks. Frosti 2016). Aineiston puheenvuorot eivät ole pelkkää puhujien sepitettä oman mielipiteen ajamiseksi, vaan esimerkki länsikertomuksen hallitsevasta asemasta ympäri maailmaa. Daria Krivonoksen ja Lena Näreen (2019) tutkimuksessa haastatellut Suomeen muuttaneet venäjänkieliset nuoret aikuiset perustelivat muuttoaan mielikuvilla länsimaassa asumisesta. Nuoria aikuisia ei niinkään motivoinut muuttamiseen ajatukset suomalaisesta koulutuksesta tai Suomessa asumisesta, vaan pääsystä moderniin länsimaiseen elämäntapaan mukaan.

Koetusta länsimaiden hegemonisesta asemasta maailman maiden joukossa kertoo myös alla oleva sitaatti Olli Immoselta (ps), jossa toivotaan, että Suomi ei näyttäytyisi ei-läntisten maiden kaltaisena:

Eduskunnan tietopalvelun mukaan ei ole löydettävissä tarkempaa tietoa niin sanotun maalittamisen kansainvälisestä tilanteesta, mutta vaikuttaisi siltä, ettei sitä ole kriminalisoitu ainakaan kovin monessa länsimaassa. Sen sijaan monesta ei-läntisestä maasta vastavaa lainsäädäntöä kyllä löytyy. Niin sanotun maalittamisen kriminalisoimisen myötä Suomi näyttäytyisi mielestäni tätäkin vasten varsin erikoisessa valossa.

PTK 71/2019/16 vp 20.07 Olli Immonen ps

Immosen puheenvuoro on esimerkki arkisesta tavasta puhua lännestä ja ei-lännestä. Nykyään ei puhuta orientista eikä kolonisoiduista maista, mutta diskursiivisesti maailma voidaan edelleen jakaa kahteen. Tällöin luodaan yhtenäinen länsi, jonka erilaisia kulttuureita (esimerkiksi eri eurooppalaiset kulttuurit) yhdistää se, että ne

ovat kaikki erilaisia muuhun maailmaan nähden. Länsi edustaa ”meitä”, josta ”muut” voidaan erottaa pelkän negaation ei-länsi kautta. Ei-lännen erilaisia osia puolestaan yhdistää erilaisuus länteen nähden. (Hall 1992, 280.)

Aineistossa länsimaat edustivat usein standardia, johon Suomen on pyrittävä. Puheissa rakennettiin ymmärrystä länsimaalaisista tavoista toimia ja jopa ajatella asioista. Samalla oletettiin kuulijoiden jakavan tämän ymmärryksen. Näin rakennetaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ja länsimaita kuviteltuna yhteisönä, kuten Pennanen ja Jouhki (2016, 26–27) toteavat. Esimerkiksi alla olevissa sitaateissa puhutaan normaalisti tai tavallisesta länsimaisesta käytännöstä, jolloin tuosta käytännöstä rakennetaan normi, jolla omaa mielipidettä voidaan perustella:

Sen lisäksi, jos otetaan huomioon nämä muut laskelmassa huomioon otettavat eli materiaalihankinnat, niin me tulemme kevyesti sille tasolle, jota pidetään länsimaissa sellaisena tasona, että kaikki itseään kunnioittavat maat näin tekevät.

PTK 19/2017/3 vp 15.18 Ilkka Kanerva kok

Myös suojelupoliisi tulee asettaa laajan parlamentaarisen valvonnan piiriin normaalin länsimaiden käytännön mukaisesti, ja laillisuusvalvonnan ja parlamentaarisen valvonnan työnjaon on oltava selkeä.

PTK 9/2018/6 vp 15.48 Johanna Ojala-Niemelä sd

Kiitan puheenvuoroista ja korostan vielä tässä lopuksi, että sinänsähän se, että saa rahallista tukea kampanjaansa, niin ei vielä mitään epärehellistä saati sitten rikollista ole. Se on myös osa normaalia länsimaista demokratiaa: tukea haluamiaan aatteita, ehdokkaita ja näin edespäin.

PTK 99/2016/8 vp 19.48 Simon Elo ps

Pahoinpitelyllä suojattava oikeushyvä on ihmisen ruumiillinen koskemattomuus. Sen sijaan tälle kiihottamispykälälle, kuten tuossa avauspuheenvuorossani selostin, ei ole löydettävissä tällaista selvää oikeushyvää, koska se ei suoraan loukkaa ketään. Me täällä länsimaissa kuitenkin olemme aika pitkälti ajatelleet, että täytyy olla joku suora seuraus, jotta se toiminta voi olla rikollista.

PTK 71/2019/13 vp 17.47 Ville Tavio ps

Kysymyshän on siitä, että me olemme työehtosopimuksin määritelleet tiettyjä miniminormeja, jotka kaikkien työnantajien täytyy täyttää. Sehän lähtee heikomman osapuolen suojasta, joka on länsimaisessa ajattelussa aika yleinen muuallakin kuin työelämässä. Onhan meillä myös vuokrausta koskevaa lainsäädäntöä, jossa on vuokralaisen turvaksi säädetty tiettyjä minimiehtoja, koska vuokralainen on heikommassa asemassa kuin vuokranantaja. Ja samahan se pätee työpaikoillakin, että yksittäinen työntekijä on tietysti ihan eri asemassa neuvottelemaan työehdoista kuin vaikkapa Nordean hallituksen puheenjohtaja Björn Wahlroos. Että tässä on tämä koko länsimaisen ajattelun filosofia, että heikommpaa osapuolta suojataan minimiehdoilla, ja tämä on hyvin yleinen.

PTK 57/2015/3 vp 17.28 Eero Heinäluoma sd

Hallin (1992, 277) mukaan lännen käsite ja idea on tarjonnut standardin tai mallin, jota vasten eri yhteiskuntia on voitu verrata. Näin ei-länsimaisten yhteiskuntien

on voitu sanoa olevan esimerkiksi "lähellä" länttä tai "saamassa sitä kiinni". Lännen avulla on siis selitetty eroja. Alla olevassa otteessa "muut länsimaat" edustavat mallia, jossa sotepalveluiden valinnanvapaus jo toteutuu. Otteessa Sari Sarkomaa (kok) toivoo Suomen soteratkaisun suuntaavan "eteenpäin" ja "kohti muita länsimaita":

Arvoisa puhemies! Sote-ratkaisu on mittava loikka vielä edessä olevassa sote-maratonissa. Nyt on mentävä eteenpäin eikä taaksepäin, kuten SDP esittää. Nyt on päästävä maaliin, ja luulen, että se sairaanhoitaja oli vihainen SDP:lle eikä hallitukselle.

Totean myös sen, että valinnanvapauden laajentaminen on askel kohti muita länsimaita. Tämä sote on suomalainen innovaatio, mutta valinnanvapaus toteutuu jo muissa länsimaissa, ja sinne on mentävä. Mutta totean tässä, että aivan selvää on, että julkinen valta kantaa päävastuun siitä, että tasavertaiset palvelut ovat saatavilla ihan jokaiselle. Kun teemme sitä Suomen mallia, valinnanvapausmallia, on tärkeää, että julkinen valta määrittelee sen valikon, mitkä palvelut ovat valittavissa, selkeät laatuksiteerit ja sen korvauksen, jonka palveluntuottaja saa.

PTK 66/2015/3 vp 16.26 Sari Sarkomaa kok

Samaan tapaan muissakin aineiston puheenvuoroissa toivottu muutoksen suunta oli kohti muita länsimaita. Useissa puheenvuoroissa huomautettiin, että Suomi ei ollut säätänyt *vielä* sellaisia lakeja kuin muissa länsimaissa, esimerkiksi Timo Heinosen (kok) ja Jussi Niinistön puheissa:

Muissa länsimaissa vastaavantyyppinen lainsäädäntö on ollut käytössä jo jopa 15 vuotta.

PTK 172/2018/3 vp 18.08 Timo Heinonen kok

Olemme jo pitkään olleet muita länsimaita jäljessä tiedustelulainsäädännön kehittämisessä, eikä asian kanssa voi enää yhtään viivyttellä.

PTK 9/2018/6 vp 14.20 Puolustusministeri Jussi Niinistö

Sen sijaan, että viitattaisiin yksittäisiin valtioihin, joissa toivotun kaltainen lainsäädäntö on, Heinonen ja Niinistö viittasivat muihin länsimaihin ryhmänä. Tällainen puhe vahvistaa ajatusta yhteisöstä, jonka toimintaa ohjaa samankaltainen arvomaailma, joka näkyy jopa lainsäädännön tasolla.

Lainsäädännön lisäksi länsimaat toimivat vertailuryhmänä esimerkiksi koulutuksessa ja ydinvoiman turvallisuudessa, kuten käy ilmi otteista Emma Karin (vihr) ja Petri Honkosen (kesk) puheenvuoroista:

Me uskomme, että hyvä maa nojaa koulutukseen ja osaamiseen. Kansainvälisissä vertailuissa Suomi on jäämässä jälkeen muista länsimaista koulutuksessa ja varhaiskasvatuksessa.

PTK 90/2017/3 vp 10.58 Emma Kari vihr

Ydinturvallisuushan on Suomessa varmasti länsimaiden parhaita, parhaimmalla tasolla.

Länsimaihin viittaaminen vertailuryhmänä kuvastaa uskoa länsimaihin yhtenäisenä kokonaisuutena. Suomen kuuluminen tai ainakin halu kuulua länsimaihin oli itsestään selvää tässä vertailevassa puheessa.

Mikko Lehtonen ja Olli Löytty (2007, 111) toteavat, että Suomen nykyistä oma-kuvaa rakennettaessa siihen on yhdistetty ajatus Suomen moderniuudesta. Tämä on onnistunut omaksumalla ”vieras”, lännen keskuksista peräisin oleva, ajallinen identiteetti ”modernius” sekä maantieteellinen identiteetti ”länsimaisuus”. Aineistossa ei puhuttu suoraan Suomen tai länsimaiden moderniuudesta, mutta länsimaisuuteen liittyi kehityksellinen tai ajallinen ulottuvuus. Muissa länsimaissa toteutuvat käytännöt edustivat standardia, jonka suuntaiseksi Suomenkin käytäntöjen toivottiin muuttuvan. Länsimaat edustivat aineistossa hyviä asioita kuten demokratiaa, sivistystä ja koulutusta. Suomen kansallista identiteettiä rakennettiin nimeämällä se länsimaaksi, jolloin myös Suomi pääsi edustamaan noita hyviä asioita ja suurta kulttuurista yhteisöä.

4.3 Islamin uhka

Stuart Hall on käsitellyt länttä globaaleja valtasuhteita jäsentävänä käsitteenä ja representaatiojärjestelmänä. Hallin mukaan kielellisille ja symbolisille järjestelmille ja merkitysten tuotannolle on keskeistä binaariset oppositiot, vastakkaiset käsitteet. Sana päivä saa merkityksensä kytkeytymällä sanan yö merkitykseen. Myös lännen käsite ja idea on muovautunut suhteessa johonkin toiseen. Lännen yhtenäisyys syntyi osaltaan itsensä vertaamisesta muihin, ei-läntisiin yhteiskuntiin, jotka poikkesivat eurooppalaisesta mallista. Länsi ja sille vastakkainen ”toinen” ovat kielellisiä ja historiallisia rakennelmia, jotka saavat erilaisia merkityksiä eri aikoina eri yhteyksissä. (Hall 1992, 277–279.)

Usein ”toiseudella” ja ”toiseuttamisella” tarkoitetaan negatiivista arvottamista, viholliskuvia ja alistamista. Vuorelma (2016) huomauttaa, että toisen voi nähdä myös mahdollisuutena dialogiin, kohtaamiseen ja itsekritiikkiin. Toiseus voi toimia myös ylentämisenä, jolloin toinen nähdään itseä ylempiarvoisena.

Tämän tutkielman aineistossa länsimaiden yhteisölle ”toisena” esiintyivät muun muassa aiemmin mainitut Kiina, Venäjä ja kehitysmaat. Kukin noista vastapoolista mainittiin harvemmassa kuin viidessä puheenvuorossa, kun taas terrorismi esiintyi länsimaiden vastapoolina 20 puheenvuorossa. Lisäksi yhdeksässä puheenvuorossa vastapoolina esiintyi erilaisia islamiin liittyviä käsitteitä, kuten ääri-islamisti/ääri-islamalainen, islamilainen kulttuuri, radikaali islamismi ja islamisaatio. Tässä alaluvussa tarkastelenkin, kuinka länsimaiden merkitys rakentuu diskursseissa, joissa terrorismi ja islam esitetään uhkana.

Tuuli Lähdesmäen (2017, 140–141) tutkimissa *Perussuomalainen*-lehden teksteissä vuosilta 2004–2012 Euroopan ja eurooppalaisuuden merkityksiä tuotettiin usein uhkien ja vastakkainasettelujen kautta. Osassa Lähdesmäen aineistoa Eurooppa, ja joskus yleisemmin länsimaat, esitettiin kulttuurisesti yhtenäisenä yksikkönä, erityisesti ei-eurooppalaiseksi nimettyjä uhkia vasten. Noissa teksteissä islam esitettiin kristilliselle Euroopalle vastakkaisena uskontona, mutta myös kulttuuristen, mentaalisten ja moraalisten normien yhteisönä. Perussuomalaisten retoriikassa kulttuuri merkitsi rajautumista omiksi yksiköikseen, ja rajojen sekoittuminen nähtiin uhkana.

Tämän tutkielman aineistossa länsimaiden yhteydessä perussuomalaisten puheenvuoroissa on havaittavissa samankaltaista retoriikan käyttöä kuin Lähdesmäen tutkimuksessa. Islam näyttäytyi länsimaista poikkeavana kulttuurisena, uskonnollisena ja terroristisena entiteettinä, joka uhkaa länsimaiden yhteisöä sen rajojen sisä- ja ulkopuolella. Esimerkiksi Laura Huhtasaaren (ps) puheenvuorossa islam ikään kuin vie elintilan länsimaihin alun perin kuuluneelta ”juutalais-kristilliseltä kulttuurilta”. Islam syrjäyttää tullessaan kulttuurin, mikä näkyy luopumisena suvivirrestä tai joulujuhlista. Huhtasaari on huolissaan myös islamin vaikutuksesta lainsäädäntöön:

Kansallisvaltion kulttuuri on yhteisöjen tai yhteisön saavutusten kokonaisuus. Ihminen rakentaa myös identiteettiään kulttuurin varaan. Kulttuureja voidaan myös jaotella valtauskontojen mukaan. Esimerkiksi meillä länsimaissa on juutalais-kristillinen kulttuuri, mutta nyt yhä enenevässä määrin meille on tulossa islamilainen kulttuuri tänne. Onko ok, että päiväkodeissa neljävuotiailla on huiveja? Onko ok, että me luovumme joulujuhlista tai suvivirrestä sen takia, että me rupeamme puhumaan, että loukkaako tämä kenties tänne muuttaneita? Lisäksi uskonto vaikuttaa aina kulttuuriin ja sitä kautta lainsäädäntöön. Nyt esimerkiksi Ruotsissa on jo annettu šaria-lain mukainen tuomio.

PTK 18/2018/2 vp 15.05 Laura Huhtasaari ps

Huhtasaaren puheenvuorossa korostuu uskonnot kulttuureja määrittävinä tekijöinä. Esitettyjen islamilaisen kulttuurin ja juutalais-kristillisen kulttuurin harmoninen yhteiselo ei näytä mahdolliselta. Puheenvuoro muistuttaa Huntingtonin (1993) näkemystä uskontojen mukaan nimetyistä sivilisaatioista, joiden perustavanlaatuiset eroavuudet ovat yhteensovittamattomia. Huhtasaaren huoli islamin vaikutuksesta kulttuuriin ja lainsäädäntöön tuo myös mieleen Fukuyaman (1992, 77–78) esityksen islamista yhtenäisenä ideologina, jolla on oma moraalisäännöstönsä ja käsityksensä poliittisesta ja sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta.

Saidin (2011, 280–283) mukaan lännessä islam on esitetty jakamattomana ja yhtenäisenä ilmiönä, toisin kuin mikään muu uskonto tai sivilisaatio. Lähi-idän yhteiskunnat on nähty toisella tapaa poliittisina kuin länsimaiset eli liberaalit ja ”normaalit” yhteiskunnat. On ajateltu, että islamilaisissa yhteiskunnissa ei kyetä erottamaan politiikkaa kulttuurista, toisin kuin lännessä.

Myös seuraavassa otteessa Olli Immosen (ps) puheenvuorosta islamilaisuus tarkoittaa yhtenäistä kulttuuria, jota kuvataan patriarkaalisenä ja vanhakantaisena.

Puheenvuorossa vastakkainasettelua länsimaiden ja islamin välille luodaan puheella sukupuolten tasa-arvosta. Tämä oli yleistä myös Keskinen (2013, 228) tutkimissa teksteissä, joissa vastakkain esitettiin Suomi sukupuolten tasa-arvon maana ja ei-länsimaisten maahanmuuttajien patriarkaalinen kulttuuri.

Immosen sitaatissa musliminaiset esitetään kykenemättöminä tekemään pukeutumispäätöksiä itse, pukeutumismormit sanellaan heille. Immosen mukaan länsimaissa naisille pukeutumisen vapaus ja oikeus olisi kuitenkin olemassa. Puheenvuorossa kannatetaan tietyn asusteen kieltävää lakia, mutta vedotaan jokaisen oikeuteen pukeutua vapaasti. Puheenvuorossa kuvatut länsimaiset oikeudet pukeutumiseen eivät siis olekaan yksiselitteisiä, ne eivät koskekaan musliminaisia. Puheenvuorossa suomalaista yhteiskuntaa ja ”pohjoismaista sukupuolten tasa-arvon perintöä” uhkaavat haitalliset vaikutteet:

Naisella tulee olla länsimaissa samat oikeudet kuin miehellä, myös vapaus ja oikeus päättää siitä, mitä ylleen pukee tai jättää pukematta. Valitettavasti burkan ja niqabin käytöstä ei musliminainen tosiasiasa useinkaan päättää itse vaan päätöksen naisen puolesta tekevät hänen sukulaisensa tai puolisonsa. Nämä musliminaisille sanellut pukeutumismormit perustuvat vanhakantaiseen islamilais-patriarkaaliseen kulttuuriin, ja naisten hunnuttaminen on ennen kaikkea vahva naisen alistamisen symboli. [...]

Lisäksi huntukielto myös osaltaan ennaltaehkäisisi kotoutumishaluttomien ja -kyvyttömiin yksilöiden muuttoa Suomeen, kun tulijat olisivat tietoisia siitä, ettei Suomessa sallita naisten alistamista hunnun taakse. Suomalaisen yhteiskunnan on annettava maahanmuuttajille selkeä viesti: jos et sopeudu Suomeen, et ole tänne tervetullut. Jos joku kokee ensisijaiseksi halukseen pakottaa naisensa pukeutumaan tämän ihmisarvon alentavaan huntuun, on tämän henkilön tehtävä se jossain muussa maassa, ei meillä sekulaarissa Suomessa.

Arvoisa puhemies! Suomen tulee ehdottomasti seurata muiden sivistyneiden Euroopan maiden esimerkkiä ja kieltää musliminaisten kasvot peittävät asusteet. Kyse on ennen kaikkea sukupuolten välisestä tasa-arvosta ja oikeudenmukaisuudesta sekä yksilön oikeudesta ja vapaudesta päättää itse esimerkiksi siitä, mitä pukee päälleen tai jättää pukematta. Huntukiellossa on myös kyse sukupuolten tasa-arvon nimiin vannovan suomalaisen yhteiskunnan suojelemisesta sitä murentavilta haitallisilta vaikutteilta ja tekijöiltä. Sukupuolten tasa-arvo on tärkeä osa pohjoismaista perintöä ja perinnettä, jota meidän tulee vaalia jatkossakin.

Arvoisa puhemies! Vapauden valita on oltava myös naisten oikeus, ja tästä syystä kannatan tätä edustaja Saarakkalan tekemää lakialoitetta.

PTK 99/2016/5 vp 18.29 Olli Immonen ps

Immosen puheenvuoro muistuttaa Saidin (2011) kuvaamasta orientalistisesta maailmankuvasta. Islamilainen kulttuuri kuvataan ”vanhakantaisena” eli sivistymättömänä, jumiutuneena vanhaan aikaan. Orientalistinen ylemmyudentunto näkyy siinä, miten puhuja kertoo kuulijoille, mistä joissakin muslimien tavoissa ja laajemmin islamilaisessa kulttuurissa on kyse. Kansanedustaja kokee voivansa kertoa mitä ”hunnuttaminen” symboloi, eikä tarvitse siihen edes vetoamista asiantuntijuuteen tai asiantuntijoiden tuottamaan tietoon.

Tuija Saresman (2017, 112) mukaan populistisessa käytössä maahanmuuttovastaisten mielipiteiden yhdeksi keskeiseksi argumentiksi on noussut sukupuolten tasa-arvo, jossa erityisesti islamilaisista maista tulevat naiset kuvataan sorreituiksi ja miehet tasa-arvon vastustajiksi. Näin perustellaan ajatusta, etteivät maahanmuuttajat sopeudu valtakulttuuriin. Tätä on kutsuttu näennäisen emansipatorisena retoriikkana, jossa todellisuudessa naisen asemaa käytetään argumenttina monikulttuurisuutta ja maahanmuuttoa vastaan.

Seuraavassa otteessa Jari Ronkainen (ps) nimeää eläinsuojelun ”keskeisenä periaatteena” länsimaissa. Kiinnostavaa on se, ettei Ronkainen vedonnut eläinsuojeluun suomalaisena periaatteena vaan valitsi laajemman yhteyden. Kriittisesti luettuna puheenvuorossa ei niinkään puhuta eläinsuojelun puolesta kuin vastustetaan uskonnollista teurastustapaa. Puheenvuoron takana voi tulkita näkemyksen islamin muodostamasta uhasta. Tällöin islamiin liittyvä uskonnollinen teurastustapa edustaa laajempaa joukkoa tapoja, joita ”yhteiskunnassamme ei pidä sallia”. Näin tulkittuna tulee ymmärrettäväksi puhujan tarve viitata eläinsuojeluun länsimaisena periaatteena. Ronkainen on enemmän huolissaan vieraiden tapojen leviämisestä länsimaihin kuin länsimaissa asuvista eläimistä ja niiden kohtelusta:

Länsimaissa eläinsuojelu on ollut keskeinen periaate. Kaltoinkohteluun halutaan puuttua ankarasti mutta toisaalta joitain asioita katsotaan läpi sormien. Sellainen on muun muassa laki-aloitteessani käsiteltävä uskonnollinen teurastustapa. Sitä ei pidä sallia yhteiskunnassamme.

PTK 55/2016/8 vp 20.37 Jari Ronkainen ps

Edellä siteeratut puheenvuorot tuovat mieleen Carrierin (1995) kuvauksen ihmisistä, joiden ei katsota olevan tarpeeksi länsimaalaisia. Länsimaiden rajojen sisällä nähdään uhkaava toinen, jota on kontrolloitava. Puheenvuoroissa katsotaan, että länsimaissa asuvien muslimien elämään on oikeus kohdistaa toimia kuten kasvot peittävän hunnun kieltäminen.

Seuraavassa, Jussi Halla-ahon (ps) puheenvuorosta peräisin olevassa otteessa puhutaan ”konservatiivisesta islamista”, ”radikaalista islamista” ja ”kehitysmaaislammista”, joita ei määritellä. Islamiin liitetään terrorismi, mutta myös yhteiskunnan gettoutuminen ja kasvavat sosiaaliturvakustannukset. Näitä uhkia vastaan Suomen on toimittava, maahanmuuton lisäksi on kontrolloitava moskeijoita ja koraanikouluja:

Islamistinen terrorismi kumpuaa islamista ja sen takapajuisista tulkinnoista. Suomeen tulee runsaasti ihmisiä Somalian ja Irakin kaltaisista maista, joissa tällainen kehitysmaaislam on valtavirtaa. He tuovat mukanaan maailmankatsomuksen, joka ehkäisee integroitumista, ja heikko integroituminen puolestaan lisää radikalisoitumista. Tällaisen maahanmuuton salliminen on ongelmien kerjäämistä, ja siksi sitä on pyrittävä estämään, kuten perussuomalaiset ohjelmassaan esittävät. Maahanmuuttolainsäädäntö vaatii muutoksia, mutta pitkälle päästäisiin jo sillä, että nykyistä lainsäädäntöä tulkittaisiin järkevämmiin. Toiseksi, Suomesta on tehtävä epäsuotuisa ympäristö konservatiiviselle islamille. Konkreettisia toimia ovat esimerkiksi kasvot peittävien huntujen kieltäminen, lasten sukuelinten

silpomisen eksplisiittinen kriminalisoiminen ja moskeijoiden ja koraanikoulujen kontrolloiminen. Ja kolmanneksi, Suomen kansalaisuuden alennusmyynti on lopetettava. Suomen passi on yksi maailman vahvimista matkustusasiakirjoista. Silti Suomi jakaa passeja nopeammin ja löyhemmin kriteerein kuin juuri mikään muu länsimaa. Kansalaisuuden saamiseen vaadittavaa asumisaikaa pitää pidentää vähintään 10 vuoteen, kuten perussuomalaiset ovat vaatineet. Ja kansalaisuuden pitää olla palkinto toteutuneesta kotoutumisesta, ei jotain, millä maanitellaan tulijaa kotoutumaan.

Arvoisa puhemies! Terrorismi on vain yksi radikaaliin islamiin liittyvä ongelma. Yhtä vakavia tai vakavampia seurauksia ovat yhteiskunnan gettoutuminen ja kasvavat sosiaaliturvakustannukset. Näitä ongelmia on paljon helpompaa ja halvempaa estää syntymästä kuin ratkaista jälkikäteen.

PTK 14/2020/6 vp 18.40 Jussi Halla-aho ps

Sekä edellä ollut Halla-ahon puheenvuoro että seuraava Ville Tavion (ps) puheenvuoro ovat esimerkkejä epäonnistuneen monikulttuurisuuden diskurssista, joka on Jacksonin (2007, 411–412) mukaan yleinen islamilaista terrorismia käsittelevissä teksteissä Euroopassa. Diskurssissa nuorten maahanmuuttaneiden miesten radikaloituminen on seurausta kotoutumisen epäonnistumisesta, integraation puutteesta, työttömyydestä ja eristäytymisestä. Maahanmuuttovastaisissa teksteissä tähän diskurssiin liitetään lisäksi näkemyksiä maahanmuuttajien työttömyyden aiheuttamasta taakasta hyvinvointivaltiolle eli sosiaalietuuksien kustannuksista (Keskinen 2013, 228).

Ville Tavion (ps) puheenvuorossa nuoren ulkomaalaisen jääminen elämään sosiaaliturvan varassa johtaa syrjäytymiseen ja turhautumiseen. Turhautuminen voi purkautua rikollisena käyttäytymisenä. Uhkana on myös terroristijärjestöjen jalansijan saaminen maassa:

Me olemme saavuttaneet Suomessa yhteiskunnan, jossa on turvallisuutta. Turvallisuutta ei ehkä ole aivan kaikille kaikissa tilanteissa, mutta voidaan sanoa, että useimmat olemme turvassa. Turvallisuus on Suomen yhteiskunnan ja länsimaisten arvojen toiminnan kulmakivi. Jos isänmaasta ei pidetä jatkossakin huolta, ajaudumme kohti turvattomuuden yhteiskuntaa.

Me perussuomalaiset olemme tottuneet siihen, että meitä arvostellaan suvaitsevaisuuden puutteesta, kun puhumme, että länsimaisia arvoja loukkaavien kulttuurien paikka ei ole Suomessa. Meitä on arvosteltu ulkomaalaisvihamielisiksi, kun asetamme Suomen kansan hyvinvoinnin etusijalle. Poliitikassa saa arvostella ja pitääkin, se on länsimaista sananvapautta. Sekin on osa sitä vapautta, jonka puolesta esi-isämme taistelivat ja osa kaatui taistellessaan. Maailma oli levoton paikka tuolloin, ja se on levoton paikka yhä, sillä ihmiskunta on niin tyhmää, että sodat eivät maailmasta loppu. [...]

Vaikka turvapaikanhakija olisi saapunutkin maahan myös töiden perässä, odottaa häntä täällä karvas pettymys. Suomen korkea työttömyys, olematon talouskasvu ja vähäiset uramahdollisuudet ilman virallisen kielen osaamista ovat omiaan johtamaan varsinkin kielijä ammattitaidottomien ulkomaalaisten jäämiseen työelämän ulkopuolelle. Nuoren ulkomaalaisen jääminen elämään sosiaaliturvan varassa johtaa suomalaisesta yhteiskunnasta syrjäytymiseen ja turhautumiseen. On uhkana, että tämä turhautuminen purkautuu rikollisena käyttäytymisenä. On uhkana, että kiihkouskovaisimmat muslimisiirtolaiset eivät halua elää maassa maan tavalla vaan vaativat länsimaisen arvomaailman vastaista yhteiskuntajärjestystä. On uhkana, että terroristijärjestöt saavat jalansijaa maassamme.

Tämän vuoksi sisäinen turvallisuutemme edellyttää, että alamme keskittyä turvapaikkajärjestelmän väärinkäytösten torjumiseen, juuri kuten hallitus nyt tekee. Sisäinen turvallisuutemme edellyttää, että resurssit kohdennetaan terrorisminvastaiseen toimintaan, juuri kuten hallitus nyt tekee. Sisäinen turvallisuutemme edellyttää, että siirtolaisliike saadaan käännettyä hallituksi ja työperäiseksi. Tämä lähtökohta on välttämättömyys, joka jokaisen tulisi ymmärtää.

PTK 45/2015/3 vp 19.06 Ville Tavio ps

Tavio korostaa puheessaan yhteiskunnan turvallisuutta ja nimeää turvallisuuden myös länsimaisten arvojen toiminnan kulmakiveksi. Turvallisuuteen vedoten hän vaatii toimia liittyen turvapaikkajärjestelmän väärinkäytösten torjumiseen, terrorisminvastaisen toimintaan ja siirtolaisliikkeeseen. Puheenvuorossa islamia ei mainita, mutta ”kiihkouskovaisimmat muslimisiirtolaiset” nimetään vaatimassa länsimaisen arvomaailman vastaista järjestystä. Lisäksi viitataan kokonaisuun kulttuureihin, jotka ”loukkaavat” länsimaisia arvoja.

Joskus epäonnistuneen monikulttuurisuuden diskurssi viedään äärimmilleen puheeksi lännen ”islamisaatiosta”. Siinä lännen islamilaistuminen tekee lopun läntisestä sivilisaatiosta ja sen keskeisistä arvoista. Tämä on mahdollista, koska länsimaa-lainen väestö ikääntyy ja muslimimaahanmuuttajien ja heidän jälkeläistensä joukko kasvaa. (Keskinen 2013, 227; Lehti 2016, 57.) Aineistossa Teuvo Hakkarainen (ps) puhuu islamisaatiosta suurimpana uhkana Suomen sisäiselle turvallisuudelle:

Arvoisa puhemies! On selvää, että suurin uhka Suomen sisäiselle turvallisuudelle on islamisaation eteneminen. Jokaisessa länsimaassa se on merkinnyt rikollisuuden kasvua ja kantaväestön keskinäisen vastakkainasettelun lisääntymistä ja jyrkentymistä ja tietenkin yhä nousevia veroja ja maksuja siivestäjien elättämisen kattamiseksi. Nytkin hallitus joutuu lisäämään 230 miljoonaa näille lisää rahaa, ja kun samaan aikaan maatalous ajetaan alas ja konkurssit tulee, niin sinne ei löydy rahaa, koska tästä on tullut tämmöistä ihme humanismia, mitä liekään. [...]

Arvoisa puhemies! Toistan, mitä sanon debatissa: Lisäksi, kun otetaan huomioon tämä väestörakenne, miten me kotoutamme tämän islamilaisen porukan meidän kotimaahamme? Täällä on 155 kuntaa, joissa on nuoria miehiä ja sukupuolijakauma epätasapainossa samalla tavalla kuin Kiinassa. No, tänne meidän keskelleme aletaan laittamaan lisää näitä miehiä, ja tulee näitä Ismailin jälkeläisiä, jotka ovat sotineet aina keskenään, eikä koskaan rauhaa tule. Se on mahdoton yhtälö. Tulevaisuus tulee olemaan erittäin synkkä, jos tämä jatkuu. Sanoisin tähän – olen kerran aikaisemminkin puhunut siitä – että rajat kiinni ja paras eriste islamisaatiolle on piikkilanka. – Kiitos.

PTK 57/2016/3 vp 17.52 Teuvo Hakkarainen ps

Hakkaraisen puheenvuorossa islamisaation eteneminen länsimaissa johtaa rikollisuuden ja sosiaaliturvakustannusten kasvuun sekä kantaväestön keskinäisen erimielisyyden lisääntymiseen. Hakkarainen vihjaa islamilaisten olevan erityisen taipuvaisia väkivaltaisuuksien puhuessaan ”Ismailin jälkeläisistä, jotka ovat sotineet aina keskenään”. Tämä muistuttaa Huntingtonista (1993), joka kirjoitti ”islamien verisistä rajoista” ja korosti eri islamilaisten kansojen sotineen myös keskenään. Jacksonin

(2007, 403) mukaan ajatus islamiin kulttuurisesti juurtuneesta väkivaltaisuudesta toisti islamilaista terrorismia koskevissa teksteissä 2000-luvulta.

Maggie Ibrahim (2005, 164–165) mukaan modernin rasismien yhtenä muotona voi nähdä maahanmuuttodiskurssin, jossa maahanmuuttajat yhdistetään kulttuuriin eroihin, jotka uhkaavat hallitsevaa elämäntapaa. Kulttuurisia eroja korostava puhe toimii luokittelujärjestelmänä, jossa kulttuuriset erot esitetään luonnollisina. Uhan ja turvallisuuden käsitteiden avulla perustellaan maahanmuuttajiin kohdistuvia syrjiviä käytäntöjä. Hall (1999, 55) puolestaan viittaa kulttuurisen rasismien käsitteeseen, jolla tarkoitetaan rasismia, jossa biologiset käsitykset ”rodusta” on korvattu kulttuurisilla määrittelyillä. Kansallista identiteettiä koskevissa diskursseissa kulttuurinen rasismi voi näkyä kansakunnan kuvauksina kulttuurisesti yhtenäisenä yhteisönä.

Aineiston joissakin puheenvuoroissa esitettiin, että länsimaat voivat vaikuttaa terrorismin uhkaan myös toimimalla alueilla, joista terroristijärjestöjen nähdään olevan lähtöisin. Alla olevassa otteessa Hannu Hoskonen (kesk) puhuu ensin Suomesta kansainvälisenä toimijana rauhaa turvaamassa ympäri maailmaa. Sitten hän puhuu ”länsimaisen demokratian istuttamisesta” arabimaihin, erityisesti Irakiin ja Afganistaniin, mikä kuvautuu mahdottomana tehtävänä:

On aivan välttämätöntä, että Suomi kansainvälisenä toimijana kantaa huolta tällaisista ihmisistä, joita sorretaan tuolla maailmalla, mutta se pitää tietenkin meidän muistaa, että olemme pienempi tekijä tässä kansainvälisessä yhteisössä. Nämä tehtävät, mitä Suomi tekee esimerkiksi YK:n kautta – on rauhaa turvaamassa eri maissa ympäri maailmaa – ovat erittäin hyviä töitä. Kyllähän se on pakko meidän tunnustaa, että näihin arabimaihin, johonkin Irakiin, saatikka Afganistaniin, kuten tiedämme kokemuksesta, tämän perinteisen länsimaisen demokratian istuttaminen on mahdoton tehtävä, mutta kun saisimme edes sen verran vahvistettua heidän omaa järjestelmäänsä, että he pitäisivät vaalinsa omalla tavallaan ja pitäisivät oman hallintonsa jollakin lailla kunnossa ja järjestyksen kunnossa, niin että tällaisia törkeyksiä ei siellä tehtäisi ja tällaiset väkivallanteot eivät maailmalle leviäisi, siinä olisi meillä jo kohtuullisen hyvä osa. Mutta varmaan meidän on pakko tunnustaa, että me emme pysty tällaisista tyypillisistä länsimaista demokratiaa sinne miltään levittämään.

PTK 75/2018/9 vp 18.12 Hannu Hoskonen kesk

Puheenvuoro muistuttaa Fukuyaman (1992, 295) näkemyksestä, jossa islamilainen yhteiskunta epäonnistui omaksumaan länsimaisia arvoja ja lännen teknologiaa. Lisäksi epäonnistuminen perinteisen yhteiskuntajärjestyksensä koossa pitämisessä johti islamilaisen yhteiskunnan haavoittuneeseen omanarvontuntoon, mikä selitti islamilaisen fundamentalismin nousua.

Said (2011, 281) on puolestaan todennut, että Lähi-idän orientalistisessa tutkimuksessa on usein esitetty kuva islamista kulttuurina, joka ei kykene luomaan tai vastaanottamaan uusia ajatuksia tai käytäntöjä. Kehittyäkseen islamilaisen kulttuurin ajateltiin tarvitsevan länsimaisia metodeja.

Seuraavassa otteessa Simon Elo (ps) määrittää länsimaiden edustavan järjestelmää, johon kuuluu demokratia, markkinatalous ja ihmisoikeudet. Elo on kenties lukenut Fukuyaman (1992) tekstejä, sillä hän esittää, että kommunismi ja fasismi hävisivät, ja samaan tapaan radikaali islamismi tulee häviämään. Ihmiskunnan historiassa ylivertaiseksi osoittautui länsimainen järjestelmä:

Arvoisa rouva puhemies! Suomen tekemä turvallisuussektorin koulutusyhteistyö Irakissa on osa Isisin vastaisen kansainvälisen yhteenliittymän toimintaa, vastaus Ranskan avunpyyntöön. Katson, että kyseessä on kunniatehtävä länsimaisten arvojen ja eurooppalaisen ystävämme puolustamiseksi ja tueksi. Hienoa, että tämä yhteistyö saa tässä salissa niin vahvan yksimielisen tuen.

Isis on käärmeen pää, joka on katkaistava, jos haluamme ehkäistä terrori-iskuja Euroopassa. [...]

Yhdysvallat on kuitenkin sitoutunut taistelemaan radikaalia islamismia vastaan. Mutta usea henkilö esitti huolensa siitä, ymmärretäänkö Euroopassa turvata meidän rajamme ja myös islamismin kulttuurinen pohja, johon eivät sotilaalliset toimet tehoa.

Länsi voitti kylmän sodan osaltaan, koska Ronald Reaganin ja Margaret Thatcherin kaltaiset Yhdysvaltain ja Euroopan rohkeat ja vahvat johtajat pitivät länsimaiden demokratiaa, ihmisoikeuksia ja markkinataloutta ylivertaisina verrattuna kaikkiin muihin järjestelmiin, joita ihmiskunta on historiansa aikana kokenut. Kommunismi hävisi, fasismi hävisi ja radikaali islamismi häviää, koska mikään ei sammuta vapaiden miesten ja naisten taistelutahoa. Siitä esimerkkinä ovat Suomen Irakissa kouluttamat peshmerga-joukot.

Käärmeellä on monta päätä, ja Isis on vain yksi niistä. Kun yhden pään katkaisee, toinen nousee tilalle, ja siksi länsi ei viime kädessä voita sotilaallisella voimalla – vaikka sitäkin tarvitaan – vaan koska me rakastamme elämää, vapautta ja hyvyyttä. Pahuuden käsinä toimiva kuoleman kultti, kuten yksi presidenttiehdokkaista mielestäni osuvasti Isisiä kuvaasi, ei voi voittaa, ei saa voittaa eikä koskaan voita meitä. Vihollinen on nimettävä ja tunnistettava. Radikaali islamismi häviää länsimaille, jos teemme siinä vahvaa yhteistyötä. Siksi kysyin arvoisalta ulkoministeri Soinilta, miten Suomi pyrkii tehostamaan omalta osaltaan yhteistyötä nimenomaan transatlanttisilla alueilla, ja ilokseni kuulin, että Suomella, hallituksella, siihen tahtoa on, myös sotilaallisesti liittoutumattomana maana.

Tosiasia kuitenkin on, että Isisin kaltaista pahuutta ei voida voittaa ilman hyvin laajaa koalitiota, johon länsimaiden lisäksi tarvitaan myös maltillisia islamilaisia maita.

PTK 21/2016/6 vp 16.13 Simon Elo ps

Elon puheenvuorossa sanotaan islamismilla olevan ”kulttuurinen pohja”, minkä vuoksi sotilaalliset toimet eivät ole riittäviä sen tuhoamiseen. Puheessa toistuu siis ajatus islamiin kulttuurisesti juurtuneesta väkivaltaisuudesta. Vastakkainasettelu lännen ja radikaalin islamismin, jota tässä edustaa Isis, välillä kuvataan diskursiivisesti hyvän ja pahan taisteluna. Puheenvuorossa ”me lännessä” rakastamme elämää, vapautta ja hyvyyttä, Isis edustaa pahuutta ja kuolemaa. Tässä taistelussa Elo näkee länsimaille välttämättömänä maltillisten islamilaisten maiden kanssa liittoutumisen, kuten toisessa puheenvuorossaan:

Epämiellyttävä totuus onkin, että vihollisemme vihollinen on ystävämme. Aikoinaan kapitalistinen länsi liittoutui kommunistisen idän kanssa natsien pahuutta vastaan. Tänä

päivänä kapitalistisen lännen on liittouduttava maltillisten islamilaisten maiden kanssa Isisin pahuutta vastaan. Pölyn laskeuduttua Syyrian kansan on saatava vastineeksi merkittäviä poliittisia uudistuksia. [...]

Tällainen tilanne, missä maailma tällä hetkellä on, vaatii poikkeuksellisia toimia aivan samalla tavalla kuin toisen maailmansodan aikainen tilanne vaati länneltä poikkeuksellisia toimia. Tarvitaan epäpyhä allianssi.

PTK 53/2015/2 vp 16.25 Simon Elo ps

Elo kuvaa maltillisten maiden kanssa liittoutumista ”epämiellyttävänä” ja ”epäpyhänä” toimena. Maltilliset islamilaiset maat eivät voi olla länsimaiden aitoja ystäviä, ne ovat vain vihollisemme vihollinen. Puheenvuorossa korostuukin islamilaisten maiden eroavaisuus länsimaihin, jolloin ”maltillisessa” muodossaankaan islam ei voi olla muuta kuin lännen vastakohta, samaan tapaan kuin kommunistinen itä oli lännen vastakohta.

Jacksonin (2007, 407) tutkimassa aineistossa erityisesti viralliset tahot esittivät islamilaisen terrorismin uhkaavan länsimaista demokratiaa, sivilisaatiota ja elämäntapaa. Tämän tutkielman aineistossa puhuttiin myös uhasta länsimaiselle elämäntavalle, kuten alla sitaatissa Ilkka Kantolan (sd) puheenvuorosta:

Syyskuussa 2001 Yhdysvaltoihin kohdistuneet terrori-iskut muuttivat peruuttamattomasti länsimaiden käsitystä maailman turvallisuudesta. Länsimainen elämänmuoto, jossa yksilönvapaus, luottamus ja ihmisoikeudet ovat keskeisiä, joutui tunnustamaan haavoittuvuutensa. Presidentti Bush totesi maan olevan sodassa. Yhdysvaltain johdolla käynnistettiin niin sanottu terrorismin vastainen sota tarkoituksena tuhota terrori-iskujen takana oleva organisaatio.

PTK 9/2018/6 vp 17.09 Ilkka Kantola sd

Myös Ville Niinistö (vihr) puhuu tietystä terrori-iskusta, Pariisissa vuonna 2015, iskuna ”meidän kaikkien elämäntapaa” kohtaan:

Pariisin terrori-iskut olivat monin tavoin isku meidän kaikkien elämäntapaa ja vapaata yhteiskuntaa kohtaan. Siellä olisi voinut olla kuka tahansa meistä, kuka tahansa suomalaisista, kun puhutaan illanvietosta jalkapallon, musiikin tai ravintolaillan parissa. Siinä mielessä onkin tärkeää tässä vastareaktiossa korostaa sitä, että me puolustamme yhdessä kaikki täällä vapaata ja avointa yhteiskuntaa. Terroristit haluavat saada länsimaissa, vapaassa maailmassa ihmisryhmät toisiaan vastakkain. Se ruokkii sitä kasvupohjaa, mitä he itselleen hakevat, ja sitä ei saa antaa. Tässä haluan kiittää tasavallan presidenttiä ja koko hallitusta hyvistä lausunnoista asiassa.

PTK 67/2015/3.1 vp 16.16 Ville Niinistö vihr

Niinistö viittaa länsimaihin ”vapaana maailmana” ja terrorismiin iskuna ”vapaata yhteiskuntaa” kohtaan, toistaen näin länsimaille tärkeää symbolisanaa vapaus. Hän korostaa suomalaisten samaistumista Ranskassa tapahtuneeseen iskuun. Puheenvuoro rakentaa länsimaista jaetun elämäntavan kuviteltua ja koettua yhteisöä. Tunnepitoinen identifioituminen tuohon yhteisöön mahdollistuu, kun

puheenvuorossa tunnustetaan yhteisön jäsenenä Pariisissa olleet ihmiset, ja nimetään heitä koskettanut tietty, tunteita herättävä tapahtuma, jossa "olisi voinut olla kuka tahansa meistä".

Seuraavassa otteessa Simon Elo (ps) sanoo maailmankatsomuksien olevan sodassa ja ääri-islamistien haluavan tuhota länsimaisen elämänmuodon. Elo näkee islamilaiset yhteisöt ja musliminuoret alttiina radikalisoitumiselle. Hän syyttää Eurooppaa itsepetoksesta ja näkee ratkaisuna liikkumisen rajoitukset:

Euroopan unionin ulkorajavalvonta on saatava kuntoon, tai muuten sisäinen vapaa liikkuvuus on lopetettava. Euroopassa on seurattava tarkemmin, mitkä toimijat rahoittavat moskeijoita ja muita islamilaisia yhteisöjä, sillä sen lauluja laulat, jonka leipää syöt. Nykyisin kärsijänä ovat myös vaikutuksille alttiit musliminuoret, jotka joutuvat radikaalisaarnaajien pauloihin. Jatketaanko itsepetosta jälleen seuraavaan Berliinin kaltaiseen terroristi-iskuun asti vai myönnetäänkö, että terrorismin vastainen taistelu on maailmankatsomuksien sota, jossa ääri-islamistit haluavat tuhota koko länsimaisen elämänmuodon? Kantaako muslimiyhteisö sen vastuun, joka sille kuuluu?

PTK 139/2016/5 vp 14.38 Simon Elo ps

Yllä olevan sitaatin lopussa viitataan muslimiyhteisöön toimijana, jonka vastuulle terrorismin vastainen taistelu myös jollain lailla kuuluu. Puheet, joissa vaaditaan muslimiyhteisön vastuunkantoa sisältävät oletuksen, että terrorismissa on kyse islamiin juurtuneesta ongelmasta. Tähän viittaavat myös puheet maltillisista islamilaisista erotuksena radikaaleista tai fundamentalistisista islamilaisista. Islamilainen terrorismi esitetään siis ideologisena, islamin sisäisenä ongelmana, jolloin "islamilaisen maailman" vastuulla on korjata se. (Jackson 2007, 411.)

Edellä siteeratuissa Kantolan, Niinistön ja Elon puheenvuoroissa korostuu terrorismin vaarallisuus, kun sillä esitetään olevan voima uhata kokonaista elämänmuotoa, sen sijaan, että puhuttaisiin konkreettisten vaaratapahtumien tuottamisesta. Terrorismiin vaikuttamisen mahdollisuuksia on vaikea nähdä, kun siinä esitetään olevan kyse maailmankatsomusten, elämäntapojen tai arvojen eroista. Puheenvuoroissa terroristijärjestöjen taustalla oleva historiallinen, sosioekonominen ja poliittinen todellisuus "unohtuu", siihen ei viitata. Yksinkertaistettujen "terroristeista" ja "länsimaalaisista" muodostettujen ryhmien olemuksellinen ero korostuu.

Seuraavassa otteessa Peter Östman (kd) puhuu ääri-islamilaisesta maailmankatsomuksesta, jonka hän liittyy terrorismin syihin. Puheenvuoro liittyy eduskunnan keskusteluun al-Holin leirillä olleiden Suomen kansalaisten tai Suomesta sinne päätyneiden Isis-perheiden kotiuttamisesta ja toimien asianmukaisuudesta. Östman nimeää ääri-islamilaisen terrorismin mittavaksi maailmanlaajuiseksi turvallisuusuhaksi, jonka pääkohteena ovat länsimaista erityisesti Yhdysvallat, mutta myös Eurooppa:

Miksi olemme tässä tilanteessa, ja miksi ylipäättään joudumme käymään tätä keskustelua? Ääri-islamilaisen terrorin pääkohteena ovat länsimaat ja erityisesti Yhdysvallat. Eurooppa on sekä kohde että rekrytointi-, kauttakulku- ja tukeutumisalue. Kyetäksemme selvittämään, mitkä tekijät ovat johtaneet siihen, että ääri-islamilainen terrorismi on nykypäivänä

niin mittava maailmanlaajuinen turvallisuusuhka, täytyy tutkia ääri-islamilaista maailmankatsomusta. Ihmisen maailmankatsomukseen ja sen syntyyn vaikuttaa olennaisesti ihmisen arvopohja. Yksilön arvopohjan syntyminen taas suurelta osin vaikuttavat sen ihmisryhmittymän, mihin yksilö tuntee kuuluvansa, historia ja taustat. Meidän länsimaiseen kulttuuriin tottuneena olisi vaikea ymmärtää ääri-islamilaisten terrorismin motiiveja, jos me emme paneutuisi sen alueen historiaan, missä ääri-islamilaisten terrorismin ideologia on kehittynyt. Itse aloin kiinnostumaan tästä aiheesta muutama vuosi sitten, kun olin Brysselin lentokentällä juuri siinä lähtöselvitystiskin edessä, missä se pommi räjähti 37 minuuttia sen jälkeen, kun olin itse seissyt siinä ja tehnyt lähtöselvityksen.

Arvoisa puhemies! Ruotsalainen maanpuolustuskorkeakoulun terrorismitutkija Magnus Ranstorp on perehtynyt tarkkaan Syyrian sodan jälkeen nousseeseen keskusteluun pohjoismaisten Isis-taistelijoiden ja heidän perheidensä paluusta. Tutkija Ranstorp on varoittanut pohjoismaisia poliitikkoja olemasta liian naiiveja Isisin hallitsemilla alueilla eläneiden ja järjestön puolesta taistelleiden suhteen. Hän muistuttaa, että kaksi ruotsalaista paluumuuttajaa oli mukana Pariisin ja Brysselin iskuissa.

Ruotsissa vuonna 16 hyväksytty laki teki rangaistavaksi matkat, joiden tarkoituksena on valmistella tai tehdä terroririkoksia. Terrorijärjestön jäsenyyden tai yhteistyön sen kanssa kieltävä laki tulee voimaan vasta elokuun alusta. Lainsäädännöllisesti olemme täällä Suomessa jälkijunassa. Me tarvitsemme Pohjoismaissa terrorismia koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamista.

PTK 84/2019/4 vp 16.49 Peter Östman kd

Östmanin puheenvuoro on ristiriitainen, sillä siinä kannatetaan alueen historiaan ja muihin "taustoihin" perehtymistä, jotta ymmärrettäisiin terrorismin syitä. Östman ei kuitenkaan mainitse yhtäkään historiallista tai poliittista asiaa, joka terrorismin taustalla vaikuttaisi. Sen sijaan hän puhuu ääri-islamilaisestä arvopohjasta, maailmankatsomuksesta ja ideologiasta. Hän ei siis mainitse, että motivaationa terrorismi-iskujen taustalla voisi vaikuttaa tietyn alueen ja yhteisön kokema riisto, miehitys tai muu poliittinen vääryys.

Joissakin puheenvuoroissa viitattiin terroristipropagandaan, jossa länsimaat esitetään vihollisena, kuten esimerkiksi Peter Östmanin (kd), Pauli Kiurun (kok) ja Jaana Pelkosen (kok) puheenvuoroissa:

Euroopan kannalta huolestuttavia ovat Isiksen johtohahmojen kannanotot, joissa he pyrkivät inspiroimaan länsimaissa asuvia kannattajia toteuttamaan terrori-iskuja ja tuhoamaan läntisen yhteiskuntajärjestelmän. Lähi-idässä, monien terroristijärjestöjen mekassa, esimerkiksi pieni Israelin valtio on tottunut toimimaan jatkuvan terrorismin uhan alla. Isis toimii aivan Israelin rajoilla ja on vannonut tuhoavansa Israelin valtion, mutta silti Isis ei ole suorittanut yhtäkään terrori-iskua siellä tai yrittänyt tunkeutua Israeliin. Israel on valmis jakamaan ystäviensä kanssa niitä kokemuksia ja keinoja, joiden he ovat todenneet olevan avuksi terrorismiuhon voittamisessa, (Puhemies koputtaa) ja kysyn: miten hallitus suhtautuu tällaiseen yhteistyöhön Israelin kanssa?

PTK 139/2016/5 vp 13.29 Peter Östman kd

Isilin lukuisat solut Lähi-idässä, Afrikassa ja Euroopassa muodostavat kuitenkin edelleen vakavan alueellisen ja globaalien turvallisuusuhon. Isil-propagandassa kannustetaan iskuhin länsimaita vastaan, eikä Suomi ole näiltä turvassa. Suojelupoliisin uhka-arvion mukaan yksittäisten terrorististen iskujen uhka Suomessa on kohonnut. Suomi nähdään osana länsimaita ja Isilin vastaista liittoumaa. Propagandaa tuotetaan myös suomeksi ja Suomea vastaan.

PTK 75/2018/9 vp 17.18 Pauli Kiuru kok

Vaikka Isisin hallussa ei enää ole maa-alueita, taistelu Isisin ideologiaa vastaan jatkuu. Isis-propagandassa kannustetaan iskuihin länsimaita vastaan. OIR-operaation käynnissä olevassa neljännessä vaiheessa tavoite on siis turvallisuustilanteen normalisointi. Kokonaisvaltainen lähestymistapa, jossa kehitetään Irakin oikeusvaltiokehitystä, hallintoa sekä vakautta, luo edellytykset sille, ettei Isisin ideologialle synny juurtumismahdollisuuksia. Isisin solut Lähi-idässä, Afrikassa ja Euroopassa muodostavat edelleen vakavan alueellisen ja globaalin turvallisuusuhan.

PTK 34/2019/3 vp 17.22 Jaana Pelkonen kok

Terroristipropagandassa esitetään länsimaat yhtenäisenä tahona, jota vastaan soditaan. Toistaessaan tätä retoriikkaa kansanedustajat vahvistavat mielikuvaa ratkaisemattomasta konfliktista kahden yksinkertaistetun ryhmän, länsimaalaisten ja terroristien välillä. Tämä voi johtaa itseään toteuttavaan kehään, jossa molempien osapuolten viestintä vahvistaa pelkoa ja väkivallan mahdollisuutta. Aineistossa länsimaista puhumisen ”aktivoituminen” usein islamin ja islamilaisen terrorismin yhteydessä vahvistaa näkemystä, että islamilainen maailma on viime vuosina rakentunut diskursiivisesti lännen viholliseksi (Ifversen 2008, 248–249).

Aineiston useissa perussuomalaisten puheenvuoroissa käytettiin muun muassa sanoja muslimi, islamilainen terrorismi ja islamilainen kulttuuri ilman määrittelyä tai kontekstualisointia. Tämän kaltainen diskurssi on ongelmallista, kuuluuhan islaminuskoon yli miljardi ihmistä yli 50 maasta ja kulttuurista. Se sisältää viisi pääsuuntausta ja satoja pienempiä suuntauksia ja kulttuurisia variaatioita. Vaikka terroristiryhmät käyttävät uskonnollista retoriikkaa viestinnässään, uskonnolla ei pitäisi pyrkiä selittämään, miten tietyt ryhmät päätyvät väkivallan käyttöön tavoitteidensa saavuttamiseksi. Puheet muslimimaahanmuuttajien radikalisoitumisesta luovat mielikuvaa, että islam itsessään on uhka, ja potentiaalisia terroristeja on kaikkialla missä muslimi on. (Jackson 2007, 413.)

Tässä alaluvussa käsittelemme diskursseja, joissa länsimaat merkitsivät jaetun kulttuurin ja elämäntavan yhteisöä, joka oli uhattu. Terrorismin ja islamin muodostamia uhkia selitettiin olemuksellisilla eroilla viittauksina maailmankatsomukseen, elämänmuotoon ja kulttuuriin. Perussuomalaisten puheenvuoroissa puhuja edusti hallitsevaa, oikeaa tai aitoa länsimaalaisuutta ja muslimimaahanmuuttajat uhkaavaa toista, jota täytyy kontrolloida. Tässä yhteydessä länsimaalaisuuden merkityksenanto kietoutui maahanmuuttoa vastustavaan diskurssiin ja käsityksiin sukupuolten tasa-arvosta, turvallisuudesta ja radikalisoitumisesta. Terrorismia käsittelevissä puheenvuoroissa länsimaat merkitsivät terrorismin kohdetta, jolloin Suomikin länsimaana oli uhattuna.

5 POHDINTA

Tämän maisterintutkielman tarkoituksena oli tutkia millaisia merkityksiä länsimaat saavat eduskunnan täysistunnoissa pidetyissä puheenvuoroissa. Tutkielman aineisto koostuu 175 puheenvuorosta, joissa esiintyy sana länsimaa(t). Ajallisesti aineisto on rajattu pöytäkirjoihin vuodesta 2015 maaliskuuhun 2020. Täysistuntopöytäkirjat ovat eduskunnan verkkopalvelusta vapaasti saatavilla olevia asiakirjoja, joihin on litteroitu täysistunnoissa pidetyt puheenvuorot.

Lähestyin aineistoa kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta keskittyen länsimaiden merkityksenantoihin osana laajempaa kulttuurista kontekstia. Tarkastelin puheenvuoroja sosiaalista todellisuutta rakentavina diskursseina. Hyödynsin analyysissani Benedict Andersonilta (2007) peräisin olevaa kuvitellun yhteisön käsitettä. Toinen tutkimuskysymykseni olikin, millä tavoin aineiston puheenvuorot osallistuvat länsimaiden rakentumiseen kuviteltuna yhteisönä. Halusin lähestyä aineistoa kriittisestä näkökulmasta, ja tarkastelin lisäksi, millaisia valtasuhteita länsimaita koskeva puhe kuvastaa.

Aineiston analyysissä päädyin teemoittelun kautta kolmeen tulokulmaan, joista käsin esittelin länsimaita koskevan diskurssin piirteitä ja merkityksenantoja. Ensimmäiseksi tarkastelin mitä länsimailla tarkoitetaan ja millaisina ne kuvataan aineistossa. Toisena tulokulmana analysoin, millaisena Suomen suhde länsimaihin aineistossa näyttäytyi. Kolmanneksi kuvasin, kuinka aineistossa länsimaiden merkitys rakentui terrorismin ja islamin toiseuden kautta.

Oksidentalistisen tutkimuksen tavoin tarkastelin lännen käsitettä ja kertomusta eduskunnan täysistuntojen kontekstissa. Tulkintani mukaan aineisto edustaa banaalia oksidentalismia, sillä aineistossa länsimaat mainittiin toistuvasti erilaisissa yhteyksissä ilman eksplisiittistä määrittelyä ja ilman, että käsite olisi asiayhteydessä välttämätön. Länsimaihin viitattiin merkitykseltään itsestään selvänä ja todelliseksi koettuna toimijana. Kuviteltuna ja banaalein tavoin rakennettuna yhteisönä länsimaat eivät ole pelkkää mielikuvitusta. Kuten muidenkin kuviteltujen yhteisöjen kohdalla,

uskolla länsimaihin on konkreettisia perusteita. Todelliset taloudelliset, poliittiset, alueelliset ja kulttuuriset tekijät yhdistävät länsimaita ja länsimaalaisia. (Jouhki 2016, 35; Jouhki ja Pennanen 2016, 5).

Valtioiden joukkona länsimaat eivät aineistossa saaneet selkeää määritelmää. Länsimaina mainittiin muun muassa Suomi, Yhdysvallat, Pohjoismaat ja Euroopan unionin maat. Yleistä oli puhua Euroopan maista ja länsimaista lähes synonyymien kaltaisesti limittäin.

Aineistossa länsimaat kuvautuivat maailmanpoliittisena toimijana esimerkiksi talouspakotteiden asettajana sekä ilmastorahoitukseen sitoutuneena osapuolena YK:ssa (PTK 53/2015/2 vp 15.06 Peter Östman kd; PTK 43/2015/2 vp 20.24 Ville Niinistö vihr). Jaettujen arvojen ja ominaisuuksien yhteisönä länsimaita kuvattiin liberaalidemokraattisena, vapaana, ihmisoikeuksia puolustavana ja oikeusvaltioperiaatetta toteuttavana. Kristinuskoisena länsimaita kuvattiin ainoastaan Hannu Hoskosen (kesk) (PTK 8/2017/7 vp 20.02) ja Laura Huhtasaaren (ps) (PTK 18/2018/2 vp 15.05) puheenvuoroissa.

Länsimaisen demokratian käsite esiintyi aineistossa toistuvasti erilaisissa yhteyksissä. Puheenvuoroissa omaa mielipidettä perusteltiin käsityksellä länsimaisesta demokratiasta, johon tietyt asiat joko kuuluvat tai eivät kuulu. Tulkitsin länsimaisen demokratian merkitsevän ihannetta, pitkän historian omaavaa yhteiskuntajärjestystä, johon vetoamalla käsitellyn asian merkitystä arvo- ja periaatekysymyksenä korostettiin. Tämä näkyi myös puheenvuoroissa, joissa toivottiin länsimaisen demokratian puolustamista erilaisia ilmiöitä vastaan. Demokratiaan kuulumattomina ja sitä uhkaavina esitettiin muun muassa syrjintä, väkivalta, protektionismi ja poliittiset ääriiliikkeet. Näissä puheenvuoroissa länsimaat kuviteltuna yhteisönä herätti kiintymystä ja toveruutta, sillä kuulijoilla oletettiin olevan halua länsimaisen demokratian puolustamiseen.

Länsimaiden kuvattiin kohtaavan yhteisesti haasteita, kuten syntyvyyden lasku ja globalisaation vaikutukset (PTK 16/2019/3 vp 12.08 Lulu Ranne ps; PTK 122/2016/3 vp 14.52 Tiina Elovaara ps). Kyseiset ilmiöt koskettavat varmasti myös läntisiä maita, mutta puheenvuoroissa länsimaat nousivat ”me-ryhmäksi”, jonka kohdalla haasteiden edessä oli oleellista.

Yhteisöä rakentavina diskursseina tulkitsin myös puheenvuorot, joissa kuvattiin länsimaiden yhteistä historiaa. Alexander Stubb (PTK 61/2017/6 vp 14.47) esitti puheenvuorossaan näkemyksensä länsimaiden historian käännekohdista vuodesta 1945 vuoteen 2016. Stubbin puheenvuorossa korostui länsimaat arvoyhteisönä, jota uhkasivat brexit ja Donald Trumpin Yhdysvaltain politiikka. Simon Elon (PTK 21/2016/6 vp 16.13, PTK 53/2015/2 vp 16.25) puheenvuoroissa kuvattiin länsimaiden yhteistä rintamaa sekä toisessa maailmansodassa että kylmässä sodassa. Historiaviittausten kautta Elo vetosi länsimaiden liittoutumisen tarpeeseen maltillisten islamilaisten

maiden kanssa nykyistä terrorismin uhkaa vastaan. Toisaalta Ville Niinistön (vihr) (PTK 67/2015/3.1 vp 16.16) puheenvuorossa länsimaalaisuus yhdisti suomalaisia ja ranskalaisia puhehetkellä ajankohtaisen tapahtuman, ei kaukaisen menneisyyden vuoksi. Niinistö puhui Pariisin terrori-iskusta vuonna 2015 iskuna länsimaista elämäntapaa kohtaan.

Aineistossa oli puheenvuoroja, joissa länsimainen demokratia nähtiin universaalina arvona, jonka toivottiin leviävän myös ei-läntisiin maihin. Stubbin (PTK 61/2017/6 vp 14.47) historian kuvaukseen kuului toteamus, ettei kaikista maista valittavasti tullut liberaaleja demokratioita. Timo Soini (PTK 64/2018/4 vp 14.02) puhui ihmisoikeuksien universaaliuden yhteydessä demokratiasta ja oli huolissaan Kiinan ja Venäjän luomista vaihtoehtoisista tulkinnoista niistä. Hannu Hoskonen (kesk) (PTK 75/2018/9 vp 18.12) puolestaan puhui länsimaisen demokratian ”levittämisestä” ja ”istuttamisesta” arabimaihin epäonnistuneena yrityksenä. Puheenvuoroissa heijastuu sivilisaatioajattelun perinne, jossa länsimaisiksi nimetyt ideaalit kuten demokratia nähdään kehityksellisinä saavutuksina.

Yleistä aineistossa oli neutraali tai positiivinen tapa kuvata länsimaita. Poikkeuksen teki Veronika Honkasalo (vas) (PTK 18/2020/4 vp 17.16) puheenvuorossaan kuvatessaan rikkaiden länsimaiden aiheuttavan päästöjä, joista kohtuuttomasti joutuu kärsimään ”köyhä etelä”. Myös Krista Mikkonen (vihr) (PTK 133/2018/12.3 vp 23.25) näki länsimaiden ylikuluttavan luonnonvaroja. Perussuomalaisten puheenvuoroissa länsimaiden harjoittamaa kehitysapua kritisoitiin toimimattomana. Esimerkiksi Rami Lehdon (PTK 9/2016/3 vp 17.12) mielestä länsimaiden ylituotantoviljan vieminen kehitysapuna ei ollut järkevää. Sami Savio (PTK 118/2016/4 vp 16.55) esitti länsimaiden ostavan parempaa omaatuntoa kehitysavun turvin.

Länsimaat esitettiin yhtenäisenä toimijana kehitysavun antajana, vaikka puheenvuoroissa otettiin kantaa Suomen harjoittamaan kehitysyhteistyöhön. Kehitysmailla puolestaan ei ollut juurikaan toimijuutta, ne esitettiin länsimaiden toiminnan kohteina, toisin kuin Kiinan ja Venäjän kohdalla. Puhe länsimaista toimijana häivyttää tiedon, mikä valtio, valtioiden ryhmä tai organisaatio on käytännössä toiminut, jolloin on vaarana, ettei vastuuseenkaan aseteta mitään tiettyä tahoja. Toisaalta länsimaat voi olla yksittäisiä valtioita tai EU:n kaltaisia organisaatioita mielekkäämpi tapa hahmottaa esimerkiksi kansainvälisen kaupan eriarvoisuutta.

Yhteistä aineiston puheenvuoroille oli Suomen näkeminen länsimaana. Kun Suomeen viitattiin länsimaana, usein tätä tarkennettiin mainitsemalla samalla Suomi osana Eurooppaa, EU:ta tai pohjoismaita. Joissakin puheenvuoroissa mainittiin Suomen kuuluvan länsimaihin erityisesti suhteessaan Venäjään. Tulkitsin puheenvuorojen kantavan rippeitä siitä epävarmuudesta, joka Suomen länsimaalaisuuteen on liittynyt historiastaan ja Venäjä-suhteestaan johtuen.

Lehti (2016, 44) toteaa, että samaistumalla lännen saavutuksiin kansakunta voi kokea itsensä osana laajempaa tarinaa ja kohottaa itsetuntoaan lännen erityisyyden kautta. Tämä toteutui aineistossa Arto Satosen (kok) (PTK 79/2015/6 vp 20.52) ja Hannu Hoskosen (kesk) (PTK 50/2016/4 vp 14.35) puheenvuoroissa, joissa Suomen esitettiin tarjoavan länsimaista koulutusta Kiinasta, Aasiasta ja entisen Neuvostoliiton maista tuleville opiskelijoille. Koulutuksen vetovoimaisuutta korostaessaan puhujat esittivät länsimaisen koulutuksen erityisenä. Taustalla voi tulkita ajatuksen tieteen länsimaalaisuudesta eli tieteen kehittämisestä lännen sisäisenä prosessina (Frosti 2016, 64).

Samaistuminen länsimaihin toteutui useimmiten vertailevan puheen kautta. Länsimaat esitettiin vertailuryhmänä, johon esimerkiksi suomalaista lainsäädäntöä verrattiin. Tässä vertailussa Suomen toivottu suunta oli kohti muita länsimaita. Länsimaat merkitsivät standardia tai normia, jota vasten Suomen eroavuutta mitattiin. Puheenvuoroissa viitattiin esimerkiksi yleiseen länsimaiseen tapaan ajatella ja normaaliin länsimaiseen käytäntöön. Tällainen vertaileva puhe toimi retorisen vaikuttamisen keinona oman mielipiteen ajamiseksi. Puheenvuorot osallistuivat länsimaisen yhteisön rakentumiseen kuvaamalla länsimaisia käytäntöjä ja ajattelutapoja. Samalla Suomi hahmotettiin länsimaisuuden ajatusta vasten.

Analyysin viimeisessä alaluvussa käsiteltiin diskursseja, joissa islam edusti ei-länttä ja terrorismi länteen kohdistuvaa uhkaa. Emilia Palosen ja Tuija Saresman (2017, 23–25) mukaan oikeistopopulismille on ominaista, että siinä tuotetaan ”me” ja sitä uhkaava vastapuoli, pelottavat tai halveksitut ”toiset”. Joskus me-ryhmänä tuotetaan kansa, mutta joskus ”me” on niin löyhästi artikuloitu, ettei siitä synny selkeää käsitystä. Sen sijaan me-yksikkö rakentuu puheelle toisista, joiden muodostamaa uhkaa vastaan on käytävä. Palonen ja Saresma toteavat, että Euroopassa vahvoja oikeistopopulistisia protestiliikkeitä yhdistää ”kulttuuriarvoihin vetoaminen sekä eliitin ja maahanmuuton vastustaminen, joka lomittuu sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vaatimuksiin”. Populismi toimii siis vastakkainasettelujen ja yksinkertaistusten varassa. Populistinen retoriikka saa voimansa tuntemuksista, affekteista ja myös synnyttäviä niitä.

Tämä todentui tutkielman aineistossa useissa perussuomalaisten puheenvuoroissa. Niissä sekä terrorismi että islamilaiset käytännöt muodostivat viholliskuvan, uhkaavan toisen. Islam esitettiin länsimaiden rajojen sisälle päästyään syrjäyttämässä länsimaisen kulttuurin. Vieraan kulttuurin ilmentyminä mainittiin esimerkiksi pään peittävän hunnun käyttö ja uskonnollinen teurastustapa (PTK 18/2018/2 vp 15.05 Laura Huhtasaari ps; PTK 99/2016/5 vp 18.29 Olli Immonen ps; PTK 55/2016/8 vp 20.37 Jari Ronkainen ps). Maahanmuuton rajoituksia puolustavissa puheenvuoroissa muslimimaahanmuuttajat liitettiin yhteiskunnallisiin uhkiin kuten kasvaviin sosiaaliturvakustannuksiin ja lisääntyvään rikollisuuteen. Islamilainen kulttuuri ja

maailmankuva nähtiin esteenä suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumiselle. Integroitumisen epäonnistumisen esitettiin johtavan radikalisoitumiseen ja terrorismin uhkaan (PTK 14/2020/6 vp 18.40 Jussi Halla-aho ps; PTK 45/2015/3 vp 19.06 Ville Tavio ps; PTK 57/2016/3 vp 17.52 Teuvo Hakkarainen ps).

Perussuomalaisten puheenvuoroissa terrorismi nimettiin nimenomaan islamilaiseksi terrorismiksi. Niissä ilmaistiin ajatus, että väkivaltaisuus on ominaista islamille (PTK 21/2016/6 vp 16.13 Simon Elo ps; PTK 57/2016/3 vp 17.52 Teuvo Hakkarainen ps). Näissä perussuomalaisten puheenvuoroissa voi nähdä toteutuvan Jacksonin (2007, 420) näkemyksen siitä, että islamilaisen terrorismin diskurssi jatkaa pitkää orientalistisen tutkimuksen ja sivilisaatioiden kuvaamisen diskursiivista perinnettä, jossa lännen identiteettiä rakennetaan takapajuisena ja väkivaltaisena esitetyn islamin toiseutta vasten.

Puoluetaustasta riippumatta aineistossa länsimaat esitettiin terrorismin kohteena ja terrorismia vastaan toimivana osapuolena. Sen sijaan länsimaiden toimintaa ei yhdistetty terrorismin syihin. Joissakin puheenvuoroissa terrorismia selitettiin maailmankatsomuksella (PTK 139/2016/5 vp 14.38 Simon Elo ps; PTK 84/2019/4 vp 16.49 Peter Östman kd). Puheenvuoroissa korostui terrorististen organisaatioiden vaarallisuus kuvaamalla niitä maailmanlaajuisena uhkana, joka pyrkii länsimaisen järjestyksen, elämäntavan ja arvomaailman tuhoamiseen. Tällaisen diskurssin avulla voi oikeuttaa erilaisia valtiollisia toimia terrorismin vastaisena toimintana.

Eduskunnassa pidettyjen puheenvuorojen tutkiminen onkin tärkeää, sillä puheenvuorot liittyvät suoraan valtion käytäntöihin, joilla säädellään ihmisten elämää. Eduskuntapuhe on myös merkittävää yhteiskunnan yleisen asenneilmapiirin kanalta. Jatkotutkimuksena olisi kiinnostavaa tarkastella, nouseeko länsimaat esiin diskursseissa, joissa tuotetaan suomalaisuutta suhteessa vähemmistöihin, esimerkiksi saamelaisia koskevissa puheenvuoroissa. Eduskuntapuhetta voisi tarkastella myös ajallisen vertailun näkökulmasta ja tutkia, milloin länsimaa-diskurssi alkaa yleistyä eduskunnassa, ja millaista muutosta se mahdollisesti kuvastaa suomalaisuuden rakentumisessa. Jouhkin (2006, 72) tavoin mielestäni tutkimuksessa ei niinkään ole oleellista onko länsi todellinen, onko se kuviteltu, vaan miten länsi on olemassa, kenelle ja miksi. Tutkimus, joka paljastaa ja purkaa hegemonisia diskursseja, avaa tilaa vaihtoehtoisille näkemyksille.

Länsimaista on tullut luonnolliselta tuntuva käsite, jonka tarkempaa merkitystä, saati historiallista taustaa ei pysähdytä ajattelemaan. Tämä piti paikkansa minunkin osaltani ennen tutkielmaa. Tutkielman teon myötä aloin kiinnittämään huomiota arjessamme esiintyvään banaaliin oksidentalismiin, esimerkiksi uutisten esitystapoihin, joissa tarpeettomasti rajataan jokin asia koskemaan vain länsimaita. Tulini myös tietoisemmaksi länsimaalaisuuden ideaan syvälle juurtuneesta ylemmyydestä. Arkisesti käytetty sana länsimaat kantaa mukanaan useimmiten huomaamattomaksi jääviä

merkityssävyjä globaaleista valtasuhteista. Ymmärrykseni näistä merkityksistä kasvoi tutustuttuani läntisen sivilisaatiokertomuksen pitkään historiaan. Vaikka aineistossa ei puhuttu sivilisaatioista, usein puhe länsimaista sisälsi ajatuksen erillisistä, laajoista kulttuuriyhteisöistä erillisine historioineen.

Tutkielmassa nousi esiin, että länsimaihin voidaan liittää vaihtuvia merkityksiä viestijän tarkoitusperien mukaisesti. Aineiston toisissa puheenvuoroissa länsimaisina periaatteina korostettiin yhdenvertaisuutta ja avoimuutta, kun taas toisissa puheenvuoroissa perusteltiin syrjiviä käytäntöjä vetoamalla länsimaisen yhteiskunnan puolustamiseen. Vastakkainasettelua rakentavissa puheenvuoroissa länsimaiden yhtenäisyyttä kuvaamalla tuotettiin myös yksinkertaistettu ja stereotyyppinen "toinen". Vaikka pelkistettyjen ja kategorisoivien käsitteiden käyttö on inhimillistä, ja helpottaa esimerkiksi globaalien ilmiöiden hahmottamista, on vaarana, että nämä pelkistykset tarpeeksi usein toistuessaan muuttuvat yleisesti hyväksytyksi totuudeksi. Pelkistetty kuvaus omasta tai toisen yhteisöstä jättää huomiotta yhteisön sisäiset eroavuudet ja eriarvoisuudet. Lisäksi essentialisoivassa diskurssissa voi unohtua eri ryhmiä yhdistävät asiat ja pahimmillaan "toisen" ihmisyyys. Aineisto osoitti, että muuntuvasta merkityksestään huolimatta, ja oikeastaan sen vuoksi, länsimaat ovat eduskuntapuheessa toimiva kehys, jonka avulla kuvata ilmiöitä, rakentaa valtion identiteettiä tai oikeuttaa toimintaa.

Kiitokset Hennamari Huikolle avusta aineiston keräämisessä ja järjestämisessä!

LÄHTEET

Tutkimusaineistot

Eduskunnan täysistunnoista laaditut pöytäkirjat aikaväliltä 01/2015–03/2020. Pöytäkirjoista on suoritettu haku sanalla ”länsimaat” eri taivutusmuotoineen. Tämä aineisto käsitti 175 puheenvuoroa ja 185 sivua tekstiä. Aineisto on osa antropologi Jukka Jouhkin tutkimushanketta, jota hän toteutti Jyväskylän yliopistossa vuosina 2020–2021. Lähteenä käytetty seuraavia puheenvuoroja; aineisto on järjestetty puhujan mukaan aakkosjärjestyksessä:

Blomqvist, Thomas r PTK 95/2016/6 vp 15.02.
Elo, Simon ps PTK 53/2015/2 vp 16.25.
Elo, Simon ps PTK 21/2016/6 vp 16.13.
Elo, Simon ps PTK 99/2016/8 vp 19.48.
Elo, Simon ps PTK 139/2016/5 vp 14.38.
Elo, Simon sin PTK 122/2017/7 vp 14.56.
Elovaara, Tiina ps PTK 122/2016/3 vp 14.52.
Hakkarainen, Teuvo ps PTK 57/2016/3 vp 17.52.
Halla-aho, Jussi ps PTK 14/2020/6 vp 18.40.
Heinonen, Timo kok PTK 172/2018/3 vp 18.08.
Heinäluoma, Eero sd PTK 57/2015/3 vp 16.49.
Heinäluoma, Eero sd PTK 57/2015/3 vp 17.28.
Honkasalo, Veronika vas PTK 18/2020/4 vp 17.16.
Honkonen, Petri kesk PTK 9/2020/5 vp 15.50.
Hoskonen, Hannu kesk PTK 50/2016/4 vp 14.35.
Hoskonen, Hannu kesk PTK 8/2017/7 vp 20.02.
Hoskonen, Hannu kesk PTK 75/2018/9 vp 18.12.
Huhtasaari, Laura ps PTK 18/2018/2 vp 15.05.
Immonen, Olli ps PTK 99/2016/5 vp 18.29.
Immonen, Olli ps PTK 71/2019/16 vp 20.07.
Juhantalo, Kauko kesk PTK 83/2015/4.10 vp 18.27.
Kanerva, Ilkka kok PTK 19/2017/3 vp 15.18.
Kantola, Ilkka sd PTK 9/2018/6 vp 17.09.
Kari, Emma vihr PTK 90/2017/3 vp 10.58.
Kontula, Anna vas PTK 101/2018/3 vp 18.15.
Lehto, Rami ps PTK 9/2016/3 vp 17.12.
Marin, Sanna sd PTK 83/2015/4.7 vp 23.07.
Mattila, Pirkko ps PTK 74/2015/11 vp 19.11.
Mikkonen, Krista vihr PTK 133/2018/12.3 vp 23.25.
Mäkipää, Lea sin PTK 9/2018/6 vp 17.25.
Niinistö, Jussi puolustusministeri PTK 9/2018/6 vp 14.20.

Niinistö, Ville vihr PTK 43/2015/2 vp 20.24.
Niinistö, Ville vihr PTK 67/2015/3.1 vp 16.16.
Niinistö, Ville vihr PTK 113/2018/2 vp 14.37.
Ojala-Niemelä, Johanna sd PTK 9/2018/6 vp 15.48.
Ranne, Lulu ps PTK 16/2019/3 vp 12.08.
Rinne, Antti sd PTK 3/2017/10 vp 14.34.
Rinne, Antti sd PTK 127/2017/2.2 vp 16.33.
Ronkainen, Jari ps PTK 55/2016/8 vp 20.37.
Sarkomaa, Sari kok PTK 66/2015/3 vp 16.26.
Satonen, Arto kok PTK 79/2015/6 vp 20.52.
Savio, Sami ps PTK 95/2016/6 vp 14.07.
Savio, Sami ps PTK 118/2016/4 vp 16.55.
Soini, Timo ulkoministeri PTK 64/2018/4 vp 14.02.
Strand, Joakim r PTK 130/2017/3 vp 22.36.
Stubb, Alexander valtiovarainministeri PTK 63/2015/2.2 vp 16.54.
Stubb, Alexander kok PTK 61/2017/6 vp 14.47.
Tavio, Ville ps PTK 45/2015/3 vp 19.06.
Tavio, Ville ps PTK 71/2019/13 vp 17.47.
Tuppurainen, Tytti sd PTK 12/2016/2 vp 14.06.
Vestman, Heikki kok PTK 14/2020/6 vp 18.32.
Östman, Peter kd PTK 53/2015/2 vp 15.06.
Östman, Peter kd PTK 84/2019/4 vp 16.49.

Kirjallisuus

- Bavaj, Riccardo. 2011. "The West: A Conceptual Exploration." *European History Online* (EGO). Mainz: Institute of European History.
21.11.2011. <http://www.ieg-ego.eu/bavajr-2011-en>.
- Benedict, Anderson. (1983) 2007. *Kuvitellut yhteisöt: Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua*. Kääntänyt Joel Kuortti. Tampere: Vastapaino.
- Bettiza, Gregorio ja Fabio Petito. 2018. "Why (Clash of) Civilizations Discourses Just Won't Go Away? Understanding the Civilizational Politics of Our Times." *E-International Relations*. 1.5.2018. <https://www.e-ir.info/2018/05/01/why-clash-of-civilizations-discourses-just-wont-go-away-understanding-the-civilizational-politics-of-our-times/>
- Billig, Michael. 1995. *Banal Nationalism*. Lontoo: Sage.
- Carrier, James G. 1995. "Introduction." Teoksessa *Occidentalism*, toimittanut Carrier, James G., 1–32. Oxford: Clarendon Press.
- Cohen, Anthony Paul. 1985. *Symbolic Construction of Community*. Lontoo: Routledge.
- Fingerroos, Outi ja Marja Kokko. 2022. "Tutkimusetiikka ja hyvä tieteellinen käytäntö." Teoksessa *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*, toimittaneet Outi

- Fingerroos, Konsta Kajander ja Tiina-Riitta Lappi, 64–89. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Frosti, Reeta. 2016. "Länsimaisen tieteen myytistä." Teoksessa *Länsi: käsite, kertomus ja maailmankuva*, toimittaneet Jukka Jouhki ja Henna-Riikka Pennanen, 63–77. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Fukuyama, Francis. 1992. *Historian loppu ja viimeinen ihminen*. Kääntänyt Heikki Eskelinen. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Hall, Stuart. 1992. "The West and the rest: Discourse and power." Teoksessa *Formations of Modernity*, toimittaneet Stuart Hall ja Bram Gieben, 275–320. Cambridge: Polity Press.
- Hall, Stuart. 1999. "Kulttuurisen identiteetin kysymyksiä." Teoksessa *Identiteetti*, toimittaneet ja kääntäneet Mikko Lehtonen ja Juha Herkman, 19–76. Tampere: Vastapaino.
- Huntington, Samuel P. 1993. "The clash of civilizations?." *Foreign Affairs* 72(3): 22–49. <https://doi.org/10.2307/20045621>.
- Ibrahim, Maggie. 2005. "The Securitization of Migration: A Racial Discourse." *International Migration* 43: 163–187. 15.11.2005. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1111/j.1468-2435.2005.00345.x>.
- Ifversen, Jan. 2008. "Who are the Westerners?" *International Politics* 45: 236–253. <https://doi.org/10.1057/palgrave.ip.8800167>.
- Jackson, Richard. 2007. "Constructing enemies: 'Islamic terrorism' in political and academic discourse." *Government and Opposition* 42(3): 394–426.
- Jokinen, Arja. 2016. "Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin." Teoksessa *Diskurssianalyysi: teorian, peruskäsitteet ja käyttö*, toimittaneet Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen. Tampere: Vastapaino.
- Jouhki, Jukka. 2006. *Imagining the Other: Orientalism and Occidentalism in Tamil-European Relations in South India*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Jouhki, Jukka. 2015. "Venäjä, Ukraina ja sumea länsi: Banaali oksidentalismi Helsingin Sanomissa." *Media & Viestintä* 38(4): 165–186.
- Jouhki, Jukka ja Henna-Riikka Pennanen. 2016. "The imagined West: exploring occidentalism." *Suomen Antropologi* 41(2): 1–10.
- Jouhki, Jukka. 2016. "Global issues, western foci: Banal occidentalism in a Finnish newspaper." *Suomen Antropologi* 41(2): 32–43.
- Jouhki, Jukka. 2018. "Rambo pelastaa länsimaalaisia – ja muita merkkejä banaalista oksidentalismista." *Antroblogi* 6.12.2018. <https://antroblogi.fi/2018/02/banaali-oksidentalismi/>.
- Juhila, Kirsi. N.d. "Teemoittelu." Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*, toimittanut Jaana Vuori. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Luettu 28.11.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>.
- Keskinen, Suvi. 2013. "Antifeminism and white identity politics: Political antagonisms in radical right-wing populist and anti-immigration rhetoric in Finland." *Nordic Journal of Migration Research* 3(4): 225–232. <https://doi.org/10.2478/njmr-2013-0015>.
- Keskinen, Suvi. 2014. "Re-constructing the peaceful nation: negotiating meanings of whiteness, immigraati

- on and Islam after a shopping mall shooting." *Social Identities* 20(6): 471-485. <https://doi.org/10.1080/13504630.2015.1004828>.
- Korhonen, Pekka. 2016. "Länsi Aasiasta katsottuna." Teoksessa *Länsi: käsite, kertomus ja maailmankuva*, toimittaneet Jukka Jouhki ja Henna-Riikka Pennanen, 155–174. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Krivonos, Daria ja Lena Näre. 2019. "Imagining the 'West' in the context of global coloniality: The case of post-Soviet youth migration to Finland." *Sociology* 53(6): 1177–1193. <https://doi.org/10.1177/0038038519853111>.
- Kuula, Arja. 2006. *Tutkimuseetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- Lehti, Marko. 2016. "Rappion viehäytys ja sivilisaatioajattelun paluu 2000-luvulla." Teoksessa *Länsi: käsite, kertomus ja maailmankuva*, toimittaneet Jukka Jouhki ja Henna-Riikka Pennanen, 41–62. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Lehtonen, Mikko ja Olli Löytty. 2007. "Suomiko toista maata?" Teoksessa *Kolonialismin jäljet: Keskustat, periferiat ja Suomi*, toimittaneet Joel Kuortti, Mikko Lehtonen ja Olli Löytty, 105–118. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Leiwo, Matti ja Pietikäinen, Sari. 1996. "Kieli vuorovaikutuksen ja vallankäytön välineenä." Teoksessa *Pelkkää retoriikkaa: Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*, toimittaneet Kari Palonen ja Hilikka Summa, 85–108. Tampere: Vastapaino.
- Lähdesmäki, Tuuli. 2017. "Perussuomalaisen Eurooppa." Teoksessa *Jätkät & jytkyt: Perussuomalaiset ja populistin retoriikka*, toimittaneet Emilia Palonen ja Tuija Saresma, 133–148. Tampere: Vastapaino.
- Mäiche, Karim. 2015. *Mitäs me länsimaalaiset: Suomi ja lännen käsite*. Helsinki: Into Kustannus Oy.
- Mikander, Pia. 2016. *Westerners and Others in Finnish School Textbooks*. Helsinki: University of Helsinki.
- Palonen, Emilia ja Tuija Saresma. 2017. "Perussuomalaiset ja populistinen retoriikka." Teoksessa *Jätkät & jytkyt: Perussuomalaiset ja populistin retoriikka*, toimittaneet Emilia Palonen ja Tuija Saresma, 13–42. Tampere: Vastapaino.
- Pennanen, Henna-Riikka ja Jukka Jouhki. 2016. "Näkökulmia länteen." Teoksessa *Länsi: käsite, kertomus ja maailmankuva*, toimittaneet Jukka Jouhki ja Henna-Riikka Pennanen, 12–40. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Pietarinen, Juhani. 2002. "Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä." Teoksessa *Tutkijan eettiset valinnat*, toimittaneet Sakari Karjalainen, Veikko Launis, Risto Pelkonen ja Juhani Pietarinen, 58–69. Tampere: Gaudeamus.
- Potinkara, Nika, Liia-Maria Raippalinna ja Arja Turunen. 2022. "Diskurssintutkimus." Teoksessa *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*, toimittaneet Outi Fingerroos, Konsta Kajander ja Tiina-Riitta Lappi, 329–350. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Said, Edward. (1978) 2011. *Orientalismi*. Kääntänyt Kati Pitkänen. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Saresma, Tuija. 2017. "Populismien tasa-arvo." Teoksessa *Jätkät & jytkyt: Perussuomalaiset ja populistin retoriikka*, toimittaneet Emilia Palonen ja Tuija Saresma, 109–131. Tampere: Vastapaino.

- Spengler, Oswald. (1918–1922) 1963. *Länsimaiden Perikato: Maailmanhistorian Morfologian äärioviivoja*. Kääntänyt Yrjö Massa. Lyhennetty laitos, 3. korjattu p. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Turunen, Arja. 2022. "Katsaus: Valmiit aineistot. Esimerkkinä naistenlehdet." Teoksessa *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*, toimittaneet Outi Fingerroos, Konsta Kajander ja Tiina-Riitta Lappi, 351–354. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Vuorelma, Johanna. 2016. "Lännestä puhuminen on tuskastuttavan vaikeaa." *Politiikasta.fi*. 17.2.2016. <https://politiikasta.fi/lannesta-puhuminen-on-tuskastuttavan-vaikeaa/>.

